

ROČNÍK XXII

vydává

Wolters Kluwer ČR, a. s.

šéfredaktor

Doc. JUDr. Petr Bělovský, Dr.

předseda redakční rady

Mgr. Tomáš Doležil, LL.M. Eur., Ph.D.

redakční rada

JUDr. PhDr. Marek Antoš, Ph.D.

JUDr. Jiří Hrádek, Ph.D., LL.M.

JUDr. Tomáš Rychlý

Doc. Mag.phil. Dr.iur. Harald Scheu, Ph.D.

Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, LL.M., Ph.D.

JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc.

rada poradců

JUDr. Tomáš Čihula, LL.M. Eur.

Mgr. David Hipšr

Doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M.

JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

JUDr. Václav Stehlík, LL.M., Ph.D.

Doc. JUDr. Naděžda Šišková, Ph.D.

grafická úprava, tisk

SERIFA, s. r. o.

Jinonická 80, Praha 5

časopis vychází osmkrát ročně

(pět čísel do konce června,

tři čísla po prázdninách)

Předplatné pro rok 2013

(8 čísel) činí 2 265 Kč bez DPH

Cena jednoho výtisku je 400 Kč

adresa

Wolters Kluwer ČR, a. s.

U Nákladového nádraží 6

130 00 Praha 3

tel. 246 040 400

fax: 246 040 401

email: redakce@jurisprudence.cz

IČ: 63077639

inzerce

Iva Suchnová

tel. 246 040 439

zasílání autorských

příspěvků

redakce@jurisprudence.cz

obsah 6/2013

Abstrakty článků

2

Články

Prokazování důvodů pro vydání předběžného opatření v judikatuře českých soudů

Karel Svoboda..... 3

Odpovědnost provozovatelů hostingových služeb v aktuální české a zahraniční judikatuře

Eva Ondřejová 7

Spor o červenou nášivku – právní postavení nesamostatně užívaných ochranných známek v právu EU

Martin Lyčka..... 11

Nad promlčováním úroků z prodlení

David Jochman..... 16

Námítky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu

Marek Juráš..... 21

Právní a praktické dopady nesprávné transpozice směrnice o zneužívajících klauzulích

Iva Štáviková Řezníčková 27

Monitoring judikatury

Monitoring judikatury soudů České republiky

Jan Tryzna 32

Monitoring judikatury Evropského soudního dvora

Jan Tlamycha 37

Monitoring judikatury Evropského soudu pro lidská práva

Pavla Boučková 41

**Prokazování důvodů pro vydání
předběžného opatření v judikatuře
českých soudů**
Karel Svoboda

Článek hledá odpověď na otázku, jak vykládat pojem „věci rozhodnuté“ pro účely řízení o předběžném opatření. Zabývá se tím, zda je v řízení o předběžném opatření možné uvádět další skutečnosti a důkazy i po podání odvolání a zda má navrhovatel v tomto směru stejné možnosti jako odpůrce. Autor článku na základě rozboru judikatury dokládá, že navrhovatel musí za určitých okolností tvrdit a prokazovat nad rámec zákona i další skutečnosti (např. okolnosti, jež dokládají, že předběžné opatření je přiměřeným prostředkem k prozatímní nápravě vztahů mezi účastníky).

**Proving grounds for the issuing
a preliminary injunction in the
Czech courts**
Karel Svoboda

The article seeks to answer the question of how to interpret the term *res judicata* for purposes of the preliminary injunction. It looks at whether in the application for preliminary injunction may be placed further facts and evidence after an appeal and whether the applicant is in the similar position as the respondent. The author demonstrates, basing on an analysis of case law, that the applicant must, under certain circumstances, claim and prove beyond the measures of the law also other factors (eg., factors which demonstrate that the measure is a proportionate means of interim remedial relations between the parties).

**Odpovědnost provozovatelů
hostingových služeb v aktuální české
a zahraniční judikatuře**
Eva Ondřejová

Omezení odpovědnosti provozovatelů zpravodajských serverů a internetových stránek za protiprávní obsah třetích osob se lze dovolat za situace, kdy jakmile zjistí protiprávní činnost nebo se o ní dozví, neprodleně přijme veškerá opatření k odstranění nebo znemožnění přístupu k nim. Soudy provedly výklad k oznámení o protiprávním obsahu, avšak při stanovení přiměřené doby k odstranění a náhradě se odklánějí od kritérií použitých v zahraniční právní úpravě.

**Liability of hosting providers in the
current Czech and foreign case law**
Eva Ondřejová

The exemption of the ISP liability providing discussion board or websites is secured on condition that the ISP upon obtaining actual knowledge or awareness of illegal content acts expeditiously to remove or to disable access to the content. The Czech courts clarified the notification requirements but in determination of the reasonable period for taking the post down if the content is clearly and manifestly illegal and the assessment of the remedies did not decide in compliance with Directive.

**Spor o červenou nášivku – právní
postavení nesamostatně užívaných
ochranných známek v právu EU**
Martin Lyčka

Komunitární ochranná známka může být registrována pouze v případě, že spojuje daný ekonomický statek s jeho výrobcem či poskytovatelem. Mimo znaku jedinečnosti musí při registraci žadatel o ochrannou známku prokázat, že je známka jako označení užíváno v obchodní praxi. To platí i pro takzvané nesamostatně užívané ochranné známky. Soudní dvůr potvrdil v rozhodnutí *Colloseum Holding*, že takové známky zůstávají v platnosti, i když byly používány jako součást známky jiné.

**The dispute over the red patch – the
legal status of non-independent trade
marks in EU law**
Martin Lyčka

The Community Trade Mark is eligible for registration only if it links goods or services with their manufacturer or provider. Besides proving that the trade mark is unique the applicant for its registration must also show that it has been used as a denominator in commercial practice. These principles equally apply to trade marks which are not independently used. The Court of Justice held in its decision in

Colloseum Holding that such trade marks retain their validity even if they are used as part of another trade mark.

Nad promlčováním úroků z prodlení
David Jochman

Článek rozebírá judikaturu Nejvyššího soudu týkající se promlčování úroků z prodlení. Zaměřuje se na úvahy o tom, zda se úroky z prodlení promlčují den po dni podle toho, jak nastává jejich splatnost, anebo jako celek od určitého dne. Mimoto řeší i související otázku stanovení počátku běhu promlčecí doby rozhodnutím soudu přiznaných úroků z prodlení.

**On the prescription of interest from
delay**
David Jochman

The article analyzes the case law of the Supreme Court regarding the prescription of the interest. It focuses on the consideration of whether the interest from delay is prescribed day by day, when they become due, or as a whole by a certain day. In addition, it addresses the related problem of determining the beginning of the prescription period awarded by the court.

**Námítky ve směnečném řízení
z pohledu ústavního soudu**
Marek Juráš

Předmětem zájmu autora je obecně pohled Ústavního soudu ČR na právní úpravu řízení ve věcech směnečného platebního rozkazu. Rozbor problematiky se soustředí na dvě rozhodnutí Ústavního soudu, která se významně vyjádřila ke koncepci směnečného rozkazního řízení. V první části je podroben rozboru judikát, kterým se soud vyslovil k obsahu námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, tedy, co musí námítky obsahovat, aby byly obecným soudem posouzeny jako souladné s ustanovením § 175 občanského soudního řádu a dále, co může být nad rámec námitek uvedeno později při jednání o námítkách. Druhým rozhodnutím je náleží Ústavního soudu, který zrušil třídní koncentrační lhůtu pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu.

**Objections in the bills of exchange
proceedings in terms of the
Constitutional Court**
Marek Juráš

The author focuses in the view of Constitutional Court regarding the proceedings related to bill payment order. Analysis of the issue focuses on two decisions of the Constitutional Court, which significantly raised the concept of bills of exchange proceedings. In the first part, the subject to an analysis is the judgement in which the court ruled on the objections to the contents of the bills of exchange payment order, therefore, what the objections must contain in order to be considered by the court to be in conformity with the provisions of § 175 of the Civil Procedure Code and further, what objections may be described later in negotiations on the opposition. The second decision is the decision of the Constitutional Court to annul the three-day concentration deadline for filing objections to the bill of exchange payment order.

**Právní a praktické dopady nesprávné
transpozice směrnice o zneužívajících
klauzulích**
Iva Šťavíková Řezníčková

Příspěvek se zabývá nesprávnou implementací článku 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS. Nesprávná transpozice směrnice je nazírána optikou usnesení Ústavního soudu. Autorka zkoumá, zda lze princip přednosti, který je přiznán nařízením ve smyslu rozsudku *Simmenthal*, plně aplikovat i na směrnice, tak jak bylo dovozeno Ústavním soudem. Nesprávná transpozice směrnice je diskutována i v souvislosti s náhradou škody resp. kdo je povinen k její náhradě.

**Legal and practical implications of
incorrect transposition of the Directive
on unfair terms**
Iva Šťavíková Řezníčková

The article deals with the inappropriate implementation of directive 93/13/EEC. The inappropriate transposition is discussed in the context of the decision of the Constitutional Court. The author looks into whether the duty of the national court to set aside any provision of national law which may conflict with the EU law in the *Simmenthal* judgment, is fully applicable to the directive the way it was decided by the Constitutional Court. The inappropriate implementation of the directive is also discussed in respect to the awarding of civil damages.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

Prokazování důvodů pro vydání předběžného opatření v judikatuře českých soudů

JUDR. KAREL SVOBODA PH.D., KRAJSKÝ SOUD
V PLZNI, PRÁVNICKÁ FAKULTA UP V OLOMOUCI

Předběžné opatření je prostředkem, který slouží především k prozatímní stabilizaci faktických vztahů mezi účastníky do doby, než dojde k vynesení definitivního soudního rozhodnutí. Přestože jde o často využívaný institut, judikatura dosud nevyřešila řadu otázek týkajících se režimu prokazování skutečností podstatných pro vydání předběžného opatření. V následujícím článku se budu zabývat tím, zda navrhovatel musí prokazovat (osvědčovat) jen skutečnosti výslovně předepsané zákonem (§ 75c odst. 1 písm. a), § 102 odst. 1 o. s. ř.) nebo zda podle judikatury má tvrdit a prokazovat ještě něco „navíc“. Věnovat se budu i obsahu pojmu „překážky věci rozhodnuté“ pro účely řízení o předběžném opatření a nejasnostem, do kdy lze v řízení o předběžném opatření tvrdit a prokazovat relevantní skutečnosti (§ 75c odst. 4 o. s. ř.).

Co je třeba tvrdit, prokazovat a osvědčovat

Prokazovací povinnost předepsaná zákonem

Navrhovatel předběžného opatření musí prokázat, že je třeba, aby byly prozatímně upraveny poměry mezi účastníky, nebo existenci obavy, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Kromě toho je povinen alespoň osvědčit skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením (§ 75c odst. 1 písm. a) o. s. ř.).

Ustanovení § 75c odst. 1 o. s. ř. tedy rozeznává dva různé režimy dokládání skutečností, na jejichž základě soud zvažuje, zda je na místě vyhovět návrhu na vydání předběžného opatření. Za prvé jde o *prokázání* dvou alternativních důvodů pro vynesení předběžného opatření, jimiž jsou a) potřeba prozatímní úpravy poměrů účastníků a b) obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Za druhé je potřeba *osvědčit* skutečnosti, které jsou rozhodující pro

uložení povinnosti předběžným opatřením. Takovými skutečnostmi jsou okolnosti, z nichž vyplývá reálná míra pravděpodobnosti, že navrhovatel předběžného opatření v řízení ve věci samé prosadí svůj požadavek.¹

Prokázat znamená postavit na jisto, že některý z důvodů pro vydání předběžného opatření je naplněn. Naopak pro osvědčení postačí přesvědčit soud o reálně možném úspěchu v řízení, které s předběžným opatřením souvisí. Zamyslíme-li se však nad zákonnou dikcí, podle níž navrhovatel musí *prokázat*, že „je obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen“, dospějeme k závěru, že riziko zmaření exekučního titulu stačí jen *osvědčit*. Existence „obavy“ totiž neznamená existenci jistoty zmaření exekučního titulu.² Naproti tomu domáhá-li se navrhovatel vydání předběžného opatření proto, že je třeba prozatímně upravit poměry účastníků, je třeba tuto potřebu skutečně prokázat (tedy postavit na jisto). Taková potřeba totiž není jen hypotetickou možností („obavou“), ale reálným stavem, který je dán již v okamžiku podání návrhu na vydání předběžného opatření.

Zřejmě není vyloučeno, aby předběžné opatření vydávané před zahájením meritorního řízení poskytlo ochranu nejen již existujícímu exekučnímu titulu, ale i titulu, který má v následujícím meritorním řízení teprve vzniknout.³ Část soudní praxe však zastává názor, že prozatím neexistující exekuční titul lze předběžným opatřením chránit až poté, co dojde k zahájení meritorního řízení, které má vést k jeho vynesení.⁴ Tápání judikatury, zda i předběžné opatření vydané před zahájením řízení může poskytnout ochranu dosud neexistujícímu exekučnímu titulu, prohlubuje disparita § 74 odst. 1a § 102 o. s. ř. – § 74 odst. 1 o. s. ř. hovoří o tom, že předběžné opatření na ochranu exekučního titulu lze nařídit, „je-li obava, že by výkon soudního rozhod-

¹ Srov. s Drápal, L., Bureš, J. a kol. *Občanský soudní řád I. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 422–423.

² Srov. s usnesením Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 2058/12.

³ Viz usnesení Městského soudu v Brně ze dne 17. 7. 2001, sp. zn. 1 Nc 55/2001.

⁴ Viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31.10. 1995, sp. zn. 7 Co 1834/95.

nutí byl ohrožen.“ Naproti tomu § 102 o. s. ř., upravující podmínky pro vydání předběžného opatření po zahájení řízení ve věci samé, sděluje, že předběžné opatření soud nařídí, „je-li obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného byl ohrožen“. Z rozdílné dikce obou norem lze usoudit, že předběžné opatření vydané před zahájením meritorního řízení (na rozdíl od předběžného opatření po zahájení řízení) slouží jen k ochraně již existujícího exekučního titulu. Nelze však pominout, že rozdílné znění § 74 odst. 1 a § 102 o. s. ř. je výsledkem nikoli záměru zákonodárce, ale spíše legislativního opomenutí, a proto by nebylo přiměřené na jeho základě uzavřít, že předběžné opatření před zahájením řízení nemůže poskytnout ochranu dosud neexistujícímu exekučnímu titulu.⁵ Toto přesvědčení lze doložit i poukazem na skutečnost, že k zabezpečení již existujícího vykonatelného exekučního titulu slouží instituty vykonávacího řízení (§ 251 a násl. o. s. ř.), nikoliv institut předběžného opatření.

Prokazovací povinnost vyplývající z judikatury

Za určitých okolností musí navrhovatel předběžného opatření prokázat ještě další skutečnosti nad rámec zákona. Ústavní soud dovodil, že při úvahách o tom, zda je na místě návrhu na nařízení předběžného opatření vyhovět, soud mj. zkoumá, zda případný užitek, který předběžné opatření přinese navrhovateli, není ve zjevném nepoměru se zátěží, kterou předběžné opatření způsobí odpůrci. Návrhu na vydání předběžného opatření, z něhož není patrné, že omezení odpůrce je vyvážené ve vztahu k výhodě, kterou má navrhovatel z předběžného opatření získat, nelze vyhovět. Přiměřenost omezení odpůrce je navrhovatel povinen spolu s podáním návrhu alespoň osvědčit.⁶

Zmíněný závěr Ústavního soudu je výrazem principu přiměřenosti soudního rozhodování, který se prosazuje i v řízení o vydání předběžného opatření. Navrhovatel musí zachování principu přiměřenosti tvrdit a osvědčovat jen tehdy, nevyplývá-li jeho naplnění již z ostatních skutkových tvrzení navrhovatele a z petitu předběžného opatření.

Jestliže se navrhovatel předběžného opatření domáhá, aby odpůrci byla předběžně uložena tatáž povinnost, jaká má být uložena pozdějším meritorním rozhodnutím (např. povinnost k obnovení dodávek vody do bytu navrhovatele), musí tvrdit a prokazovat, že bez takového předběžného výroku by bylo navrhovatelem tvrzené subjektivní právo porušeno natolik, že by pozdější meritorní rozhodnutí ztratilo smysl.⁷

Předběžné opatření totiž nemá předjímat rozhodnutí ve věci samé, slouží k nápravě faktických, nikoliv právních vztahů mezi účastníky.⁸

Navrhovatel předběžného opatření též musí tvrdit a osvědčit, že mezi předběžným opatřením a konáním odpůrce, které má být předběžným opatřením znemožněno, existuje příčinná souvislost (např. že odpůrce zřejmě bez příslušného podnikatelského oprávnění konkuruje navrhovateli, a proto je přiměřený požadavek navrhovatele, aby odpůrce od takové činnosti upustil). Zároveň musí být zřejmé, že předběžné opatření je v blízké souvztažnosti s již probíhajícím nebo budoucím meritorním řízením.⁹ Prokázaná provázanost předběžného opatření s již zahájeným nebo budoucím meritorním řízením zabezpečí, že pozdějším výrokem ve věci samé dojde výslovně nebo mimochodem k narovnání práv a povinností, které prozatímne upravuje enunciat předběžného opatření.

Navrhovatel předběžného opatření naopak nemusí tvrdit a osvědčit reálnou splnitelnost povinnosti ukládané předběžným opatřením. Takové důkazní břemeno má jen tehdy, když existuje zjevná pochybnost o splnitelnosti povinnosti, která má být uložena.¹⁰ Judikatura prozatím neřeší, zda pozdější prokázání nesplnitelnosti povinnosti uložené předběžným opatřením může být důvodem pro změnu nebo zrušení předběžného opatření. Podle mého názoru lze předběžné opatření za takových okolností modifikovat nebo zrušit s odkazem na § 77 odst. 2 o. s. ř. s odůvodněním, že dodatečně vyšlo najevo, že povinnost uložená předběžným opatřením je prakticky nesplnitelná a že po odpůrci nelze spravedlivě žádat, aby předběžné opatření naplnil.¹¹

Překážka věci rozhodnuté

Judikatura dovozuje, že i řízení o návrhu na vydání předběžného opatření lze zastavit pro překážku věci rozhodnuté. Ustanovení § 74 až

⁵ Viz důvodová zpráva k tzv. souhrnné novele o. s. ř. č. 30/2000 Sb., jež sděluje, že nové znění § 102 o. s. ř. definitivně odstraňuje pochybnosti o tom, zda je možné po zahájení řízení nařídit předběžné opatření na ochranu exekučního titulu, který má být výsledkem tohoto řízení. V důvodové zprávě nelze nalézt žádnou zmínku o tom, proč v rámci téže novely nebyly odstraněny tytéž pochybnosti ohledně předběžného opatření vydávaného před zahájením meritorního řízení.

⁶ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2004, sp. zn. II. ÚS 537/03.

⁷ Srov. s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 6. 1995, sp. zn. 3 Cmo 1592/94.

⁸ Viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 10. 1995, sp. zn. 7 Co 1834/95.

⁹ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 1997, sp. zn. 3 Cmo 35/97.

¹⁰ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2004, sp. zn. III. ÚS 553/03.

¹¹ Zásada přiměřenosti předběžného opatření byla akcentována např. v usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2004, sp. zn. II. ÚS 537/03.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

1 § 77a o. s. ř. sice neupravují postup soudu v ří-
2 zení o předběžném opatření v plném rozsahu
3 a zákon ani nestanoví podpůrné použití usta-
4 novení obsažených v ostatních částech o. s. ř. Ze
5 systematického výkladu je však třeba dovodit,
6 že obecná ustanovení (včetně § 104 odst. 1) se
7 v řízení o předběžném opatření uplatní, není-li
8 v § 74 až § 77a o. s. ř. stanoveno jinak, a to v roz-
9 sahu potřebném k dosažení účelu sledovaného
10 institutem předběžného opatření.¹²

11 Z dosavadní jurisprudence vyplývá, že pojem
12 „věci rozhodnuté“ v nalézacím řízení a tentýž
13 termín v řízení o vydání předběžného opatření
14 není zcela totožný. Ústavní soud uzavřel, že na-
15 vrhovatel může opětovně podat návrh na vydá-
16 ní předběžného opatření z téhož skutkového
17 základu, jímž se domáhá uložení téže povin-
18 nosti, pokud tento nový návrh opře o další sku-
19 tečnosti, které mu v době zamítnutí původního
20 neúspěšného návrhu nebyly známy, a zároveň
21 tuto neznalost sám nezavinil.¹³ Připomeňme, že
22 nové skutečnosti a důkazy, které žalobce nemo-
23 hl v nalézacím řízení uplatnit „bez své viny“,
24 nejsou důvodem pro podání nové žaloby pro-
25 totéž, ale opravňují k podání návrhu na obnovu
26 řízení (§ 228 o. s. ř.). Pokud by byla žaloba pře-
27 sto podána, soud by nalézací řízení zastavil pro
28 překážku věci rozhodnuté (§ 159a odst. 5 o. s. ř.).

29 Vodítkem pro posouzení, zda další navrhova-
30 telem uváděné okolnosti mohou být důvodem
31 pro nové rozhodnutí o předběžném opatření, je
32 § 75c odst. 4 o. s. ř., podle něhož pro předběžné
33 opatření je rozhodující stav v době vyhlášení
34 (vydání) usnesení soudu prvního stupně. Tuto
35 normu lze vykládat buď tak, že skutečnosti
36 odůvodňující nové rozhodnutí musí nastat až
37 po vynesení prvostupňového rozhodnutí
38 o předběžném opatření, nebo tak, že se jedná
39 navíc i o takové skutečnosti, o kterých účastník
40 neměl v době prvoinstančního rozhodnutí vě-
41 domost, případně je neprokázal ani neosvědčil.
42 Ustanovení § 75c odst. 4 o. s. ř. totiž ponechává
43 stranou, zda „stav v době vyhlášení“ prvostup-
44 ňového rozhodnutí o předběžném opatření je
45 stavem objektivní reality (bez ohledu na to, zda
46 byla nebo nebyla tvrzena a prokázána), nebo
47 stavem, který navrhovatel tvrdil a úspěšně pro-
48 kázal (osvědčil) v rámci původního návrhu na
49 vydání předběžného opatření.

50 Ve prospěch prvního přístupu lze využít od-
51 kaz na § 159a o. s. ř., podle něhož okolnosti, kte-
52 ré nastaly před vyhlášením rozsudku, nemohou
53 být důvodem pro nové projednání věci (a ani
54 odvolacím důvodem). Již výše jsem zmínil, že
55 obecná pravidla upravující podmínky řízení
56 jsou přiměřeně aplikovatelná i v řízení o před-
57 běžném opatření. Obecné soudy i Ústavní soud
58 však zjevně využívají druhého konceptu, podle

něhož „novou“ skutečností, která navrhovatele opravňuje k podání návrhu na vydání téhož předběžného opatření, je i okolnost, která navrhovateli k okamžiku rozhodnutí nebyla bez jeho zavinění známa nebo jím prokázána (osvědčena). Tento náhled je možné podpořit argumentem, že vůči rozhodnutí, jímž byl zamítnut návrh na vydání předběžného opatření, není obnova přípustná (§ 228 odst. 1 o. s. ř.), a proto je možné skutečnosti a důkazy, které v původním řízení o předběžném opatření nebyly bez navrhovatelova zavinění tvrzeny nebo prokázány (osvědčeny), uplatnit v novém řízení o vydání téhož předběžného opatření.

Ústavní soud v této souvislosti dokonce uvedl, že s ohledem na nedefinitivní (nemeritorní) charakter rozhodnutí o předběžném opatření je možné s úspěchem podat opakovaný návrh na vydání předběžného opatření, pokud navrhovatel dodatečně doloží podstatnou okolnost, kterou mohl osvědčit nebo prokázat (§ 75c odst. 1 o. s. ř.) již při podání původního návrhu prostřednictvím znaleckého posudku.¹⁴ Je korektní dodat, že Ústavní ani Nejvyšší soud se prozatím nevyjádřily k situaci, kdy dodatečný důkaz ohledně rozhodující skutečnosti spočíval nikoliv v dosud nevyhotoveném znaleckém posudku, ale v listině, kterou navrhovatel měl již v době podání původního návrhu k dispozici nebo si ji mohl bez odkladu obstarat, a kterou zaviněným opomenutím k návrhu nepřiložil. Není vyloučeno, že takové opomenutí z jeho strany by judikatura nevyhodnotila stejně benevolentně jako původně nepřiložený a až dodatečně vypracovaný znalecký posudek.

Kvazikoncentrace k okamžiku rozhodnutí soudu prvního stupně

Dosud netvrzená a neprokazovaná (neosvědčovaná) skutečnost, která ovlivňuje verdikt o návrhu na vydání předběžného opatření, může vyjít najevo nejen po právní moci usnesení o předběžném opatření, ale i ještě v průběhu odvolacího řízení. Míru možnosti vnést do probíhajícího řízení o předběžném opatření další skutkovou okolnost upravuje již zmíněné ust. § 75c odst. 4 o. s. ř., které ukotvuje svébytnou koncentraci řízení o předběžném opatření, jež je do jisté míry obdobou koncentrací civilního sporu podle § 118b odst. 1 a § 114c odst. 5 o. s. ř.

¹² Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 28 Cdo 800/2011.

¹³ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 4. 6. 1997, sp. zn. I. ÚS 31/97.

¹⁴ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 8. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1422/12.

Připomeňme, že koncentrací soudního řízení rozumíme nastolení skutkového a důkazního „stopstavu“ k určitému okamžiku během řízení, který účastníkům až na zákonem stanovené výjimky nadále zabraňuje uplatňovat v řízení další skutečnosti a důkazy.¹⁵

Dřívější judikatura dovozovala, že odvolací soud nemůže přihlídnout k žádným dodatečně vzneseným a prokázaným (osvědčeným) skutečnostem. Zdůrazňovala, že při přijímání rozhodnutí, jež je opatřením dočasným a předběžným, převládá požadavek rychlosti řízení nad úplným prokázáním uplatněného nároku, a proto i odvolací soud rozhoduje výhradně podle skutečností, jež vyšly najevo do doby rozhodnutí učiněného soudem prvního stupně.¹⁶ Proto nepřihlíží ani k případným skutkovým tvrzením a důkazům odpůrce, jemuž byla předběžným opatřením uložena povinnost.¹⁷

Později však Ústavní soud uzavřel, že součástí práva na spravedlivý proces je zásada „rovnosti zbraní“. Princip rovnosti účastníků řízení působí i během řízení o nařízení předběžného opatření. Má-li být předběžným opatřením uložena povinnost, musí mít odpůrce možnost uplatnit před soudem svá tvrzení a námitky, které se mají a musí promítnout do úvahy odvolacího soudu ve vztahu k posouzení důvodnosti návrhu.¹⁸

Můžeme tedy uzavřít, že v řízení o vydání předběžného opatření existuje skutkový a důkazní „stopstav“, jenž je nastolen k okamžiku vynesení prvostupňového rozhodnutí a který se ve vztahu k navrhovateli uplatní tak, že v odvolacím řízení nemůže tvrdit a prokazovat skutečnosti ve svůj prospěch.¹⁹ Ve vztahu k odpůrci však tato záповěď neplatí potud, že své odvolání může opřít o další skutečnosti a důkazy o nich, ovšem pod podmínkou, že tyto okolnosti nastaly předtím, než soud prvního stupně návrhu na vydání předběžného opatření vyhověl. Jestliže skutkové okolnosti ve prospěch odpůrce nastaly až po vydání předběžného opatření, má se odpůrce domáhat zrušení předběžného opatření, neboť pominuly důvody, pro které bylo nařízeno (§ 77 odst. 2 o. s. ř.). Právo na vznesení skutkové argumentace odpůrci vzniká jednorázově a musí být dokládána společně s odvoláním. Jiný výklad by naopak vedl ke zvýhodnění odpůrce, neboť také navrhovatel má fakta ve svůj prospěch prokázat již v okamžiku podání návrhu na vydání předběžného opatření (§ 75 odst. 5 o. s. ř.).

Právě prezentované závěry respektují jak zákonný imperativ, že o předběžném opatření soud musí rozhodnout s nejvyšším urychlením (§ 75c odst. 2 o. s. ř.), tak univerzální princip rovnosti zbraní účastníků jakéhokoliv civilního

řízení. Nevyplývají však ze zákona výslovně, a proto jsou soudní praxí problematizovány. Např. Ústavní soud nedávno uzavřel, že odvolací soud je povinen poskytnout navrhovateli nový prostor pro skutkovou argumentaci, jestliže na základě skutečností dodatečně tvrzených a dokládaných odpůrcem dospěje na rozdíl od soudu 1. stupně k závěru, že návrh na vydání předběžného opatření je na místě zamítnout.²⁰ Takový závěr pokládám za akceptovatelný pouze pro účely nalézacího řízení, nikoliv však pro rozhodování o předběžném opatření, jež ze zákona i ze své podstaty musí proběhnout v urychleném režimu. Nelze jej odůvodnit ani poukazem na potřebu zachování principu rovnosti zbraní, protože navrhovatel měl a mohl své břemeno uvést a dokládat veškeré podstatné skutečnosti už v návrhu (§ 75 odst. 5 o. s. ř.).²¹ Citovaný judikát je aplikovatelný jen ve výjimečných případech, kdy navrhovatel v době podání návrhu na vydání předběžného opatření absolutně nemohl předpokládat existenci skutkových okolností, které do řízení dodatečně vnesl odpůrce, a zároveň by změna prvostupňového rozhodnutí spočívající v zamítnutí návrhu na vydání předběžného opatření měla pro navrhovatele mimořádně negativní faktický dopad.

Závěry

Navrhovatel předběžného opatření nemusí být úspěšný ani tehdy, když prokáže a osvědčí skutečnosti, které mu ukládá zákon (§ 75c odst. 1 písm. a) o. s. ř., § 102 odst. 1 o. s. ř.). Musí totiž soud přesvědčit i o tom, že povinnost, jež má být uložena předběžným opatřením, je přiměřeným prostředkem k prozatímnímu zajištění vztahů mezi účastníky (princip proporcionality), a že mezi předběžným opatřením a již probíhajícím nebo budoucím meritorním řízením existuje úzká souvislost (princip provázanosti předběžného opatření s výsledkem meritorního řízení). Je-li petit návrhu na vydání předběžného opatření totožný se žalobním petitem, musí navrhovatel osvědčit, že neexistuje žádný jiný efektivní způsob prozatímní úpravy faktických

¹⁵ Srov. Hamuláková, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2010, nebo se Svoboda, K. *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 156.

¹⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. 20 Cdo 134/99.

¹⁷ Viz usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 4. 2005, sp. zn. II. ÚS 362/04.

¹⁸ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 16/09.

¹⁹ Srov. s usnesením Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2012, sp. zn. II. ÚS 2485/12.

²⁰ Viz Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2012, sp. zn. II. ÚS 2485/11.

²¹ Viz rovněž usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2419/2007.

1 poměrů mezi účastníky, než skrze předběžné
2 opatření kopírující předpokládaný rozsudek. Ji-
3 nak soud návrh zamítne s odůvodněním, že
4 smyslem předběžného opatření není zabezpečit
5 předběžnou vykonatelnost dosud neexistující-
6 ho rozhodnutí (§ 162 o. s. ř.). Výše uvedené pro-
7 kazovací povinnosti sice ze zákona výslovně
8 nevyplývají, avšak lze je dovodit z právních
9 principů, které jsou společné všem ustanove-
10 ním civilního procesu.²² Proto nelze judikaturu,
11 která je deklarovala, pokládat za nekorektní.

12 Problematika výkladu pojmu „věci rozhod-
13 nuté“ pro účely řízení o předběžném opatření
14 neoddělitelně souvisí s problémem koncentrace
15 řízení o předběžném opatření ve smyslu § 75c
16 odst. 4 o. s. ř. Je tomu tak proto, že řízení o vy-
17 dání předběžného opatření nemůže být revido-
18 váno skrze institut obnovy, zatímco nalézací
19 řízení ano (§ 228 o. s. ř.). Při vyhodnocení pova-
20 hy a podstaty jakékoliv procesní koncentrace je
21 proto třeba vycházet i z institutů, které umož-

ňují následnou revizi již pravomocného roz-
hodnutí na základě skutečností a důkazů, které
vyšly najevo (nebo byly do řízení vneseny) až
dodatečně, a to i v rámci odvolacího řízení. Jak
koncentraci, tak obnově je totiž společné, že oba
instituty se zabývají tím, do jaké míry a jakým
způsobem je přípustné uvádět skutkové a důkaz-
ní novinky poté, co došlo k nastolení skutkového
a důkazního „stopstavu“. Pokud prvostupňové
rozhodnutí o předběžném opatření nelze revido-
vat cestou obnovy, je třeba tolerovat judikatorní
závěry, které vykládají koncentrační ust. § 75c
odst. 4 o. s. ř. volně, a připustit, že další skuteč-
nosti a důkazy lze uvádět i během odvolacího
řízení. Zejména tehdy, tvrdí-li je odpůrce a vzta-
hují-li se ke skutečnostem, které nastaly do doby
vydání předběžného opatření.

²² Ústavní soud hovoří o „prozařování“ základních právních principů napříč právní úpravou. Srov. s nálezem Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. I. ÚS 555/03.

24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58

Odpovědnost provozovatelů hostingových služeb v aktuální české a zahraniční judikatuře

JUDR. EVA ONDŘEJOVÁ, LL.M.

■
Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti (dále jen ISP¹) nebyla do roku 2010 předmětem rozhodování českých soudů. V současné době jsou již k dispozici rozhodnutí soudů první instance i soudu odvolacího, která ukazují, jakým způsobem byla pojata do soudního rozhodování doktrína a teoretická koncepce omezení odpovědnosti ISP a jaké praktické problémy při aplikaci daných předpisů vyvstaly. Odpovědnost upravuje směrnice 2000/31/ES o elektronickém obchodu (dále jen „Směrnice“), kterou provádí zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (dále jen „Zákon“). Směrnice rozděluje ISP do tří skupin dle typu poskytovaných služeb² a toto rozlišení sleduje i zákon o některých službách informační společnosti. Předmětem tohoto článku je aktuální vývoj judikatury ve vztahu k podmínkám a rozsahu omezení odpovědnosti poskytovatelů služeb spočívajících v ukládání obsahu poskytovaného uživateli (tzv. hostingové služby). Tato skupina provozovatelů je nejširší a zahrnuje veškeré

služby, jejichž předmětem je uložení dat třetí stranou. Níže uvedený výklad se tak věnuje odpovědnosti provozovatelů zpravodajských serverů, internetových stránek za protiprávní obsah, zasahující do osobnostních práv.

Souhrnná zpráva Evropské komise k odpovědnosti ISP, která vychází z veřejné konzultace³ publikované v roce 2012, shrnuje a analyzuje praktické dopady Směrnice a překážky při aplikaci soudy členských států. Hlavním důvodem je absence přesného vymezení podmínek pro stanovení odpovědnosti. Tento problém se objevil i v českém právu, neboť zákon nepřesně provedl podmínky omezení odpovědnosti stanovené Směrnicí, a to tak, že na místo stanovení podmínek zániku odpovědnosti, zákon upravuje podmínky jejího vzniku. V následujícím výkladu uvedu na konkrétních případech aplikaci

¹ Information Service Provider.

² Do první skupiny náleží poskytovatelé služeb, spočívajících v přenosu informací poskytnutých příjemcem služby komunikačních sítí nebo ve zprostředkování přístupu ke komunikační síti (mere conduit), do druhé skupiny spadají poskytovatelé služeb, spočívajících v automatickém meziukládání informací (caching), do třetí skupiny patří poskytovatelé služeb, spočívajících v ukládání informací poskytovaných příjemci služby (hosting).

Zákona a Směrnice, a to konkrétně s problematikou podřazení konkrétního ISP pod zákonnou úpravu, vzniku odpovědnosti a s tím souvisejícím oznámení o protiprávním obsahu (notifikace) a lhůt k odstranění závadného obsahu a konečně nároků vyplývajících z odpovědnosti. Tam, kde judikatura českých soudů chybí ve vztahu k nejrozšířenějším službám hostingu, uvádím zahraniční judikaturu, která může být pro naše prostředí podnětná ve vztahu k dosud nevyřešeným otázkám a může vést ke srovnání, jakým způsobem se jednotlivé členské státy s danou problematikou vypořádávají za použití argumentace vycházející ze Směrnice a institutů národních úprav.

Diskuze zpravodajských serverů

V rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 2. 8. 2011, které bylo potvrzeno Vrchním soudem v Praze rozsudkem ze dne 3. 4. 2012, se žalobce domáhal po provozovateli zpravodajského serveru zadostiučinění v penězích za zásah do jeho osobnostních práv, způsobený volnou diskuzí čtenářů k uveřejněnému článku o žalobci, v níž se začaly objevovat rasistické výroky a nadávky. Žalobce se na žalovaného obrátil písemně s požadavkem na odstranění internetové diskuze a zaplacení finanční satisfakce dne 17. 3. 2010 a žalovaný dne 18. 3. 2010 anonymní diskuzi odstranil. Soud pokládal za prokázané, že žalobce učinil telefonická oznámení o protiprávním obsahu diskuze ještě před tím, než se na žalovaného obrátil písemně (od 9. 3. 2010). Žalovaný nezpochybňoval zjevně závadný obsah diskuze k článku, ale namítal, že nezasáhl do osobnostních práv žalobce, neboť postupoval dle Zákona a za závadný obsah diskuze neodpovídá, neboť poté, co se o jeho závadnosti dozvěděl, učinil neprodleně veškeré kroky, které lze po něm požadovat, a které vedly k odstranění závadného textu. Soud uzavřel, že žalovaný nečinil neprodleně poté, kdy se dozvěděl o zjevně protiprávním obsahu diskuze k článku, veškeré kroky, které bylo možno na něm požadovat k odstranění nebo znepřístupnění zjevně protiprávního obsahu diskuze, neboť je učinil až druhý den po e-mailovém oznámení žalobce, když na předchozí telefonická oznámení žalobce nereagoval. Neodstraněním diskuze neprodleně po telefonickém upozornění dne 9. 3. 2010, ale až deset dnů poté, lze spatřovat zásah do osobnostních práv žalobce, zejména do jeho cti a důstojnosti. Důvodnou shledal proto žalobu požadující morální satisfakci ve formě omluvy a vzhledem k hrubě urážejícímu a pro žalobce ponižujícímu obsahu diskuze, i zadostiučinění v penězích.

Vrchní soud v Praze potvrdil rozhodnutí Městského soudu v Praze a konstatoval, že k tomu, aby bylo možno příslušného provozovatele diskuze hnát k odpovědnosti za porušení právních povinností, je nutno mu takové porušení nejprve oznámit. Dále konstatoval, že rychlost, s jakou musí provozovatel diskuze zareagovat na oznámení o protiprávním příspěvku, je závislá na tom, o jaký typ diskuzního serveru jde. Právo zde sice nerozlišuje mezi jednotlivými provozovateli diskuzí na základě subjektivních kritérií, ale lze z charakteru provozovatele dovodit, jak rychle měl objektivně možnost se s informací o protiprávnosti uveřejněných údajů seznámit a jakým způsobem mohl reagovat. Co se týče formy upozornění, v době uveřejnění článku a diskuze nebyla nikterak upravena, žalobce tedy mohl volit telefonickou žádost, a pokud jí, i když byla důvodná, žalovaný bezprostředně nevyhověl, a až po deseti dnech diskuzi zasahující do osobnostních práv žalobce odstranil, dopustil se zásahu do osobnostních práv žalobce. Vrchní soud rovněž potvrdil výši peněžitého zadostiučinění, avšak provozovateli diskuze nelze vysokým finančním odškodněním klást k tíži, že diskutující vnímali osobu žalobce negativně.

Soud prvního stupně zařadil žalovaného do skupiny ISP třetího typu, která poskytuje službu spočívající v ukládání informací (diskuzních příspěvků) poskytnutých uživateli, a aplikoval tak § 5 Zákona a čl. 14 Směrnice. Soudy provedly výklad k omezení odpovědnosti ve smyslu bodu 46 recitálu Směrnice, tedy, že je ISP oprávněn se omezení odpovědnosti dovolat za situace, kdy jakmile zjistí protiprávní činnost nebo se o ní dozví, neprodleně přijme veškerá opatření k odstranění daných informací nebo znemožnění přístupu k nim. V souvislosti s jejich odstraněním nebo znemožněním přístupu k nim musí dodržovat zásadu svobody projevu a s ní spojené postupy stanovené na vnitrostátní úrovni. Shodně tak ve smyslu rozhodnutí Soudního dvora ve věci *L'Oréal (UK) Ltd proti eBay International AG*.⁴ Oznámení nemůže automaticky vést k vyloučení nároku na uplatnění

³ European Commission Public Consultation: A clean and open Internet: Public consultation on procedures for notifying and acting on illegal content hosted by online intermediaries, 2012.

⁴ C-324/09 ze dne 12. 7. 2011, Bod 119. V situaci, kdy se tento poskytovatel omezil na čistě technické a automatické zpracování dat, a kdy se tudíž na něj použije pravidlo uvedené v čl. 14 odst. 1 směrnice 2000/31, může být přesto na základě uvedeného odstavce 1 zproštěn veškeré odpovědnosti za jím uložená data protiprávní povahy pouze za podmínky, že nebyl „účinně seznámen s protiprávní činností nebo informací“ a ani s ohledem na nárok na náhradu škody si nebyl „vědom skutečností nebo okolností, z nichž by byla zjevná protiprávní činnost nebo informace“, nebo jakmile se o nich dozvěděl, jednal neprodleně s cílem odstranit dotčené informace nebo k nim znemožnit přístup.

výjimky z odpovědnosti stanovené v článku 14 Směrnice, neboť oznámení o údajně protiprávních činnostech nebo informacích se mohou ukázat jako nedostatečně přesná a nepodložená, nemění to ovšem nic na tom, že toto oznámení je zpravidla okolností, kterou musí vnitrostátní soud zohlednit při posouzení, zda byl provozovatel ve vztahu k informacím, které mu byly takto předány, skutečně seznámen se skutečnostími nebo okolnostmi, na základě nichž by musel hospodářský subjekt postupující s řádnou péčí konstatovat protiprávnost.⁵

V daném případě tak bylo rozhodující, zda bylo porušení oznámeno, tedy zda se žalovaný dozvěděl o zjevně protiprávním obsahu diskuzí k článku. Tvrzení účastníků se lišila ohledně doby oznámení protiprávnosti, kdy žalobce tvrdil, že k oznámení došlo telefonicky již 9. 3. 2010 a pak každodenně opakovaně a e-mailem pak 17. 3. 2010. Soud konstatoval, že k oznámení došlo již při prvním telefonickém hovoru, neboť Zákon ani Směrnice nestanoví žádné formální požadavky na oznámení, a tak lze oznámení učinit i telefonicky (samozřejmě s rizikem neunesení důkazního břemene).⁶

Po vyřešení otázky odpovědnosti a oznámení tak zbývá vypořádat se se stanovením přiměřené doby k učinění přiměřených kroků vedoucích k odstranění nebo znepřístupnění protiprávního obsahu. Dle dikce Zákonu: „neprodleně poté“, co se dozvěděl o prokazatelně protiprávní povaze informace. Z evropské úpravy a ze souhrnné zprávy Evropské komise k odpovědnosti ISP⁷ vyplývá, že členské státy neupravují časový limit pro odstranění nebo znepřístupnění závadného obsahu.⁸ Stanovení časového horizontu tak závisí na posouzení jednotlivých případů s přihlédnutím k zásadě proporcionality, zvláště k právu na svobodu projevu. Kritéria k posouzení přiměřené a rozumně požadované doby jsou mimo jiné přesnost oznámení, množství diskuzních příspěvků, dostupnost odpovědných osob, kontaktování právního oddělení, externí právní služby, rozhodnutí editorů, vyjádření odpovědných redaktorů, kontakt jednotlivců a veřejný zájem.

Soudy se výše uvedenými kritérii nezabývaly, ačkoliv Vrchní soud v Praze v odůvodnění odkazoval na různé typy diskuzních serverů. Nicméně dospěly k názoru, že desetidenní lhůta již není v daném případě přiměřená. Dalším rozhodnutím, v němž bylo potvrzeno, že provozovatelé hostingových služeb jsou odpovědní za protiprávní obsah poté, co jsou na něj upozorněni, a jednalo se tak o to, do jaké doby bylo přiměřené po zpravodajském serveru požadovat odstranění, je rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2013. Žalovaný, jako

provozovatel zpravodajského serveru, který umožňuje diskuze pod články, po obdržení oznámení o protiprávnosti některých diskuzí, obsahující rasistické a jinak dehonestující výroky třetích osob a po následném doplnění informací, o které diskuze se jedná a prostudování materiálů, odstranil ve dvou případech protiprávní diskuze a v dalších ji promazal, a to do tří dnů od oznámení. Žalovaný však u dvou promazaných diskuzí po dobu jednoho měsíce ponechal vlákna, která měla v kontextu nadále protiprávní charakter. Za takové situace, kdy je nechala volně přístupná již měsíc, jednalo se o zásah do osobnosti žalobce. Tři dny jsou v mezích a intencích zákona, měsíc již nikoli.

Odpovědnost provozovatelů internetových stránek

S výše uvedenými příklady odpovědnosti ISP za diskuze souvisí rozhodnutí Krajského soudu v Trenčíně sp. zn. 19Co/35/2012 ze dne 26. 4. 2012. Ten změnil rozsudek Okresního soudu v Považské Bystrici, č.j. 7C/96/2011-144 ze dne 31. října 2011, kterým byla žalovanému provozovateli internetových stránek uložena povinnost uveřejnit omluvu a odstranit výrazy: „Zlodej J.“, „Zlodej a podvodník J.“, „Chrapůň J. bude mať väčšie priestranstvo na strielanie Z.“, „So J. pokračujúcou zlodejinou páchanou na obyvateľoch H. T. a schvaľovanou našimi korupciou prehnitými poslancami“ a náhrada nemajetkové újmy v penězích ve výši 5.000 . Odvolací soud aplikoval na daný případ zákon č. 22/2004 Z. z., o elektronickom obchode, který provádí směrnici 2000/31/ES, a uložil provozovateli dle § 6 odst. 4 cit. zákona povinnost odstranit předmětné výrazy. Podle § 6 odst. 4 cit. zákona poskytovatel služeb neodpovídá za informace poskytnuté příjemcem služeb a uložené na jeho žádost do paměti elektronického zařízení sloužícího pro vyhledávání informací, jestliže poskytovatel služeb neví o protiprávnosti obsahu uložených informací nebo o protiprávní činnosti příjemců služeb. K odstranění protiprávního stavu jedná bezodkladně. Dle § 6

⁵ Bod 122.

⁶ Na rozdíl od formálních požadavků uzákoněných ve Velké Británii, Francii, Nizozemí a Finsku. PŘ. EC Directive Regulations 2002, 22 – notice for the purposes of actual knowledge, pro oznámení pro účely skutečného povědomí („účinného seznámení“) se vyžaduje plné jméno a kontaktní údaje oznamovatele, konkrétní uvedení protiprávního obsahu a jeho umístění, informace o povaze protiprávnosti.

⁷ European Commission Public Consultation: A clean and open Internet: Public consultation on procedures for notifying and acting on illegal content hosted by online intermediaries, 2012.

⁸ Výjimkou je zákonná úprava ve Velké Británii v zákonu proti boji s terorismem 2006, a to dva pracovní dny, tři pracovní dny ve Španělsku, jedná-li se o práva vyplývající z práv duševního vlastnictví; speciální úpravu práva duševního vlastnictví má Francie).

odst. 5 cit. zákona není ISP povinný sledovat informace, ani není oprávněný vyhledávat informace, které jsou přenášeny anebo ukládány. Jakmile se dozví o protiprávnosti informace, je povinný ji odstranit z elektronické komunikační sítě, anebo k ní alespoň omezit přístup; soud může poskytovateli nařídít její odstranění i tehdy, když se o její protiprávnosti poskytovatel nedozvěděl. Citované výrazy soud vyhodnotil jako protiprávní. Ve vztahu k žalobci bylo konstatováno, že jako člen poradních orgánů města je veřejnou osobou, ale ne veřejným činitelem a tak není vystaven vyšší míře kritiky jako politici. Informace uvedené v anonymních příspěvcích diskutujících pod článkem uveřejněným na internetové stránce, obsahující výroky o korupčním jednání žalobce a jeho označení jako zloděje či podvodníka dle soudu neobstojí jako hodnotící kritika, i když vyjadřovali subjektivní názory na převod majetkových práv města, neboť jejích cílem bylo zneuctění žalobce a nadto se příspěvovatelé skrývali za anonymitu. Vzhledem k tomu, že žalovaný není autorem předmětných výroků, není ve věci odpovědnosti za zásah do osobnostních práv pasivně legitimován a neodpovídá ani jako provozovatel webových stránek. Z těchto důvodů na něm nelze požadovat omluvu ani peněžité zadostiučinění, ale na základě § 6 odst. 4 cit. zákona pouze odstranění předmětných výrazů.

Obdobný případ před Vrchním soudem v Praze č. j. 3 Cmo 197/2010-82 ze dne 2. 3. 2011 se týká ochrany dobré pověsti žalobce, právnické osoby, o které uživatelé internetové stránky žalované hovořili jako o společnosti, která „lže jako svině“ v diskuzi k článku o nekalých praktikách této společnosti. Žalobce se domáhal odstranění celé diskuze a zadostiučinění v penězích. Městský soud nejprve uložil povinnost odstranit celé vlákno diskuze zasahující do dobré pověsti žalobce, s tím, že si žalovaný měl být vědom vzhledem k předmětu své činnosti, okolnostem a povaze případu protiprávnosti obsahu (v rozporu s obecnými pravidly slušnosti) a neučinil žádné kroky k odstranění urážlivých a hanlivých výrazů proti žalobci. Návrh na náhradu nemajetkové újmy soud vzhledem k dlouhodobé kritice žalobce a povaze jeho činnosti zamítl.⁹ Vrchní soud posuzoval, zda žalobce požívá dobré pověsti, zda výroky mohly do jeho pověsti zasáhnout a v případě nároku na zadostiučinění v penězích, zda mu mohly přivodit újmu a dospěl k názoru, že jednání žalované nemohlo do pověsti žalobce zasáhnout. Předně žalovaná neodpovídala dle § 5 odst. 1 písm. a), neboť se o výroky zjevně protiprávní nejednalo. ISP se odpovědnosti za obsahem zjevně protiprávní informace zproští tehdy, pro-

káže-li, že o protiprávnosti obsahu nevěděl. Dozví-li se o ní, je povinen takovou informaci neprodleně odstranit či zpřístupnit. ISP není povinen aktivně zjišťovat okolnosti, z nichž by bylo možné usuzovat na míru pravdivosti popisu zkušeností jednotlivých diskutujících uživatelů se žalobcem, byla tak vyloučena jeho odpovědnost dle § 5 písm. a). Co se týče odpovědnosti dle § 5 písm. b), žalovaný ponechal diskuzi přístupnou do rozhodnutí soudu a bylo nutné se zabývat tím, zda výroky mohly zasáhnout do žalobcovy pověsti. Soud dospěl k názoru, že kromě výrazu „lže jako svině“ diskuze do pověsti nezasáhla. Používání vulgarismů obecně není nutné zakazovat, nicméně ve spojení s jinou konkrétní osobou vyznívá vulgárně a zasáhnout do pověsti může. Žalovaná tak jako ISP odpovídá za neodstranění tohoto vulgarismu, spojeného s žalobcem.¹⁰ Ve vztahu k peněžité satisfakci soud dospěl k závěru, že nebyly splněny podmínky pro její přiznání, neboť nebyla prokázána zvlášť závažná újma.

K odpovědnosti za protiprávní obsah na internetových stránkách, který zasahuje do osobnostních práv, se vyjádřil rovněž Krajský soud v Ostravě v rozsudku č. j. 23C 70/2003 ze dne 24. 2. 2012. Žalobce se domáhal ochrany osobnosti a přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích za uveřejnění článku, obsahujícího hrubě vulgární výrazy doplněné hrubě nepravdivými, vymyšlenými a polopravdivými údaji vůči žalobci na internetových novinách. Soud dovodil primární odpovědnost za umístění obsahu u poskytovatele obsahu, který je osobou, která měla reálnou možnost text umístit či jeho zveřejnění zabránit. Současně je to právě poskytovatel obsahu, který je v první řadě povinen závadný obsah odstranit. Pokud tak neučiní, může tento závadný text na žádost dotčené osoby odstranit poskytovatel volného prostoru, který má reálnou technickou možnost tak učinit. Vznikne tak sekundární odpovědnost poskytovatele volného prostoru, nikoliv však za umístění závadného textu, nýbrž za jeho neodstranění. V daném případě byl žalován držitel domény. Soud dospěl k závěru, že žalovaný není poskytovatelem obsahu předmětných stránek a nelze dovodit odpovědnost žalovaného jako držitele domény.¹¹ Oprávněný držitel domény – jména internetových stránek může být

⁹ Městský soud v Praze č. j. 10 Cm 47/2009-39 ze dne 17. 3. 2010.

¹⁰ 3 Cmo 197/2010-82 ze dne 2. 3. 2011.

¹¹ Předně nešlo vlastní žalobní tvrzení právně posoudit z titulu odpovědnosti poskytovatele volného prostoru či držitele domény. Žalobce se domáhal zadostiučinění po žalovaném 3) s tvrzením, že to byl on, kdo na internetovou stránku příslušný článek umístil.

1 osobou odlišnou od poskytovatele volného pro-
2 storu a poskytovatele obsahu stránek, tak jako
3 tomu bylo v tomto případě. Jedná-li se o osobu
4 odlišnou, nemá držitel domény reálnou tech-
5 nickou možnost do obsahu zasáhnout. Právní
6 teorie považuje doménu za jiné majetkové prá-
7 vo, které je předmětem práv a povinností, a ne-
8 ní, resp. nemusí být vázáno na jeden konkrétní
9 subjekt. Doména jako jiné majetkové právo, kte-
10 ré má majetkovou hodnotu, může být předmě-
11 tem občanskoprávních vztahů. Vztah mezi
12 držitelem domény a provozovatelem interneto-
13 vé stránky (ať již poskytovatelem volného pro-
14 storu nebo poskytovatelem obsahu), pokud se
15 nejedná o totožnou osobu, je vztahem smluv-
16 ním. Dle názoru soudu držitel domény – inter-
17 netového jména nemůže nést odpovědnost za
18 závadný obsah, který sám nevložil.

19 Tak jako v rozhodnutích, týkajících se odpo-
20 vědnosti provozovatelů za protiprávní diskuze,
21 odpovědnost se založila až sekundárně a ISP od-
22 povídal až za situace, kdy nejednal dle soudu
23 v souladu s § 5 odst. 1 písm. b) zákona, tedy ne-

odstranil diskuzi bezodkladně. Zde však místo
lhůty k odstranění soudu řešily povahu obsahu,
neboť bylo mezi stranami sporné, zda se jednalo
o protiprávní obsah. Dle odvolacího soudu, i pře-
sto, že až rozhodnutím soudu je deklarováno, že
určitá informace je protiprávní, může být ISP,
který nejednal v souladu s § 5 odst. 1 písm. b) zá-
kona, uložena povinnost ve vztahu k požadova-
ným nárokům žalobce, tedy i poskytnutí
zadostiučinění za vzniklou újmu. Pokud v před-
chozích nesporných příkladech protiprávní dis-
kuze soud přiznal náhradu nemajetkové újmy
v penězích, tato náhrada se vztahovala za obdo-
bí, kdy ISP věděl o protiprávnosti a neodstranil ji
v přiměřené době. Tato situace je však odlišná od
té, kdy se ISP teprve soudním rozhodnutím do-
zví o protiprávnosti obsahu. Uložení náhrady
nemajetkové újmy v penězích by popřelo euro-
konformní výklad a bylo by v rozporu s principy
směrnice o elektronickém obchodu. Směrnice
stanoví, že pro zánik odpovědnosti se ISP může
vyvinutí prokázáním obecných exkulpačních sku-
tečností, nejedná se o odpovědnost objektivní.

30 Spor o červenou nášivku – právní 31 postavení nesamostatně užívaných 32 ochranných známek v právu EU 33 34 35 36 37

38 MARTIN LYČKA
39 ■

40
41 Ochranné známky jsou označením jedinečnosti
42 obchodního artiklu. Z pohledu zákazníka slou-
43 ží k rozlišení mezi jednotlivými druhy stejného
44 zboží či služeb, často zboží, které je na první po-
45 hled stejné, ať už z důvodů technických či své-
46 ho složení. Ochranná známka je tak velmi
47 podstatnou součástí marketingové strategie
48 každé společnosti, které se snaží dělat všechno
49 proto, aby svou ochrannou známku naplno vy-
50 užily a zároveň tak legálně a legitimně ztížily
51 tržní postavení společností, které ochranné
52 známky buď nedrží vůbec anebo drží známky
53 jiné, třebas méně známé.

54 Princip fungování obchodní známky vychází
55 právě ze shora uvedené výjimečnosti a je zalo-
56 žen na výsadě jejího držitele vyloučit z jejího
57 užívání všechny další osoby, kterým k tomu ne-
58 byl udělen souhlas. Na rozdíl od některých dal-

ších typů duševního vlastnictví je ke vzniku to-
hoto práva ochrannou známkou ovšem třeba re-
gistrovat. K registraci je třeba splnit několik
základních podmínek, které mají zajistit nejen
to, že daná ochranná známka má výsadu jedi-
nečnosti, ale že je zároveň i takto používána
a vnímána spotřebitelskou veřejností. Podmín-
ky registrace komunitární ochranné známky,
kterou se bude zabývat tento článek, budou shr-
nuty níže. Než tak ovšem učiníme, je dobré při-
pomenout funkci, kterou komunitární ochranná
známka, a nakonec ochranné známky jako ta-
kové, hrály a hrají v rámci integrace společného
evropského trhu.

Evropské, resp. univerzální, sjednocování
pravidel, kterými se řídí ochrana obchodních
označení, předchází vznik Evropských spole-
čenství. Je samozřejmé, že ochrana označování
výrobku je v podstatě tak stará jako moderní ob-
chod sám. Vlastní univerzální právní ochrana se
pak datuje od Pařížské úmluvy o ochraně prů-

myslového vlastnictví z roku 1883.¹ Tato úmluva byla dále upravena tzv. Stockholmskou dohodou z roku 1967² a přešla, vzhledem ke svému globálnímu charakteru, pod křídla Organizace spojených národů v roce 1979.³ Komunitární ochranná známka, která jak název naznačuje, má za cíl zajistit ochranu tohoto typu průmyslového vlastnictví v rámci EU, pak spatřila světlo světa prostřednictvím směrnice 89/104,⁴ která byla postupně nahrazena nařízením, tedy z hlediska závaznosti „silnějším“ právním předpisem, v roce 1994 (nařízení 40/1994).⁵ Toto nařízení bylo modernizováno v roce 2009 (nařízení 207/2009).⁶

Výlučná práva jednotlivce, jako zde právo zabránit ostatním používat určité označení výrobku, by se mohla zdát z pohledu integračního typu práva, kterým je právo evropské, být podezřelá. Je nepochybné, že se jedná o určitý typ omezení volného pohybu a služeb, ovšem omezení, které je plně legitimní a ve své podstatě sankcionované primární unijní legislativou.⁷ Ta nejen že předjímá to, že unijní právo nezasahuje do úpravy vlastnických vztahů v jednotlivých členských státech, ale zároveň považuje ochranu práva duševního a průmyslového vlastnictví za jeden z ospravedlňujících důvodů omezení volného pohybu zboží. Bylo by totiž nelogické a komerčně nefunkční, kdyby tato ochrana uznána nebyla a byla nahrazena neomezeným soutěžením na poli označování výrobků. To by vedlo jednak k tomu, že společnosti či osoby, jejichž značka si vydobyla na trhu jisté postavení, by o toto postavení přišly a vlastně by vůbec nemělo cenu o něj bojovat, jednak k naprostému zmatení zákazníků, kteří by jen velmi těžko rozlišovali, co si vlastně pořizují, pokud by se výrobky mohly jmenovat stejně či velmi podobně (samozřejmě s výjimkou názvů, které již v mezidobí zobecnily svým užíváním).

Tento článek se bude specificky zabývat otázkou, zda je možné získat výsadní postavení pro ochrannou známku, která je užívána společně s jinou registrovanou ochrannou známku či jako její součást, a to zejména s ohledem na nedávné rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci *Colloseum Holding proti Levi Strauss*.⁸ Ačkoli se Soudní dvůr v minulosti již zabýval souvisejícími otázkami, a to v rozhodnutích, která budou taktéž zmíněna, o otázce souvisejících či spojených ochranných známek, tedy alespoň v rámci jejich evropské úpravy, konkludentně rozhodl teprve nyní.

Principy registrace ochranných známek

Pro další diskusi této otázky je třeba připomenout základní podmínky registrace ochranné

známky na mezinárodní a evropské úrovni, které nejsou nepodobné těm na úrovni členských států. Nařízení 40/94 stanovuje, že registrována může být pouze taková ochranná známka, která je v obchodním styku skutečně používána. To znamená, že před samotnou registrací již známka musí nabyt určitého stupně výjimečnosti a není možné registrovat pouze v praxi nikdy nepoužívanou a neověřenou ideu. Dále pak platí, že samotná známka se musí odlišovat od ostatních ochranných známek, resp. dalších typů označení výrobků či služeb. V souladu s unijním nařízením tak jako známka nemůže být registrováno označení, které:

- 1) nemá výlučnou povahu,
- 2) se skládá pouze ze znaků, které v rámci obchodního styku slouží k označení typu, kvality, kvantity, určení, hodnoty, zeměpisného původu či doby získání výrobku či poskytnutí služby, či dalších podobných vlastností,
- 3) se stalo součástí běžného jazyka, tj. nemůže být nadále považováno za jedinečné označení konkrétního produktu, ale vžilo se jako název pro celou skupinu zboží či služeb.⁹

Podobně jako v případě soutěžního práva je i v tomto ohledu rozhodující názor spotřebitelů, z jejichž pohledu je výjimečnost zboží nebo služby posuzována. Ukáže-li se, že určitý název je spotřebiteli považován za obecný či zobecněný, nebude jako ochranná známka zapsán. V opačném případě by totiž byla narušena práva těch, kteří tento název jako obecný pro své produkty již používají. Navíc by byl spotřebitel uměle nucen používat již zobecněný název pouze pro jedno konkrétní zboží, což by jistě vedlo k zamýšlenému cíli ochrany průmyslového vlastnictví.

Pro další diskusi jsou důležitá ještě dvě ustanovení nařízení týkajících se komunitární známky. První z nich stanovuje, že rozsah ochranných práv se vztahuje i na užívání známky ve změně podobně, pokud tato změna ne-

¹ Paris Convention for the Protection of Intellectual Property, of March 20, 1883, as revised at Brussels on December 14, 1900, at Washington on June 2, 1911, at The Hague on November 6, 1925, at London on June 2, 1934, at Lisbon on October 31, 1958, and at Stockholm on July 14, 1967, and as amended on September 28, 1979.

² Paris Convention, op. cit. 1.

³ Paris Convention, op. cit. 1.

⁴ First Council Directive 89/104/EEC of 21 December 1988 to approximate the laws of the Member States relating to trade marks, Official Journal L 040, 11/02/1989 P. 0001 – 0007.

⁵ Council Regulation (EC) No 40/94 of 20 December 1993 on the Community trade mark (OJ 1994 L 11, p. 1).

⁶ Council Regulation (EC) No 207/2009 of 26 February 2009 on the Community trade mark (codified version), OJ L 78, 24. 3. 2009, p. 1–42.

⁷ Treaty on the Functioning of the European Union, consolidated version, 30. 3. 2010, Official Journal of the European Union, C 83/47, Art. 36.

⁸ C-12/12, *Colloseum Holding*, ECR (2013), dosud nepublikováno.

⁹ Nařízení 40/94, op. cit. 5, čl. 7.

1 ní významná a nepřesahuje rozlišovací schop-
2 nosti spotřebitele, jinými slovy spotřebitel je stá-
3 le schopen rozpoznat, že daná známka označuje
4 zboží jedné a té samé společnosti, resp. skupiny
5 společností.¹⁰ Druhé pravidlo se pak týká další-
6 ho užívání ochranné známky, když stanovuje,
7 že ochranná známka může tzv. propadnout, po-
8 kud není užívána v průběhu pěti let od oka-
9 mžiku své registrace.¹¹ Podobně jako v případě
10 užívání před registrací, které je jednou z pod-
11 míněk nabytí výlučnosti, a tedy podmínkou sa-
12 motné registrace, je užívání po registraci
13 důležitou součástí fungování mechanismu
14 ochranné známky.

15 Teorie je taková, že známka byla jejímu drži-
16 teli udělena jako výsadní právo na úkor ostat-
17 ních tržních subjektů. Jako takové je nutné toto
18 právo užívat, protože kdyby tomu bylo naopak,
19 jistě by se našel někdo jiný, kdo by jej užívat
20 chtěl. Ochrannou známku tak není možné zís-
21 kat jen proto, aby ji nezískal někdo jiný, tedy
22 z taktických důvodů (s výjimkou období prvních
23 pěti let, kterému ovšem musí předcházet jistá
24 doba užívání za účelem registrace), a ochranná
25 známka nesmí ležet ladem. Tento systém je tak
26 možné do jisté míry označit jako samoregulační,
27 neboť vlastní registrace známky je pouze prv-
28 ním krokem k zachování její výjimečnosti. Na
29 druhou stranu za předpokladu jejího užívání
30 není délka trvání ochranné známky na rozdíl od
31 jiných typů práv duševního vlastnictví nijak ča-
32 sově určena, opět s výjimkou v případě, že pů-
33 vodně výsadní název zobecněl.

34 **Případ Colloseum Holding proti** 35 **Levi Strauss**

36 Jak již bylo zmíněno výše, dává ochranná znám-
37 ka jejímu držiteli právo zabránit všem ostatním
38 v jejím užívání a známku jako název užívat vý-
39 lučně pro své výrobky a zboží, pokud budou za
40 tímto účelem registrovány. Některé osoby jsou
41 držiteli celé řady ochranných známek. Ovšem
42 ne všechny známky, jak bude diskutováno dále,
43 je nutné registrovat samostatně či je za účelem
44 registrace samostatně užívat. Otázka přípust-
45 nosti tohoto závěru byla výchozím bodem roz-
46 hodnutí Soudního dvora v případě *Colloseum*
47 *Holding proti Levi Strauss*.

48 Levi Strauss je držitelem ochranné známky
49 k nápisu „LEVI'S“ v černém provedení na čer-
50 veném pozadí nášivky, kterou používá na pán-
51 ském, dámském a dětském oblečení, včetně
52 kalhot, triček a košil.¹² Kromě této ochranné
53 známky je společnost Levi Strauss i držitelem
54 tzv. poziční ochranné známky, které spočívá
55 v umístění výše uvedené nášivky v levém hor-
56 ním rohu zadní kapsy kalhot či přední kapsy tri-
57 ček či košil.¹³ Obě tyto známky jsou mimo jiné
58 registrovány jako komunitární známky. Tyto
známky se pak ovšem nevztahují na použitou
barevnou kombinaci, kterou by v tomto kontex-
tu bylo nutné považovat za příliš obecnou. Spo-
lečnost Colloseum Holding používá na svých
oděvních výrobcích pro děti značku SM JEANS,
která je v případě kalhot umístěna na pravém
horním rohu pravé zadní kapsy na červené ná-
šivce.¹⁴ Levi Strauss vznesla opoziční nárok
proti takovému užívání nášivky SM JEANS
společností Colloseum Holding, když ji pova-
žoval za imitování svého způsobu označování
stejně kategorie zboží.

Nárok společnosti Levi Strauss byl prvoin-
stančně uznán před německými soudy.¹⁵ Ty zá-
roveň i zamítly odvolání, které proti tomuto
rozhodnutí Colloseum Holding podala. Ovšem
v rámci složité německé soudní soustavy mohla
Colloseum Holding podat proti původnímu
rozhodnutí další opravný prostředek, což také
učinila. Dle názoru soudu, který rozhodoval
o dodatečném opravném prostředku, bylo po-
třeba stanovit, zda byla poziční ochranná znám-
ka Levi Strauss, tj. způsob umístění červené
nášivky na jejich výrobcích, skutečně Levi St-
rauss užívána či nikoli.¹⁶ Samotná poziční
známka byla registrována v roce 2005¹⁷ a jako
případně neužívaná by vypršela v roce 2010.

Jádrem sporu se stala skutečnost, že zmíněná
poziční ochranná známka byla užívána pouze
v souvislosti či jako součást ochranné známky
nápisu „LEVI'S“, který byl na červené nášivce,
tj. poziční známce užíván. Na jednu stranu bylo
možné tvrdit, že z logiky věci vyplývá, že nápis
by za těchto okolností nebylo možné užívat ji-
nak. Na stranu druhou šlo ovšem namítnout, že
samotné umístění nášivky je charakterem zboží
technicky omezené a ostatním výrobcům by tak
nemělo bránit v podobném způsobu umístění.
Německý nejvyšší spolkový soud, ke kterému
Colloseum Holding dospěla dodatečným
opravným prostředkem, tak za tohoto stavu
předložil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázk-
y. První z nich se týkala výlučného užívání
známky, která souvisí s jinou registrovanou
ochrannou známkou, druhá pak užívání znám-
ky, která je součástí jiné ochranné známky,
a možnosti takto zajistit její výlučnost.

10 Nařízení 40/94, op. cit. 5, čl. 9.

11 Nařízení 40/94, op. cit. 5, čl. 15.

12 *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 12.

13 *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 13.

14 *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 15.

15 *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 17.

16 *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 19.

17 *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 20.

Právní úprava používání nesamostatných ochranných známek

Výše vymezená legislativní pravidla užívání a registrace ochranných známek jsou dále vykládána jurisprudencí Soudního dvora. Z nedávného rozhodnutí ve věci *Smart Technologies*¹⁸ se podává, že ochranná známka je identifikátor zboží či služby, který je spojen se společností či osobou, která je vyrobila či poskytuje. Podobně se Soudní dvůr k účelu ochranné známky vyjádřil i ve svém rozhodnutí *Anheuser Busch*.¹⁹

Z rozhodnutí ve věci *Nestlé* se pak podává, že známka může být považována za jedinečnou, respektive získat status jedinečnosti, který je nutný pro registraci, i v případě, že je fragmentem jiné registrované známky anebo je užívána jako její součást.²⁰ To ovšem platí pouze, pokud je „příslušnými zainteresovanými osobami považována za jedinečný identifikátor spojení zboží či služby s jeho výrobcem či poskytovatelem“.²¹ Rozhodnutí *Nestlé* dále nespecifikuje, koho je nutné považovat za příslušné zainteresované osoby, ovšem s jistotou je možné tvrdit, že za takové osoby je třeba na prvním místě považovat spotřebitele. Je to právě tato skupina osob, na kterou jsou ochranné známky zaměřeny jako součást reklamy či marketingu daného zboží či služby. Platí tak, že pokud by spotřebitel dané označení nepovažoval za jedinečné, šance na jeho registraci by se snížily. Tomu je samozřejmě možné namítnout, že spotřebitel nemusí vždy rozlišovat jednotlivé detaily celkové podoby známky. Tento problém je ovšem možné řešit položením specifických dotazů skupině spotřebitelů, z nichž lze vydedukovat, zda například zde diskutovanou červenou nášivku považují za spojenou s určitým výrobkem či výrobcem.

Mimo to lze z rozhodnutí *Nestlé* dále vydedukovat, že za zainteresované osoby je možné považovat i konkurenty na daném trhu a případně i osoby působící na trzích sousedních. Jistě není v rámci jedinečnosti označení výrobku obtížné získat názor nejen daného trhu, ale například i distributorů či naopak dodavatelů surovin, kteří s daným výrobkem pracují a pro jeho odlišení od ostatních zjevně používají jeho existující označení, zejména v podobě ochranných známek.

Z rozhodnutí *Nestlé* pak dále vyplývá, že na ochranné známky jako označení výrobku či služby je nutné nahlížet ve fázích, nebo chtěli po částech. To znamená, že známku je nutné prověřit nejen jako celek, a pokud splňuje dané podmínky, bude také jako celek registrována, ale zároveň je nutné se zaměřit i na její jednotlivé části.²² Jak již bylo uvedeno výše, i jednotlivé

části známky mohou mít samostatný význam jako typ označení a mohou tak být registrovány anebo alespoň registrace schopné. Totéž platí i o ochranných známkách, které jsou užívány jako součást jiné ochranné známky. I tyto známky mohou být samostatně registrovány. Je tomu tak zejména proto, že v případě některých dílčích či nesamostatně užívaných známek by bylo nesmyslné, kdyby byly užívány samostatně.

V tomto článku diskutovaná červená nášivka je toho dobrým příkladem, neboť jako samostatně užívané označení by mohla být považována za příliš obecnou. Ovšem v souvislosti s určitým nápisem a zejména pak s určitým umístěním na výrobku, a to dokonce i bez nápisu, může mít i prostá červená nášivka schopnost rozlišit daný výrobek od jiných výrobků. Pokud je toto označení pak zainteresovanými osobami vnímáno jako charakteristické pro dané zboží či danou společnost či pro spojení zboží a společnosti, bylo by nesprávné odmítnout takovému označení registraci jako ochranné známce. Jak již bylo uvedeno výše, právě vnímání jakéhokoli označení jako identifikátoru či odlišení je výchozím bodem jedinečnosti známky a možností její registrace a dalšího užívání. Jinými slovy v rámci práva ochranných známek hraje vnímání ochranné známky na předmětném trhu a mimo něj klíčovou roli.

V rozhodnutí *L&D* pak Soudní dvůr potvrdil, že výše uvedené závěry je možné aplikovat i při zkoumání jedinečnosti již existujících ochranných známek.²³ Za tyto známky jsou považovány známky ve smyslu ustanovení článku 8 nařízení 40/94, tj. známky, které nebyly registrovány, ale vznikly na základě dlouhodobého předcházejícího užívání. Platí tak, že i tyto známky mohou označovat část zboží či být užívány (pouze) jako součást jiné ochranné známky. V obecnosti lze konstatovat, že kategorie existujících známek je historickou nutností, která vyplynula z toho, že by bylo jen velmi složité a v podstatě i zbytečné nutit všechny výrobce a poskytovatele služeb, aby si zaregistrovali jako ochranné známky ta označení, která byla na trhu dlouhodobě zavedena, a to proto, že jako kterýkoli jiný právní předpis i právní úprava ochranných známek musí zvolit určitý počátek, jakýsi bod nula, od kterého se bude dále odvíjet a musí tak přijmout právní situaci a situaci na daném trhu takovou, jaká v tomto bodě je.

¹⁸ C-311/11 P, *Smart Technologies*, ECR (2012), dosud nepublikováno.

¹⁹ C-245/02, *Anheuser-Busch*, ECR (2004) I-10989.

²⁰ C-353/03, *Nestlé*, ECR (2005) I-6135.

²¹ *Nestlé*, op. cit. 20, § 30.

²² *Ibid.*

²³ C-488/06 P, *L & D*, ECR (2008) I-5725, §§ 50–52.

1 Takovéto ochranné známky jsou pak chráně-
2 ny na základě historické přednosti, kdy jejich
3 držitelé mohou oponovat registraci nových po-
4 zdějších známek. Na druhou stranu z jejich po-
5 hledu se takováto opozice může ukázat
6 administrativně náročnější než registrace existu-
7 jících známek jako ochranných známek, protože
8 v prvním případě musejí neustále kontrolovat,
9 zda se někdo nechce dobyt podobné známky,
10 a postavit se proti tomu. V případě registrace
11 mohou na stejném principu spolupracovat
12 s vlastním registračním úřadem. Z pohledu zde
13 diskutované otázky, tj. nesamostatně užívaných
14 známek, je pak třeba konstatovat, že by bylo ne-
15 smyslné, aby takovéto známky nemohly vznik-
16 at i na základě existujících historických
17 známek. I zde totiž platí pověst známky či jejich
18 součástí jako jedinečného identifikátoru jako
19 pravidlo, a držitelé takovýchto nesamostatně
20 užívaných známek se mohou domáhat jejich
21 ochrany prostřednictvím opozice registraci
22 ochranných známek pozdějších.

23 Rozhodnutí *Nestlé* a vlastní rozhodnutí *Collo-*
24 *seum Holding* pak stanovila pravidla pro posu-
25 zování užívání nesamostatně užívaných
26 známek po jejich registraci. Jak bylo vyloženo
27 v obecné části tohoto článku, pro zachování práv
28 k ochranné známce je nutné ochrannou známku
29 užívat. To znamená, že ochranná známka, která
30 bude pouze zaregistrována bez toho, aby se s ní
31 laicky řečeno něco dělalo, ztratí svůj registrační
32 status po pěti letech ode dne registrace, a bude
33 k dispozici komukoli jinému, kdo prokáže, že
34 daná známka je jedinečně spojena s jeho zbožím
35 či službami, což je samozřejmě jednodušší v pří-
36 padě červené nášivky či podobné grafické či po-
37 lohové známky, než například u slovního
38 nápisu. Takováto osoba si pak bude moci danou
39 známku zaregistrovat a používat ji jako svou
40 vlastní, s výjimkou případu výše zmíněných
41 historických známek.

42 Vlastní rozhodnutí *Colloseum Holding* potvr-
43 dilo, že pro užívání post registraci platí stejná
44 pravidla jako pro užívání, které registraci před-
45 chází.²⁴ To znamená, že v průběhu pěti let od
46 získání ochranné známky je třeba dát do užívá-
47 ní zboží či služby, které budou identifikovány
48 zaregistrovanou ochrannou známku, resp.
49 známku užívanou za účelem registrace nadále
50 užívat. Pro získání této ochrany není nutné, aby
51 některé součásti známky, ač samostatně regist-
52 rované, byly užívány samostatně.²⁵ Pokud jsou
53 užívány jako součást jiné registrované ochranné
54 známky či v souvislosti s ní, je zaručeno, že je-
55 jich registrace nebude zrušena na základě jejich
56 případného neužívání v prvních pěti letech re-
57 gistrace.²⁶ Zároveň se tak jejich držitel vyhne ri-
58 ziku jejich zobecnění, které by taktéž vedlo

k pozbytí jedinečnosti a ukončení platnosti
ochranné známky jako takové. Opět zde platí
výše diskutovaná podmínka, že jsou to spotřebi-
telé, resp. další osoby, které působí na předmět-
ném trhu či trzích s tímto trhem souvisejících,
kteří musejí vnímat dané označení, a to i jako
součást jiného označení, za jedinečné, resp. iden-
tifikátor, který spojuje danou službu či zboží s je-
jich výrobcem či poskytovatelem.

Z pohledu faktického rozhodnutí ve věci *Col-*
loseum Holding Soudní dvůr uznal, že společ-
nost Levi Strauss má právo oponovat užívání
červené nášivky na zadní straně dětských džínů
SM JEANS vyráběných společnostmi *Colloseum*,
neboť její ochranná známky v podobě červené
nášivky, registrovaná v roce 2005, byla od té do-
by užívána jako celek označení zadní strany je-
jích výrobků a jako taková si zachovala svůj
charakter jedinečnosti.²⁷

Závěr

V obecnosti platí, že ochranná známka bude ja-
ko jedinečný identifikátor zboží či služby re-
gistrována pouze v případě, že dostatečně
v mysli spotřebitelů, popř. soutěžitelů, odlišuje
daný ekonomický statek od statků ostatních
a spojuje jej s jeho výrobcem či poskytovatelem.
Mimo znaku jedinečnosti musí při registraci ža-
datel o ochrannou známku prokázat, že je
známka jako označení užívána v obchodní pra-
xi. Označení tak lze jen stěží registrovat z pou-
hých taktických důvodů, neboť předregistrační
neužívání brání vlastní registraci. Po provedení
registrace je známku třeba dále užívat anebo za-
čít užívat v obchodním styku v pětiletém obdo-
bí začínajícím dnem provedení zápisu.

Výše uvedené platí i pro takzvané nesamo-
statně užívané ochranné známky, tj. známky,
které jsou buď součástí jiné známky anebo uží-
vány společně s jiným označením. Soudní dvůr
potvrdil ve svém rozhodnutí *Colloseum Holding*
proti Levi Strauss, že za platnost registrované
známky, kterou lze považovat za nesamostatně
užívanou, známka nepropadá, pokud byla pou-
žívána jako součást známky jiné. Soudní dvůr
se tímto rozhodnutím postavil na stranu těch
uživatelů složených označení svého zboží či
služby, které sestává z několika registrovaných
známek, proti těm uživatelům, kteří by se sna-
žili parazitovat na jejich pověsti tím, že by ně-
kterou součást složeného označení vydávali za
své a snažili se jej registrovat či naopak prohlá-

²⁴ *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 31.

²⁵ *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 32.

²⁶ *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 34.

²⁷ *Colloseum Holding*, op. cit. 8, § 36.

sit za příliš obecné k registraci. Tímto způsobem Soudní dvůr dosáhl toho, že držitelé ochranných známek nemusejí začít používat ty z nich, které doposud využívaly pouze jako součást celkového označení svého zboží či služeb, sa-

mostatně. Zdá se, že takovýto požadavek by byl nepřiměřený a zejména nekomerční, neboť některá registrovaná označení k samostatnému užívání určena nejsou, ale přesto si zaslouží ochranu jako součást většího celku.

Nad promlčováním úroků z prodlení

DAVID JOCHMAN

Ustanovení § 110 odst. 1 obč. zák. stanoví, že „bylo-li právo přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, promlčuje se za deset let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno.“ Odstavec 3 stejného paragrafu říká: „Úroky a opětuující se plnění se promlčují ve třech letech; jde-li však o práva pravomocně přiznaná nebo písemně uznaná, platí tato promlčecí doba, jen pokud jde o úroky a opětuující se plnění, jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí nebo po uznání.“

Z uvedeného vyplývá, že obecně se úroky z prodlení promlčují po třech letech. V případě, že byly přiznány pravomocným rozhodnutím soudu, liší se délka jejich promlčecí doby podle jejich splatnosti. Přiznané úroky z prodlení, jejichž splatnost nastala do právní moci rozhodnutí, kterým byly přiznány, se promlčují po desíti letech jako práva přiznaná pravomocným rozhodnutím podle § 110 odst. 1 obč. zák. Přiznané úroky z prodlení, kterých splatnost nastala až po právní moci tohoto rozhodnutí, se promlčují po třech letech podle § 110 odst. 3 obč. zák.

Pokud jde o délku promlčecí doby, je situace více méně jasná – před podáním žaloby se úroky promlčí po třech letech (pokud nebyly uznány dlužníkem – tím se však zabývat nebudeme), pokud jsou soudem přiznány, tak ty, jejichž splatnost nastala do právní moci rozhodnutí, se promlčí po desíti letech a ty, jejichž splatnost nastala až po právní moci tohoto rozhodnutí, se promlčí po třech letech.

V tomto článku se budeme zabývat otázkou od kdy a jakým způsobem promlčecí doba běží.

Judikatura

Doposud vycházela judikatura z pojetí, kdy přiznané úroky z prodlení rozlišovala na základě jejich splatnosti před, či po právní moci rozhodnutí, nejen jde-li o délku promlčecí doby, ale

i ohledně jejího běhu. Nejvyšší soud pravidelně uvádí, že „nelze souhlasit s názorem, že úroky z prodlení se promlčují po dnech, a promlčecí doba tedy běží samostatně pro právo na zaplacení úroků z prodlení za každý den prodlení se zaplacením jistiny“ a právo na úroky z prodlení se uplynutím promlčecí doby promlčí jako celek.¹ Na druhou stranu, pokud jde o úroky z prodlení splatné po právní moci rozhodnutí, jímž byly přiznány, Nejvyšší soud uváděl, že za „promlčené bude tedy v daném případě třeba považovat právo na plnění úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí soudu, tj. po 13. 8. 1998, a starších než tři roky, počítajíc zpět ode dne podání návrhu na exekuci“.² Dovožoval tedy promlčování přiznaných úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí den po dni, ne jako celek.

Uvedený nelogický rozpor byl překonán rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2013, sp. zn. 31 Cdo 2160/2012, v němž ustálenou judikaturu týkající se promlčování úroků z prodlení jako celek aplikoval i na úroky z prodlení, jejichž splatnost nastala až po právní moci rozhodnutí, jímž byly přiznány, když uvedl, že „ačkoliv tyto právní závěry zformuloval Nejvyšší soud v rámci nalézacího řízení ... pokládá Nejvyšší soud takto obecně vyjádřené úvahy o promlčení práva na vymožení úroků z prodlení za plně aplikovatelné ... i na řízení exekuční (vykonávací)“.

Autor tohoto článku se domnívá, že je přínosné, že Nejvyšší soud odstranil uvedený rozpor, který lze považovat za nelogický, nicméně současně je přesvědčen, že řešení přijaté Nejvyšším soudem není nejlepší možné. V tomto

¹ Srov. např. Stanovisko občanskoprávního kolegia a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2006, Cpjn 202/2005, uveřejněné pod č. 39/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009, uveřejněný pod č. 96/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. listopadu 2009, sp. zn. 20 Cdo 5308/2007 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2011, sp. zn. 20 Cdo 610/2010.

1 článku se proto zaměříme na porovnání tří kon-
2 cepcí promlčování úroků z prodlení. První
3 z nich je původní pojetí (přiznané úroky z pro-
4 dlení splatné před právní mocí rozhodnutí se
5 promlčují jako celek, pokud jsou splatné po
6 právní moci rozhodnutí, promlčují se postup-
7 ně), druhou je současná (úroky z prodlení se
8 vždy promlčují jako celek) a třetí koncepce (úro-
9 ky z prodlení se vždy promlčují postupně) je ta,
10 k níž se přikláníme.

11 Koncepce první

12 Problematické na uvedené koncepci bylo, jak
13 dovedla, že se přiznané úroky z prodlení splat-
14 né po právní moci rozhodnutí promlčují den za
15 dnem. Jen stěží lze uvedené rozlišování dovést
16 z ustanovení občanského zákoníku, když navíc
17 Nejvyšší soud ze stejných ustanovení dovedl
18 pro nepřiznané úroky z prodlení přesně opačný
19 závěr, tedy že se promlčují jako celek. Pokud se
20 však přiznané úroky z prodlení splatné po práv-
21 ní moci rozhodnutí promlčí za tři roky jako ce-
22 lek, dochází k situaci, kdy má sice věřitel ze
23 zákona 10 let na podání návrhu na výkon roz-
24 hodnutí (či exekuci), ale je „nucen“ (nucen je sil-
25 né slovo, protože věřitel by samozřejmě po
26 třech letech přišel „jenom“ o úroky z prodlení
27 splatné po právní moci rozhodnutí) vykonat
28 své právo ve lhůtě tří let. I v případě promlčo-
29 vání přiznaných úroků z prodlení splatných po
30 právní moci rozhodnutí den po dni je samozřej-
31 mě pro věřitele nejvýhodnější vykonat své právo
32 do tří let, nicméně uplynutím tří let nepřichází
33 o všechny úroky z prodlení splatné po právní
34 moci rozhodnutí. Postupné promlčování úroků
35 z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí
36 je tedy víc v souladu s lhůtou deseti let posky-
37 nutou věřiteli k výkonu svých přiznaných práv.
38 Uvedená úvaha pravděpodobně vedla Nejvyšší
39 soudk závěru o tom, že se přiznané úroky z pro-
40 dlení splatné po právní moci rozhodnutí proml-
41 čují den po dni. Bohužel jsme nenarazili na
42 rozhodnutí Nejvyššího soudu, kde by byl tento
43 judikaturní rozpor přesvědčivě argumentován.

44 V takovém případě bylo však toto rozdílné
45 posuzování běhu promlčecí doby neudržitelné,
46 o čemž svědčí nedávné rozhodnutí Nejvyššího
47 soudu ze dne 15. května 2013, sp. zn. 31 Cdo
48 2160/2012, jímž bylo od uvedeného rozporu
49 upuštěno.

50 Koncepce druhá

51 K počátku běhu promlčecí doby

52 Současná judikatura stojí na stanovisku, že prá-
53 vo na úroky z prodlení se v každém případě

54 promlčí za určitý čas od určitého dne jako celek,
55 nikoliv den po dni. Vychází tedy z názoru, že
56 povinnost dlužníka platit úroky z prodlení
57 vzniká jednorázově v den, kterým se dlužník
58 ocitl v prodlení se splněním svého závazku.³
Platí tedy, že právo na úroky z prodlení může
být vykonáno poprvé (*actio nata*) dnem prodle-
ní dlužníka a promlčecí doba tak podle § 101
obč. zák. běží od tohoto dne.

Pokud jde o úroky z prodlení splatné po
právní moci rozhodnutí, jímž byly přiznány,
mělo by ohledně počátku běhu promlčecí doby
platit totéž, tedy že promlčecí doba začíná běžet
ode dne, kdy mohlo být právo na úroky z pro-
dlení vykonáno poprvé, tedy od prvního dne
prodlení dlužníka. Ustanovení § 110 odst. 1 obč.
zák. však stanoví, že promlčecí doba pro při-
znané úroky z prodlení běží ode dne, kdy mělo
být podle rozhodnutí plněno. Z § 110 odst. 3
obč. zák. však plyne, že se uvedené vztahuje jen
na přiznané úroky z prodlení splatné do právní
moci rozhodnutí, jímž byly přiznány. Pokud jde
o promlčování přiznaných úroků z prodlení
splatných po právní moci rozhodnutí, jímž byly
přiznány, jsou teoreticky možné tři varianty.
Promlčení může běžet ode dne prodlení dlužní-
ka podle § 101 obč. zák., protože právo na úro-
ky z prodlení vzniká tímto dnem. Ve stejný den
tak vznikl i nárok na přiznané úroky z prodlení
splatné po právní moci rozhodnutí, jímž byly
přiznány (v tento den vznikl nárok na všechny
úroky z prodlení, avšak pro přiznané úroky
z prodlení splatné do právní moci rozhodnutí je
v § 110 odst. 1 obč. zák. stanoveno zvláštní pra-
vidlo k obecnému § 101 obč. zák.). Tato varian-
ta je absurdní nejen s ohledem na možný
výsledek, kdy by věřitel musel záhy po vyko-
natelnosti rozsudku podávat návrh na výkon
rozhodnutí (exekuci), protože do promlčecí do-
by úroků z prodlení splatných po právní moci
rozhodnutí by se „započítala“ i doba promlčení,
která uběhla do podání žaloby, ale i s ohledem
na skutečnost, že i tyto úroky z prodlení (splat-
né po právní moci rozhodnutí) byly rozhodnu-
tím přiznány a měla by i pro ně začít běžet nová,
ačkoliv podle § 110 odst. 3 obč. zák. kratší, pro-
mlčecí doba (analogicky k nové promlčecí době
pro přiznané úroky z prodlení splatné do práv-
ní moci rozhodnutí). Druhou variantou je tedy
počátek běhu promlčecí doby den po právní
moci rozhodnutí. Pokud totiž občanský zákoník
rozlišuje délku promlčecí doby zvláště pro při-
znané úroky z prodlení splatné po právní moci
rozhodnutí a přiznané úroky z prodlení splatné

³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. března 2010,
sp. zn. 31 Cdo 4291/2009.

do právní moci rozhodnutí (včetně úroků za den právní moci), pak by měla promlčecí doba přiznaných úroků splatných po právní moci rozhodnutí běžet ode dne, kdy je splatný úrok za první den po právní moci rozhodnutí. Třetí variantou je počátek běhu promlčení dnem, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno. Pokud jde o třetí variantu, tedy promlčování přiznaných práv ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno (analogicky podle § 110 odst. 1 obč. zák.; Případně lze argumentovat, že § 110 odst. 1 obč. zák. stanovuje počátek běhu promlčecí doby a délku promlčecí doby pro všechny přiznané práva a § 110 odst. 3 obč. zák. jako *lex specialis* stanoví jinou délku promlčecí doby pro přiznané úroky z prodlení splatné po právní moci rozhodnutí, ale počátek běhu promlčecí doby plyne z obecnějšího § 110 odst. 1 obč. zák.), domníváme se, že by bylo vhodnější, aby promlčecí doba běžela ode dne vykonatelnosti rozhodnutí. Svě přiznané právo totiž může věřitel vykonat právě až v momentě vykonatelnosti, tedy v den, kdy uběhla doba k plnění (§ 161 odst. 1 o. s. ř.). Od tohoto dne by proto měla běžet i promlčecí doba (argumentovat lze i tím, že analogickou aplikací ustanovení § 110 odst. 1 obč. zák. v obecné rovině, tedy i na případy, na něž dopadá § 101 obč. zák., který upravuje počátek běhu promlčení od okamžiku *actio nata*, by bylo možno dospět k závěru, že obecně začíná promlčení běžet den před počátkem prodlení dlužníka).

Judikatura vytvořila čtvrtou variantu, podle níž platí (uvedený závěr je společný pro první i druhou koncepci promlčování úroků z prodlení), že promlčecí doba přiznaných úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí začíná běžet dnem právní moci rozhodnutí.⁴ Uvedený závěr má zřejmě původ v úvaze, že pokud § 110 odst. 3 obč. zák. stanoví rozličnou délku promlčecí doby pro přiznané úroky z prodlení, přičemž dělicím mezníkem je právní moc rozhodnutí, tak právní moc rozhodnutí musí být i tím mezníkem, od něhož promlčecí doba počne běžet. Ust. § 110 odst. 3 obč. zák. stanoví, že přiznané úroky z prodlení splatné po právní moci rozhodnutí se promlčují po třech letech. Z uvedeného plyne, že právo na úrok z prodlení splatný v den právní moci rozhodnutí se promlčuje v desetileté promlčecí době podle § 110 odst. 1, a proto nepovažujeme stanovení počátku běhu promlčecí doby na den právní moci rozhodnutí za vhodné. Pokud má být den právní moci rozhodnutí určujícím pro stanovení počátku běhu promlčecí doby přiznaných úroků z prodlení, pak jediné tak, že promlčecí doba počíná běžet den po právní moci tohoto rozhodnutí. Jinak totiž dochází k tomu, že v momentě počátku běhu promlčení (den právní

moci) celé skupiny úroků z prodlení (splatných po právní moci rozhodnutí) není splatná ani část z nich. Jeví se nám nesmyslné, aby promlčecí doba pohledávky počala běžet v den, kdy není ještě ani částečně splatná. Obecně se nám však zdá nelogické, aby promlčecí doba počala běžet před vykonatelností rozhodnutí. Fakticky totiž věřitel nemůže své právo vykonat, protože výkon rozhodnutí ani exekuce nepřichází v úvahu před vykonatelností rozhodnutí a žalovat již přiznané úroky z prodlení splatné po právní moci rozhodnutí nelze (právě proto, že již byly přiznány, jedná se tedy o věc rozsuzenou). Jedním ze smyslů institutu promlčení je stimulace věřitele k rychlému uplatnění jeho práv.⁵ Když ale věřitel objektivně (ne svou vinou) nemůže své právo uplatnit (protože není vykonatelné) a běží promlčecí doba, ztrácí běh promlčení svůj hlavní smysl.

Argumentovat proti uvedenému pojetí lze navíc i srovnáním s během promlčecí doby v případě uznaných úroků z prodlení. Nejvyšší soud zjevně nedovozuje počátek promlčecí doby přiznaných úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí analogií k § 110 odst. 1 obč. zák. (takový postup by vedl k závěru o počátku běhu doby v den, kdy mělo být plněno), nýbrž z § 110 odst. 3 obč. zák. V takovém případě by však měl být stejný postup uplatněn i v případě uznaných úroků z prodlení splatných po uznání. Ustanovení § 110 obč. zák. totiž vyznívá v podstatě stejně jak pro přiznané úroky z prodlení tak i pro uznané úroky z prodlení (resp. jiné opětuující se plnění). Uvažujeme následující situaci: dlužník písemně uzná svůj dluh i s úroky z prodlení k 25. dubnu 2012, s tím, že v uznávacím projevu vůle uvede lhůtu k plnění 25. dubna 2015. Promlčecí doba pro uznanou jistinu a úroky z prodlení splatné do 25. dubna 2012 včetně začne podle § 110 odst. 1 obč. zák. běžet dne 26. dubna 2015 (lhůta uplynula 25. dubna 2015 a promlčení začíná od jejího uplynutí, tj. dalším dnem). Pokud však jde o úroky z prodlení splatné po uznání, tak promlčecí doba začala běžet uznáním a uběhla dne 25. dubna 2015. Úroky z prodlení splatné po uznání tedy byly promlčeny v momentě počátku běhu promlčení pro jistinu a úroky z prodlení splatné do uznání. Ačkoliv je uvedený příklad vysoce nepravděpodobný, poukazuje na možný absurdní závěr stanovení počátku běhu promlčecí doby přiznaných úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí na den právní moci. Domníváme se tedy, že by se měl počátek promlčecí doby dovozovat z § 110 odst. 1

⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2013, sp. zn. 31 Cdo 2160/2012.

⁵ Srov. Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník: Velký akademický komentář: 1 svazek, Praha 2008, s. 408.

1 obč. zák. (s výše uvedenou výhradou, že lepší
2 by byl běh doby ode dne vykonatelnosti roz-
3 hodnutí) i pro přiznané úroky z prodlení splat-
4 né po právní moci rozhodnutí. Promlčecí doba
5 by tedy počínala běžet dnem, kdy mělo být podle
6 rozhodnutí plněno a v případě uznaných úroků
7 z prodlení dnem uznání, či dnem následujícím
8 po dni uplynutí lhůty k plnění.
9

10 Promlčení jako celek

11 Uvedená koncepce vychází z právního názoru,
12 že „povinnost platit úroky z prodlení nevzniká
13 vždy samostatně (nově) za každý den trvání
14 prodlení, ale jednorázově v den, kterým se
15 dlužník ocitl v prodlení se splněním dluhu“.⁶
16 Zároveň Nejvyšší soud ve své judikatuře zastá-
17 vá názor, že „úroky z prodlení mají povahu opě-
18 tujících se dávek, které lze věřiteli přiznat
19 soudním rozhodnutím, i když se stanou splat-
20 nými teprve v budoucnu.“⁷ Tyto dva názory
21 Nejvyššího soudu (někdy obsažené v jediném
22 rozhodnutí), jsou však podle našeho názoru vzá-
23 jemně nekompatibilní. Ustanovení § 154 odst. 2
24 o. s. ř. stanoví, že v případě opěťujících se dávek
25 lze stanovit i povinnost k plnění dávek, které se
26 stanou splatnými teprve v budoucnu. Jak vyplý-
27 vá z výše uvedené citace, ustálená judikatura za
28 tyto opěťující se dávky považuje i úroky z pro-
29 dlení. Podle § 154 odst. 2 o. s. ř. však úroky z pro-
30 dlení splatné teprve v budoucnu lze přiznat.
31 Pokud by však mělo platit, že povinnost platit
32 úroky z prodlení až do okamžiku zaplacení
33 vzniká jednorázově v den, kterým se dlužník
34 ocitl v prodlení se splněním dluhu, soud by úro-
35 ky z prodlení splatné teprve v budoucnu přiznat
36 musel (pokud by tyto úroky žalobce požadoval).

37 Rozpor v závěrech vyplývajících z judikatury
38 Nejvyššího soudu spatřuje i literatura. Jiří
39 Handlar uvádí: „Uvedený závěr o promlčení
40 práva na úroky z prodlení jako celku (který ve
41 svém důsledku znamená, že obvykle se pohle-
42 dávka i úroky z prodlení promlčí současně, ne-
43 boť tříletá promlčecí doba začne běžet u obou
44 práv shodně prvním dnem prodlení dlužníka)
45 však není bez pochybností. Problematicky pů-
46 sobí, že závěr o promlčení práva na úroky z pro-
47 dlení jako celku vychází z názoru (který je
48 v citovaných rozhodnutích výslovně uveden),
49 že povinnost platit úroky z prodlení nevzniká
50 samostatně (nově) za každý den trvání prodle-
51 ní, ale jednorázově v den, kterým se dlužník
52 ocitl v prodlení se splněním závazku. Tento ná-
53 zor však není v souladu se soudní praxí obecně
54 uznávaným závěrem, že úroky z prodlení mají
55 charakter opěťujícího se plnění. Pokud má úrok
56 z prodlení povahu opěťujícího se plnění (tedy
57 plnění opakovaného, nikoliv jednorázového),
58

lze jen obtížně dovozovat, že by se všechna tato
opěťující plnění mohla promlčet jako celek...“⁸

Hlavní výtka proti promlčování úroků z pro-
dlení byla „postupně“ vyjádřena v rozsudku
Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 31
Cdo 4291/2009, uveřejněném pod č. 96/2010
Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek: „ne-
lze souhlasit s názorem, že úroky z prodlení se
promlčují po dnech, a promlčecí doba tedy běží
samostatně pro právo na zaplacení úroků z pro-
dlení za každý den prodlení se zaplacením jisti-
ny.“ V opačném případě by se popíralo, že
povinnost platit úrok z prodlení jako právní ná-
sledek prodlení dlužníka se splněním dluhu je
příslušenstvím pohledávky tomuto dluhu odpo-
vídajícím, a že povinnost platit úroky z prodlení
tedy představuje vedlejší (akcesorický) závazko-
vý právní vztah. Tento názor „by nutně musel
mít za následek (v rozporu s účelem právního
institutu promlčení) vznik kategorie ‚nepromlči-
telných práv‘, v níž by byl dlužník ‚donucován‘
prostřednictvím nikdy nepromlčitelných úroků
z prodlení ke splnění jistiny pohledávky, ačkoliv
již došlo k jejímu promlčení. Takový následek by
byl nepochybně absurdní.“ Jinými slovy, obava
má základ v předpokladu, že každý den po pro-
mlčení jistiny vznikne nárok na úrok z prodlení,
kterému začne běžet samostatná promlčecí do-
ba, ačkoliv je jistina již promlčena.

Soud v uvedeném rozhodnutí tak dospěl
k závěru, že úprava běhu promlčecí doby den
po dni popírá akcesorickou povahu úroků
z prodlení. Autor tohoto článku se domnívá, že
je to přesně naopak, tedy, že akcesorická pova-
ha úroků z prodlení brání tomu, aby povinnost
platit úroky z prodlení trvala déle, než trvá zá-
vazek hlavní. Jinými slovy, úrok z prodlení za
určitý den se promlčí nejpozději v den promlče-
ní jistiny. Výše uvedenou obavu proto nelze po-
važovat za důvodnou, a to i s ohledem na další
judikaturu Nejvyššího soudu, která mj. uvádí,
že: „Povinnost platit úroky a úroky z prodlení
nemůže trvat déle, než trvá závazek hlavní.
Splněním dluhu (závazku) nebo jeho zánikem
z jiného důvodu zaniká (končí) také povinnost
platit úroky a úroky z prodlení jako vedlejší (ak-
cesorický) závazkový právní vztah; zůstává tu
jen povinnost zaplatit dospělé úroky a úroky
z prodlení. Dojde-li k promlčení hlavního zá-
vazkového právního vztahu, nemůže se takový
právní následek uplynutí času nevztahovat k zá-
vazku vedlejšímu (akcesorickému). I když pro-
mlčení úroků běží (může běžet) samostatně, je –

⁶ Srov. 33 Cdo 2074/2011, obdobně 31 Cdo 4291/2009.

⁷ Např. 33 Cdo 2074/2011, 21 Cdo 4748/2007, 21 Cdo 681/2006,
21 Cdo 682/2006, Cpjn 202/2005

⁸ Srov. Kindl, M. – Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*,
Praha 2009, bod 19 v komentáři k § 517.

jak vyplývá z výše uvedeného – nepochybné, že se promlčí, dojde-li k promlčení závazku dlužníka vrátit z důvodu úvěru poskytnuté peněžní prostředky, ledaže by byla jen ohledně nich promlčecí doba stavena nebo přetržena.⁹ Judikatura tedy již dovodila závěr, že úroky z prodlení se musí promlčet nejpozději s jistinou a neexistuje důvod, proč by tomu tak nemělo být v případě promlčování úroků z prodlení den po dni.

Někdo by mohl namítat, že uvedený názor vede k absurdní situaci, kdy se část úroků z prodlení promlčí za velmi krátkou dobu (např. 1 den). Ačkoliv v tom není třeba spatřovat problém, existuje alternativní názor, který se objevil např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 32 Odo 466/2004: „Správný však není závěr odvolacího soudu, podle něhož úroky jako příslušenství pohledávky sledují její osud a pokud došlo k promlčení jistiny, je promlčeno i právo na úhradu tohoto příslušenství. Po účinném vznesení námítky promlčení nelze přiznat jistinu a úroky od okamžiku, kdy uplynula promlčecí doba ohledně práva na zaplacení jistiny. Od tohoto okamžiku se totiž právo na zaplacení jistiny stalo pouze naturálním právem a tudíž i právo na zaplacení úroků z jistiny se od tohoto okamžiku rovněž stalo pouze právem naturálním. Jiná je však situace do tohoto okamžiku. Pokud právo na zaplacení úroků vzniklo před promlčením jistiny, je třeba promlčení práva na zaplacení úroků posuzovat samostatně.“

Stejný názor, podle něhož se úroky z prodlení splatné před promlčením jistiny promlčují nezávisle na jistině (tedy i po promlčení jistiny se lze úspěšně domáhat úroků z prodlení splatných před promlčením jistiny), zastává například i část literatury: „Vzhledem k tomu, že úroky z prodlení a hlavní pohledávka se promlčují v samostatných promlčecích dobách, které nemusí končit stejný den, je třeba zabývat se také otázkou, jaký vliv má promlčení hlavní pohledávky na promlčení úroků z prodlení. Při odpovědi na tuto otázku je třeba vyjít z podstaty práva na úroky z prodlení, které je ve vztahu k hlavní pohledávce vedlejším závazkovým vztahem, od něhož odvozuje svou existenci. Z tohoto vztahu lze dovodit, že promlčení hlavní pohledávky má za následek promlčení práva na úroky z prodlení, přesněji, že dlužníku od této chvíle přísluší námítka promlčení hlavní pohledávky i proti pohledávce na úroky z prodlení. Námítka promlčení se nepochybně vztahuje na veškeré úroky z prodlení, které narostou po promlčení hlavní pohledávky (tedy na úroky z prodlení z promlčené pohledávky), otázkou zůstává, zda se námítka promlčení hlavní pohledávky vztahuje i na úroky z prodlení, které vznikly před jejím promlčením. Lze

se přiklonit k závěru, že námítka promlčení hlavní pohledávky se na úroky z prodlení, které vznikly před jejím promlčením, nevztahuje. Není věcně odůvodněno, proč by mělo dojít bez dalšího k promlčení i těch úroků z prodlení, které přirostly k pohledávce v době, kdy byla plně způsobilá uplatnění u soudu, a kdy tedy mohla být bez omezení vykonána. Není povinností věřitele žalovat hlavní pohledávku, které se domáhat nechce, jenom proto, aby zastavil její promlčecí dobu a mohl žalovat i úroky z prodlení, na které mu již vzniklo právo a které může u soudu uplatnit samostatně“.¹⁰

Ani jeden z těchto dvou názorů nemá za následek „vznik kategorie nepromlčitelných práv, v níž by byl dlužník, donucován prostřednictvím nikdy nepromlčitelných úroků z prodlení ke splnění jistiny pohledávky, ačkoliv již došlo k jejímu promlčení“.

Závěr

Z výše uvedených důvodů se autor toho článku domnívá, že by se úroky z prodlení měly promlčovat postupně den po dni. I část komentářové literatury uvádí: „O počátku běhu promlčecí doby platí i v tomto případě, že se váže ke splatnosti jednotlivých dospělých (splatných) částek úroků a opětujičích se dávek.“¹¹

Lze se však domnívat, že pokud jde o promlčování přiznaných úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí, ale do jeho vykonatelnosti, měla by promlčecí doba běžet až ode dne vykonatelnosti rozhodnutí. Účelem institutu promlčení je hlavně stimulovat věřitele k co nejrychlejšímu výkonu jeho práv. Vzhledem ke skutečnosti, že před vykonatelností rozhodnutí věřitel nemůže výkon svého práva vynucovat, myslíme si, že by mu neměla běžet promlčecí doba. Stejný závěr by však měl platit i pro běh promlčecí doby přiznané jistiny a úroků z prodlení splatných do právní moci rozhodnutí, což však v současné době neplatí (srov. § 110 odst. 1 obč. zák.). Ze stejného důvodu nelze považovat za správný současný závěr judikatury, že promlčecí doba přiznaných úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí běží ode dne právní moci tohoto rozhodnutí. Logičtější alternativou je podle názoru autora počátek běhu promlčecí doby den po právní moci rozhodnutí, ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno, i ode dne vykonatelnosti rozhodnutí (námi preferovaná varianta).

⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 06. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 3477/2006, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 761/2007.

¹⁰ Srov. Kindl, M. – Fiala, J. a kol., op. cit., body 21 a 22 v komentáři k § 517.

¹¹ Eliáš, K. a kol., op. cit., s. 440.

Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu

MGR. MAREK JURÁŠ, DOKTORAND PRÁVNICKÉ
FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI
A ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT

Legislativní a judikatorní činy v minulém roce opět rozvlnily hladinu rybníka, kde hráží jsou věřitelé disponující kapitálem a břehem spotřebitelé požadující peněžní prostředky. Tak, jak rostl v posledních dvaceti letech konzumerismus české společnosti, narůstaly i spory z insolventnosti dlužníků a pocit nespravedlnosti nad exekučními postupy věřitelů. Rovnováhy mezi postavením věřitelů a dlužníků nebylo nikdy dosaženo a ani nikdy, lze dle mého názoru tvrdit, dosaženo nebude. Ovšem společensky je neúnosné, aby vychýlení z oné rovnováhy bylo příliš markantní jak na stranu věřitelů, tak ovšem ani na stranu dlužníků. Jedním z projevů převahy na straně věřitelů může být shledáno v praxi narůstající používání zajišťovacích směnek,¹ a to zvláště tam, kde je dlužník spotřebitelem.² Rozsah používání směnek k zajištění pohledávek z půjček a úvěrů, zejména spotřebitelských, se zdál být v posledních letech tak neudržitelný, že se nakonec projevil jak v rozhodovací činnosti Ústavního soudu České republiky, tak v činnosti zákonodárce.³ Oba držitelé legislativních otěží tedy přistoupili k institucionálnímu a formálnímu vyslovení kategorického názoru na tuto praxi. Předmětem této stati je zprostředkovat náhled do stanoviska Ústavního soudu na procesní aspekty problematiky používání zajišťovacích směnek, která pramení ze stavu hmotně právní úpravy směnečných institutů. Cílem je představit interpretační pojetí dvou institucionálních stránek námitek ve směnečném rozkazním řízení v pojetí ochránce ústavnosti. Námitky, které umožňuje ustanovení § 175 občanského soudního řádu⁴ žalovanému podat proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu,⁵ jsou materiálně a formálně vymezeny procesním právem. Materiální stránku představují skutková tvrzení a důkazní návrhy, které může žalovaný jako obrany uvádět proti platebnímu rozkazu. Formální stránku představuje procesní lhůta, která koncentruje materiální tvrzení žalovaného a omezuje je prekluzí.

Materiální prameny procesní úpravy – zajišťovací směnka

Zajišťovací směnka je svou povahou významným prvkem zajištění závazků ve vztazích nejen mezi podnikateli, ale v současné době jde o důležitý nástroj využívaný k zajištění závazků podle zákona o spotřebitelském úvěru.⁶ Ačkoli směnka jako právní institut vznikla již ve středověku jako instrument nahrazující běžné peníze ve vztazích mezi obchodníky k usnadnění a zprůchodnění finančního toku, ve svém vývoji původní oblast působnosti překročila.⁷ Důvod, pro který se věřitelé uchylují k využití směnky při zajištění svých poskytnutých peněžních prostředků spotřebitelům, je nasnadě.⁸ Zajišťovací směnka významně zvyšuje právní jistotu návratnosti poskytnutých prostředků, a to pro svou povahu abstraktního a formálního cenného papíru, který je nezávislý na kauze úvěrního a půjčkového vztahu mezi věřitelem a spotřebitelem (akcesorita).⁹ Pojem *zajišťovací směnka* je tedy ve skutečnosti označením faktickým, avšak *de iure* tento cenný papír ze své právně institucionální povahy zajišťovacím právním nástrojem být nemůže pro svou abstraktnost.¹⁰ V případě vymáhání pohledávky

¹ Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.

² „V České republice utěšeně stoupají počty sporů o zaplacení směnky.“ Derka, L. Námitka směnečného dlužníka v soudním řízení o zaplacení směnky, že majitel směnky nic nedluží. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 19, s. 721; shodně již o deset let dříve názor o narůstající četnosti směnečných řízení a jejich stoupajícím trendu, srov. Kolář, P. O směnečném souz(ž)ení. *Právní praxe*, 1997, roč. 45, č. 1, s. 30.

³ Senát České republiky schválil dne 31. 1. 2013 návrh zákona, který mění zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru tak, že zakazuje poskytovateli úvěru zajistit směnkou vystavenou spotřebitelem; Senát, Deváté funkční období 2012–2014 [online]. Senátní tisk č. 14; [cit. dne 8. 2. 2013]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pszenat/historie?cid=pszenat_historie.pHistorieTisku.list&forEach.action=detail&forEach.value=s3263>.

⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Předmětné ustanovení upravuje zkrácené řízení i pro zaplacení pohledávky z šeku, avšak s ohledem na zkoumanou judikaturu Ústavního soudu České republiky je v této stati předmětem úvah pouze směnečný platební rozkaz, samozřejmě že objektivní legislativní zásahy do ustanovení § 175 o. s. ř. mají účinky i pro šekové rozkazní řízení.

⁶ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

⁷ Srov. Kotásek, J. *Námitky směnečných dlužníků*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2007, 115 s.

⁸ „Tedy smlouvou o zajištění směnkou se poskytovatel směnečného zajištění zavazuje, že dá věřiteli směnku k tomu, aby, pokud určitý dlužník svůj závazek nesplní, mohl se věřitel prostřednictvím směnky náhradně uspokojit.“ rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. 5 Cmo 552/2003. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 7, s. 265.

⁹ Srov. Prchal, P. Výhody a nevýhody využití zajišťovacích směnek. *Právní fórum*, 2012, č. 8, s. 366.

¹⁰ Avšak zajišťovací funkce i přes absenci akcesority není jen prázdňím označením, jak správně judikoval Vrchní soud

ze směnky pak nemá žalobce důkazní břemeno o existenci zajištěného závazku.¹¹ Problém pak ovšem pramení ze solventnosti dlužníků v případě rychle dostupných půjček, jež od věků visí nad soukromým právem jako Damoklův meč.

Platný a účinný občanský soudní řád a i jeho legislativní předchůdci – civilní řád soudní z roku 1895,¹² občanský soudní řád z roku 1950¹³ – nabízely směnečným věřitelům specifický procesní režim v rámci diferenciacie nalézacího civilního řízení. Podle znění ustanovení § 175 o. s. ř. účinného od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2012, obsahovala právní úprava zakotvení třídenní koncentrační lhůty, jejímž smyslem bylo procesně reagovat na hmotně právní specifika směnečných závazkových vztahů, které, jak bylo výše poznamenáno, jsou abstraktní, formální a prosty akcesority vůči zajištěnému závazku.¹⁴

Materiální obsah námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu

Každý žalovaný, jemuž je směnečný platební rozkaz doručen, si klade otázku, co musí být obsahem námitek. Ustanovení § 175 o. s. ř. stanoví, že žalovaný musí v námitkách uvést *vše*, což zahrnuje zpochybnění jak procesních, tak materiálních (hmotněprávních) předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu. Obsah námitek pak časově významně omezuje zásada koncentrace řízení, která vyžaduje, aby *vše* bylo uvedeno ve lhůtě 3 dnů, resp. s účinností od 1. 1. 2013 ve lhůtě 8 dnů.¹⁵ K obsahu námitek se významně vyslovil Ústavní soud, neboť i zdánlivě zřejmá interpretace předmětného ustanovení vzbudila v praxi soudů pochybnosti o tom, *co všechno* z potenciaálního obsahu námitek je stíženo prekluzí – zda kompletní tvrzení o nesplnění procesních podmínek vydání směnečného platebního rozkazu a skutková tvrzení týkající se směnky a závazku (např. tvrzená neplatnost směnky, námitky z kauzálního vztahu¹⁶ aj.), tak i důkazní návrhy ve vztahu k jednotlivým skutkovým okolnostem směnečného vztahu.¹⁷ Vzhledem k formulaci ustanovení § 175 o. s. ř. a použití výrazu *vše*, se na první pohled může zdát zřejmé, že zákonodárce měl v úmyslu koncentrovat do lhůty všechna tvrzení a všechny důkazní návrhy. Jakékoli další skutečnosti nebo důkazy po nastoupení účinku prekluze absolutně vyloučit. Takto pojímaly obsah námitek obecné soudy a vykládaly omezení dle ustanovení § 175 o. s. ř. široce, tedy vztahovaly prekluzi na všechna další tvrzení a důkazní návrhy žalovaného.¹⁸ Proti tomuto výkladu se ohradil Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 3300/07 ze dne 26. 3. 2009 a vyslovil, že příliš re-

striktní výklad směnečných námitek a vztahování zásady koncentrace směnečného řízení také na důkazní návrhy však představuje porušení principu spravedlnosti.

Nález předcházel řízení, ve kterém žalovaný (stěžovatel) nesouhlasil s vydaným směnečným platebním rozkazem a podal proti němu *včas* námitky. Obsahem bylo tvrzení, že žalovaný nikdy nevystavil směnku, takže jeho podpis na ní musel být mechanicky přenesen např. z obchodní kvitance, které běžně vystavoval. K prokázání tvrzení o mechanickém vyhotovení směnky navrhl žalovaný vyhotovení znaleckého posudku. Přitom ale nenapadal pravost podpisu a nenavrhl k důkazu znalecký posudek z oboru písmoznalectví. Protože znalec technické přenesení podpisu neprokázal, navrhl u dalšího jednání žalovaný k prokázání tvrzení, že směnku nevystavil, znalecký posudek z oboru písmoznalectví. Obecné soudy jak prvního, tak druhého stupně odmítly nově navržený znalecký posudek provést s odkazem na zásadu koncentrace řízení.

Po podání ústavní stížnosti hodnotil výklad dopadů účinků koncentrace směnečného řízení Ústavní soud mimo jiné takto: „Koncentrační zásada, dle názoru Ústavního soudu, nemůže znamenat, že by žalovaný (zde stěžovatel) nemohl v průběhu dalšího řízení, resp. při soudním jednání, uvádět relevantní skutečnosti či

v Praze ve svém rozsudku ze dne 18. 1. 2000, sp. zn. 5 Cmo 332/1999: „zajišťovací směnky jsou prostředkem zajištění konkrétních povinností, jak se o tom účastníci dohodli a žádný z účastníků nemůže jednostranně objekt zajištění zaměnit bez ohledu na to, zda vedle dohodou zajištěné povinnosti má jiné platně existující pohledávky.“ *Právní rozhledy*, 2000, roč. 8, č. 7, s. 322.

¹¹ Říha, M. Kauzální směnečná námitka spotřebitele proti indosované směnce. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 20, s. 714.

¹² Zákon daný dne 1. srpna 1895 č. 113 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní).

¹³ Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád).

¹⁴ Bližší specifikaci směnky jako cenného papíru podle hmotného práva je třeba hledat v zákoně směnečném a šekovém, pro jehož rozbor v této stati není místo, neboť výklad je omezen na pojetí právně procesní návaznosti na hmotně právní povahu směnky.

¹⁵ Zákon č. 42/2013 Sb., o obětech trestných činů a změně některých zákonů (o obětech trestných činů), s účinností od 1. 5. 2013 změnil ustanovení § 175 o. s. ř. tak, že námitky musí žalovaný podat do 15 dnů od doručení směnečného platebního rozkazu, což lze z hlediska techniky lhůt v současném civilním procesu považovat za krok správným směrem.

¹⁶ S omezením ustanovením v § 17 čl. I. zákona směnečného a šekového a čl. 17 Jednotného směnečného zákona účinného od 1. 1. 1934; srov. Kotásek, J. *Námitky směnečných dlužníků*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2007, s. 13.

¹⁷ Podrobný právní rozbor případných námitek, které z hmotného práva (zákon směnečný a šekový; námitky ze zajištěného závazku), kterými se může směnečný dlužník v procesní roli žalovaného bránit proti směnečnému platebnímu rozkazu, přesahuje rámec této stati, která se soustředí na procesní úpravu mechanismů rozkazního řízení dle ustanovení § 175 o. s. ř. Pro rozmanitost námitek, které přísluší nejen vystavci, ale i rukojímím, odkazují srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. 5 Cmo 552/2003. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 13, č. 7, s. 265.

¹⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2007 č. j. 12 Cmo 151/2007; usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 9 Cmo 212/2003; rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 2001, sp. zn. 9 Cmo 533/2000.

nabízet důkazy k obraně, kterou již obecně v námitkách uplatnil. Zásada koncentrace se nevztahuje na důkazní návrhy.¹⁹ Obecné soudy konstatovaly, že v námitkách žalovaný tvrdil, že směnka byla vyrobena za použití kvitance, kterou vystavil žalobci, avšak nezpochybnil pravost podpisu na směnce, nýbrž pouze tvrdil, že směnku nepodepsal. Ústavní soud však nesouhlasil s takovým výkladem, neboť jej považoval jako restriktivní za přímo odporující principům spravedlnosti a naopak konstatoval, že nový důkaz neodporoval zásadě koncentrace řízení. Ovšem komparací s jiným ustanovením, které zakotvuje koncentraci klasického nalézacího řízení pod § 118b o. s. ř., zjistíme, že zde prekluze stíhá jak skutková tvrzení, tak důkazní návrhy. Za použití teleologického a systematického výkladu ustanovení § 175 o. s. ř. nelze jeho obsah vyložit úžeji, pokud jde o užití výrazu *vše* (gramatický výklad), než obsah ustanovení § 118b o. s. ř. a výčtu skutkových tvrzení a důkazních návrhů. Je-li smyslem zkráceného směnečného rozkazního řízení reflektovat hmotněprávní povahu směnky, není pak v rozporu s účelem zákona nepřiznat obsahu směnečných námitek větší rozsah než materiálnímu obsahu tvrzení a důkazních návrhů v klasickém nalézacím řízení?

V duchu výkladu Ústavního soudu je pak třeba zakončit rozbor daného případu tak, že žalovaný u ústního jednání mohl dále derivovat nové důkazy z tvrzení, že směnku nevystavil, konkrétně tedy důkaz znaleckým posudkem v oboru písmoznalectví, který nenavrhl dříve. Návrh na provedení tohoto znaleckého posudku pak podle Ústavního soudu nepřekračuje hranice prekluze, neboť ta se ani na důkazní návrhy nevztahuje.²⁰ Výklad Ústavního soudu nezohledňuje procesní úpravu povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní a odpovídajících procesních břemen, když jeho výklad obě povinnosti separuje. Ty jsou ovšem z hlediska civilního procesu sporného neoddělitelně spjaty a nelze je oddělovat, kterak vyplývá z ustanovení § 101, § 120 odst. 1 a § 118a odst. 3 o. s. ř., kdy tvrzení musí být vždy podloženo odpovídajícím důkazem. Výklad neodpovídá ani smyslu prvorepublikové právní úpravy směnečných námitek v civilním řádu soudním, které musely obsahovat veškeré obrany žalovaného proti směnečnému platebnímu rozkazu, později uvedené nové okolnosti a důkazy mohly pouze podpořit vznesené obrany, ale nemohly vnášet obrany nové.²¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1932 k tomuto uvádí, že obsahem námítky muselo být její skutkové vymezení, tedy uvedení skutkových okolností, z nichž se námitka dovozuje. Toto bylo velmi striktně pojato a ponechá-

valo pouze velmi úzký prostor pro nové skutečnosti a okolnosti, které by byly jako doplnění uvedeny u ústního kroku. Nejvyšší soud uvedl, že by bylo v přímém rozporu s přísností směnečného řízení, kdyby žalovaný námítky skutkově nevymezil, a kdyby skutková tvrzení a důkazní návrhy uplatňoval až po uplynutí koncentrační lhůty. Uvádět námítky pouze ve znění jakýchsi *hesel* bez skutkového vymezení nebylo přípustné a nemělo by tomu tak jistě být ani v současnosti.²²

Výklad Ústavního soudu však může být zpochybněn skrze ustanovení § 175 odst. 3 o. s. ř., které stanoví, že námítky, které neobsahují odůvodnění, soud odmítne. Vrchní soud v Praze zdůraznil, že obsahem námitek nemohou být skutková tvrzení formulovaná tak, aby zajistila flexibilitu pro dodatečné vymezení obran během směnečného řízení, což odpovídá restriktivnímu výkladu obsahu námitek podle ustanovení § 175 o. s. ř. a požadavku na konkrétnost a úplnost odůvodnění.²³ Právě výklad Ústavního soudu ale kráčí opačným směrem a připouští, aby byly podané námítky později konkretizovány. Je tedy na obecných soudech, aby posoudily, kdy jsou námítky odůvodněny v takové míře, aby je nebylo lze odmítnout podle § 175 odst. 3 o. s. ř. Je ovšem v souladu s předvídatelností soudního rozhodování, aby každý jednotlivý soud rozhodoval, jaký objem skutkových tvrzení ještě znamená odůvodněnost ve smyslu odstavce třetího, a kdy naopak jde o neúplná tvrzení a důvod pro odmítnutí?²⁴ V této

¹⁹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 26. 3. 2009 sp. zn. III. US 3300/07.

²⁰ Tuto argumentaci doplňuje Ústavní soud České republiky o své pojetí koncentrace řízení: „Počáteční směřování důkazních návrhů rovněž nemůže mít za následek nemožnost vznášet nové důkazní návrhy v dalším průběhu řízení, když účastník má teprve pak šanci reagovat jimi na skutečnosti prokázané či neprokázané již provedenými důkazy.“ Jsem přesvědčen, že tímto pojetím je popřen vlastní smysl institutu zásady koncentrace řízení a v daném nálezě je tak deklarována faktická existence zásady arbitrárního pořádku při zjišťování skutkového stavu v civilním řízení sporném, což ovšem považuji za neslučitelné s ustanovením § 118b a § 118c občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009, resp. ustanovením § 118b účinném od 1. 1. 2009.

²¹ Hora, V. *Československé civilní právo procesní. I. - III. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. [III. s. 192].

²² Srov. Vážný XIV.b, 1932, s. 1020, č. 11943/1932 ze dne 20. 9. 1932, ASPI JUD15653CZ; v této souvislosti je příhodné poukázat na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2003, sp. zn. 9 Cmo 426/2002, které vyslovilo, že takovým heslem, které nebude odpovídat požadavku § 175 odst. 1, 3 o. s. ř. je uvedení obrany, že žalovaný dluh zčásti zaplatil, pokud nebude například toto tvrzení doplněno o konkrétní výši zaplacené částky, a taková námitka bude odmítnuta jako neodůvodněná. Kovařík, Z. *Přehled judikatury. Směnečná judikatura.* 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 128.

²³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2003, sp.zn. 5 Cmo 353/2003.

²⁴ Po standardizaci základních procesních postupů, pokud jde o směnečné řízení, volal již před více jak dekádu Kolář ve své již citované stati; srov. Kolář, P. O směnečném souz(ž)ení. *Právní praxe*, 1997, roč. 45, č. 1, s. 30. Požadavek na standardizaci procesních mechanismů je naprosto oprávněný právě v tomto druhu řízení, jehož předmětem je abstraktní a formální cenný papír, a diskrece pokud jde o obsah námitek by měla mít nejužší možný prostor.

souvislosti citovaná první republika říká, že je v souladu s principem přísnosti směnečného řízení, aby nová skutková tvrzení nebyla cestou, jak rozšířit námitky proti směnce poté, co již nastala prekluze.

Lze vyvodit závěr a konstatovat, že ustanovení § 175 o. s. ř. je z hlediska teleologického a systematického výkladu nutno pojímat jako úpravu přísnější než je ustanovení § 118b o. s. ř., a tedy že *ve vše*, jež má být uvedeno proti směnečnému platebnímu rozkazu, je pojmem širším než skutková tvrzení a důkazní návrhy v ustanovení § 118b o. s. ř. V opačném případě by naopak bylo směnečné řízení benevolentnější a neodpovídalo by svému účelu, kterým je postihnout a reflektovat abstraktnost a formálnost směny.²⁵ Obecné soudy však kategoricky nedeterminovaly požadavek na obsah směnečných námitek.²⁶ Byl to právě až předmětný náleze Ústavního soudu, který vyslovil názor, že prekluze se nevztahuje na důkazní návrhy vůbec a na skutková tvrzení pouze pokud nevnášejí zcela nové obrany.

Formální rámec námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu

Ústavní soud však v nedávné době zasáhl ještě významněji do koncepce směnečného rozkazního řízení, když svým nálezeem ze dne 16. 10. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12 přímo derogoval část ustanovení § 175 o. s. ř. Došlo tak k zásahu do koncepce formální stránky námitek, když byla třídenní lhůta pro jejich podání shledána nepřipustně krátkou a vytvářející tak nepřipustnou nerovnováhu v procesním postavení směnečných dlužníků na jedné straně a věřitelů na straně druhé. Poprvé od roku 1895 tak český civilní proces v této právní úpravě doznal změny a lhůta, kterou skálopevně zastávaly tři procesní kodexy po dobu delší jednoho století (a tři společenské režimy), byla pro dnešní dobu shledána neudržitelnou. Stěžovatelka, jejíž ústavní stížnost byla příčinou předmětného nálezu, se domáhala, aby Ústavní soud zrušil *en bloc* ustanovení § 175 o. s. ř. a podřídil řízení o zaplacení směnečné pohledávky klasickému nalézacímu řízení. Důvodem tohoto požadavku bylo tvrzené porušení práva na spravedlivý proces zaručeného článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.²⁷ K tomuto kroku vyústilo civilní soudní řízení, ve kterém byl vydán směnečný platební rozkaz, který stěžovatelka (žalovaná) napadla včas podanými námitkami, v nichž ovšem neunesla břemeno důkazní o nedostatku pravosti svého podpisu na předložené zajišťovací směnce. Přestože stěžovatelka lhůtu k po-

dání námitek stihla, a tyto i jako odůvodněné projednávaly soudy obou stupňů, tvrdila, že pouhé tři dny na podání námitek jsou v rozporu s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces, neboť zakládají nerovné procesní postavení dvou skupin subjektů – žalovaných směnečných dlužníků a žalujících věřitelů.²⁸

Ústavní soud z ústavní stížnosti abstrahoval napadení délky lhůty k podání námitek a stěžovatelce kontroval, že by nebylo správné podřídít řízení o směnečných nárocích klasickému řízení, a to pro abstraktnost a formálnost směny. Ústavnost koncentrační lhůty pak posuzoval z hlediska spotřebitelů. V celém svém nálezu staví do kontrastu spotřebitelské vztahy z úvěrů a půjček, kde proti sobě stojí spotřebitel jako práva neznalý laik a věřitel jako podnikatel znalý práva a poměrů trhu. V tomto světle zdůrazňuje, že je v rozporu s právem na spravedlivý proces a principem rovnosti účastníků řízení, aby nezkušený spotřebitel neznaje práva byl nucen podat proti směnečnému platebnímu rozkazu námitky v tak krátké lhůtě jako je lhůta tři dny.

Již na tomto místě je nutné podotknout, že ačkoli Ústavní soud poukazuje na směnku jako nástroj obchodníků, odhlíží naprosto od této její funkce při hodnocení procesní právní úpravy, kterou vidí pouze ve světle spotřebitelských vztahů. Dochází pak k závěru, že je nutné lhůtu zrušit a nahradit ji lhůtou o přiměřené délce, která zajistí rovné postavení v procesu jak směnečným dlužníkům, jsou-li spotřebiteli, tak směnečným věřitelům. V celém odůvodnění nálezu však jako jediná argumentační linie zní názor, že spotřebitele není možné vystavit účinkům směnek jako nástroje profesionálů a je nutné zabránit tomu, aby věřitelé zneužívali tento právní institut a vytěžovali z nezkušených a práva neznalých spotřebitelů jejich materiální prostředky. Ústavní soud zde zcela odhlíží od

²⁵ K tomu srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 5 Cmo 90/2007; Kovařík, Z. *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 128; skutečnosti, ze kterých se vyvozuje absolutní neplatnost právního úkonu – neplatnost směny a k nimž soud přihlíží i bez návrhu v rámci právního hodnocení, však musí být uplatněny včas, tedy před nastoupením účinků prekluze; ve včas podaných námitkách musí být uplatněny skutečnosti, ze kterých ještě před nastoupením koncentrace řízení je možné dovodit absolutní neplatnost – splnění skutkové podstaty § 196a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶ O balancování mezi odůvodněnými námitkami a odmítnutím srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2163/2008, ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007; Ondřejová, D. K některým problémovým otázkám spojeným s vymáháním zajišťovacích směnek. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 11–12, s. 314.

²⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

²⁸ V podrobnostech na skutkový základ případu odkazují na předmětný náleze.

1 dvou skutečností. První je funkce směnky, která
2 je i v současném obchodním styku stále vý-
3 znamným nástrojem platebním a užívána mezi
4 podnikateli. Druhou skutečností – odhlédnuto
5 od patrně absurdní představy, že poskytovatelé
6 spotřebitelských úvěrů ve velkém falšují podpisy
7 nebo je podvodně lákají na dlužnících – je
8 fakt, že spotřebitel je fyzickou osobou, která je
9 způsobilá k právním úkonům, která činí v běž-
10 ném společenském styku denně desítky právních
11 úkonů. Současný spotřebitel je zároveň
12 osoba, která je v podstatně větší míře obklopena
13 mediálním tlakem informací ze všech oblastí
14 nejen společenského a tržního života, než
15 tomu bylo např. před 70 lety.²⁹ Je nutné si uvě-
16 domit, že *spotřebitel* není právním pojmem
17 označujícím osobu nesvéprávnou nebo za všech
18 okolností osobu lehkovážnou. A vzato naruby,
19 do jaké míry činí pouhý zápis fyzické osoby do
20 živnostenského rejstříku³⁰ z této osoby právně
21 zkušeného a obratného odborníka znalého prá-
22 va? Vždyť i docent práv, který přijímá úvěr, je
23 spotřebitelem. Navzdory tomu však Ústavní
24 soud uzavírá, že lhůta tří dnů v směnečném ří-
25 zení je příliš tvrdým požadavkem, než aby mu
26 mohl spotřebitel v mezích ústavně konformního
27 výkladu daného ustanovení dostát.

28 Uvedené úvaze kontruje dissent soudce Stani-
29 slava Balíka, který správně poukazuje na pova-
30 hu směnečného řízení a důvod, pro který je již
31 toto řízení klasicky zkrácené a přísné. Směnku
32 označuje za nástroj těch, kteří vědí, do čeho
33 jdou. Jsem přesvědčen, že procesní právo na po-
34 li směnečného řízení není příslušným polem
35 působnosti pro výchovu dlužníků, aby si při
36 sjednávání půjček a úvěrů nepřevzali směnečný
37 závazek, aniž by se předem seznámili s právní
38 povahou takového institutu a z něj pramenících
39 důsledků *pro futuro*. Má-li být procesní úprava
40 směnečných řízení podle Ústavního soudu
41 v souladu s ústavně zaručeným právem na rov-
42 né postavení všech účastníků soudního řízení,
43 musí tomu odpovídat i hmotné právo. Lze tedy
44 konstatovat, že hmotné právo předurčuje proces.
45 Ovšem nejsem přesvědčen o tom, že hmotné
46 právo má být tak kasuistické, aby zakazovalo
47 a přikazovalo chování věřitelům a zamezovalo
48 určité jednání dlužníkům, byť jsou jimi „nezku-
49 šeni“ spotřebitelé. Legislativní počín vlády Čes-
50 ké republiky, jejíž návrh zákona byl 31. 1. 2013
51 schválen jako novela zákona o spotřebitelském
52 úvěru, jde jistě tímto směrem. Jsem dalek toho
53 hájit praktiky věřitelů a stejně jako soudce Balík
54 ve svém dissentu opovrhují lichvou a praktikami
55 úvěrových podvodníků. Na druhou stranu jsem
56 ovšem přesvědčen o všeobecné výchovné roli
57 práva ve společnosti a tím i jeho preventivním
58 působení. V duchu zásady *ignorantia iuris non*

excusat pak očekávám, že pokud právo stanoví
určité právní instituty, a stojím-li před rozhod-
nutím se k využití takového institutu uchýlit,
budu postupovat s prevencí a ověřím si důsled-
ky, které z hmotněprávního předpisu vyplývají.
Pokud žádám materiální výhodu ve formě rychlé
půjčky či úvěru, je skutečně neoprávněné po mně
požadovat, abych si počínal obezřetně a s rozvahou,
a předem si ověřil, co mě tato výhoda bude ve
skutečnosti stát? Nebo snad *ignorantia iuris aliquem excusat*?
V této souvislosti navazuji na názor vyjádřený v
dissentu soudce Jiřího Nykodýma v tom směru,
že je to hmotné právo, které má správně podchy-
tit danou problematiku a pokud má společnost za
neudržitelnou praxi užívání směnky se spotřebitelem,
má doznat změny hmotné právo v oblasti, ve které
je třeba členy společnosti vychovat k náležité
pěči o vlastní záležitosti. Ústavní soud by si, dle
mého názoru, za tím účelem neměl brát civilní
proces za své rukojmí. Meritem věci totiž není,
jak podotýká soudce Balík, počet dní, které do-
přeje – s poukazem na „laskavost“ – procesní
právo směnečnému dlužníku pro podání námit-
tek, ale schopnost směnečného dlužníka obstát,
pokud jde o tvrzení o neoprávněnosti směneč-
ného nároku. Pokud se svobodně rozhodnu (ne-
boť *vis absoluta a vis compulsiva* vůbec nechávám
stranou úvah) podepsat směnku žádaje o poskytnutí
peněžní částky od věřitele, musím být připraven
i na to, že se budu moci nějak směnce bránit,
a nevím-li jak, nemělo by jít k tíži mého věřitele,
že jsem neuváženě umístil podpis na listinu bez
rozmyslu pouze s vidinou snadně získané peněžní
částky. Není to totiž procesní právo ani jím stanovená
sebedelší lhůta, která mi zakazuje uplatnit jakékoli
námitky, které mi hmotné právo poskytuje.³¹

Je-li Ústavní soud předurčen k ochraně ústavnosti,³²
měl by se této role tedy držet v zájmu všech
jednotlivců a posuzovat ústavnost odhlédnuto od
parciálních společenských skupin.³³

²⁹ K medializaci úvěrového práva a spotřebitelů srov. Říha, M. Kauzální směnečná námitka spotřebitele proti indosované směnce. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 20, s. 714.

³⁰ Ustanovení § 2 obchodního zákoníku ve spojení s § 52 občanského zákoníku (§ 419 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

³¹ Jedním z typů vystavovaných směnky jsou směnky blanketní, které doprovází dohoda o vyplňovacím právu, které nesmí být porušeno, neboť toto s sebou nese námitku excesivního vyplnění blankosměnky; srov. Chalupa, R. Excesivní vyplnění blankosměnky a změna textu blankosměnky. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, č. 12, s. 17–29.

³² Článek 83 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

³³ Do kontrastu s tímto tvrzením je vhodné uvést názor vyslovený stěžovatelkou v ústavní stížnosti, která vedla k předmětnému nálezu Ústavního soudu České republiky: „Soudy by měly rozhodovat nestranně a ne hájit zájmy vlastníků cenných papírů.“ Nejsem si však jist v kontextu celého požadavku ústavní stížnosti, že stěžovatelka nežádá právě o pravý opak, tedy zvýšenou soudní ochranu dlužníků, kteří přejali závazek ze směnky bez ohledu na jejich úmysly v době žádosti o úvěr.

Zrušení námitkové lhůty v délce tří dnů v době, kdy návrh na novelizaci předmětného ustanovení již je projednáván v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky, není krokem zajišťujícím ústavnost. *Nota bene* je vhodné dát za pravdu soudci Nykodýmovi i v jeho pochybnosti o oprávněnosti Ústavního soudu provádět konkrétní kontrolu ústavnosti v dané věci, když stěžovatelka nebyla zrušenou částí právního předpisu zkrácena na svých právech při jeho aplikaci, neboť lhůtu stihla.

Upozorňuje-li ve svém disentu soudce Nykodým na skutečnost, že v daném případě nebyly ani splněny podmínky pro konkrétní kontrolu ústavnosti, je nasnadě si uvědomit společenskou situaci ve vztahu k danému směnečnému problému. Směnky byly v minulosti užívány stejně hojně jako v současné době. Ačkoli ve svém nálezu Ústavní soud nepřímou poukazuje na to, že směnky jsou přežitkem, nedomnívám se, že je vhodné takto směnky a jejich úlohu podceňovat a tím i napadat procesní úpravu řízení o vydání platebního rozkazu. Materiální prameny nálezu je možné shledat nikoli v tom, že si Ústavní soud náhle uvědomil přísnost procesních důsledků podpisu směnky, nýbrž v uvědomění toho, že se tak rozmohla nezodpovědnost dlužníků, že ti jsou ochotni podepsat téměř cokoli, je-li za tím vidina snadného úvěru nebo půjčky. A v této chvíli Ústavní soud tahá za záchrannou brzdu.³⁴

Závěr

Domnívám se, že problematika směnečného řízení má mnohem hlubší společenské kořeny než ve stavu procesního a dokonce hmotněprávního zákonného textu a nastavení mechanismu institutů směnečných. Jsem přesvědčen,

že se celá naše společnost ocitla v situaci, kdy naprosto zapoměla na skutečnost vyslovenou již v novozákonním textu, totiž že svoboda, a to univerzálně ve všech aspektech života, znamená bezuzdnost. Kratší nebo delší procesní lhůta nebude působit výchovně na ty, kteří zvažují uzavřít smlouvu o spotřebitelském úvěru a zajistit si tak nutné finanční prostředky. Přiměje osm nebo patnáct dnů dlužníka, aby nejprve promyslel všechny možnosti, než vystaví směnku nebo zatíží svou nemovitost zástavním právem? Novelizace zákona o spotřebitelském úvěru možná napomůže ochraně spotřebitele před nekalými a parazitními praktikami věřitelů. Povedou ale dílčí úpravy hmotného práva k dlouhodobému vyřešení společenské rovnováhy a vychovají společnost k zodpovědnosti za vlastní materiální zabezpečení?

Vzhledem k závěrům obecných soudů shrnutých výše dospívám k tomu názoru, že obecné soudy se vydaly správnou cestou, pokud zastávají názor, že obsahem materiální stránky námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu musí být vyčerpávajícím způsobem uvedena skutková tvrzení o okolnostech namítaných proti směnce a důkazní návrhy k prokázání těchto tvrzení. Tato přísnost vyplývá z povahy směnky. A tak nezbývá než kapitulovat v boji s procesní právní úpravou a odkázat na názor, že totiž směnka je jako hmotněprávní institut nástrojem pro ty, kteří vědí, do čeho jdou.³⁵

³⁴ Ztotožňuji se s názorem soudce ústavního soudu Vladimíra Kůrky, který publikoval v disentu k nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 17. 4. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 25/12, že totiž Ústavní soud možná vybočil z role ochránce ústavnosti a namísto posuzování právní stránky věci vyjadřuje normativně svůj názor na stav a praktiky v české společnosti.

³⁵ „V případě, že dlužník, byť v pozici spotřebitele, umístí na směnku svůj podpis, a to prost omylu, lstí a tísňe, vystavuje tak pro věřitele, byť je jím zkušený podnikatel, abstraktní platební nástroj.“ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2005, sp. zn. 12 Cmo 15/2005.

Právní a praktické dopady nesprávné transpozice směrnice o zneužívajících klauzulích

JUDR. IVA ŠTAVÍKOVÁ ŘEZNÍČKOVÁ, EXTERNÍ
DOKTORANDKA PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY
UNIVERZITY, BRNO

Předmětný článek rozebírá argumentaci Ústavního soudu (usnesení Pl. ÚS 1/10)¹ k právní úpravě relativní neplatnosti nepřiměřených smluvních podmínek (zneužívajících klauzulí) ve spotřebitelských smlouvách, která byla účinná do 31. 7. 2010. Nesprávná, resp. nenáležitá transpozice článku 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách² do vnitrostátního práva má být dle názoru Ústavního soudu napravena přednostní aplikací práva EU a neaplikací vnitrostátního ustanovení, které je v rozporu s právem EU ve smyslu rozsudku Soudního dvora EU ve věci *Simmenthal*.³ Jsou však argumenty uvedené v rozsudku Soudního dvora EU ve věci *Simmenthal* týkající se povinnosti vnitrostátního soudu neaplikovat ustanovení, které je rozporné s právem EU, opravdu plně aplikovatelné v souvislosti se směrnicemi, konkrétně se směrnicí 93/13/EHS, jak uvádí Ústavní soud?

Geneze v otázce neplatnosti nepřiměřeného smluvního ujednání

Problematiku nepřiměřených podmínek ve spotřebitelských smlouvách upravuje směrnice 93/13/EHS, která byla do vnitrostátního právního řádu transponována zákonem č. 367/2000 Sb., který novelizoval zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Ustanovení článku 6 odst. 1 této směrnice stanovuje členskému státu povinnost zajistit, aby nepřiměřená smluvní podmínka nebyla podle jeho vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná. Zákonodárce zvolil při transpozici článku 6 odst. 1 této směrnice konstrukci relativní neplatnosti nepřiměřených smluvních podmínek. Právní konstrukce podmíněné platnosti právního úkonu stojí na myšlence, že je na vůli a aktivitě subjektu, na jehož ochranu je relativní neplatnost právního úkonu stanovena, zda se neplatnosti právního úkonu dovolá, či nikoliv. Takové nastavení právní ochrany spotřebitele vyvolávalo odůvodněné pochybnosti o její dostatečnosti z hlediska úče-

lu (smyslu) právní úpravy ochrany spotřebitele, tak jak byla pojmána na unijní úrovni. Unijní ochrana spotřebitele tendovala k vyrovnání faktické nerovnosti smluvních stran ve prospěch spotřebitele, který je z hlediska ekonomického postavení, informovanosti, a vyjednávací síly slabší smluvní stranou ve vztahu k dodavateli. Nastavená implementovaná právní úprava ad absurdum znevýhodňovala spotřebitele v tom směru, že ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák. byla dle převažujících právních názorů ve vztahu speciality k § 39 obč. zák.⁴ Takto nastavená právní úprava vylučovala možnost aplikace § 39 obč. zák. na smluvní vztahy mezi dodavateli a spotřebiteli, ale umožňovala aplikaci tohoto ustanovení na ostatní smluvní vztahy spadající do působnosti obč. zák. Kritický postoj k právní úpravě relativní neplatnosti nepřiměřených podmínek zaujala i Evropská komise, když proti České republice zahájila řízení o porušení smlouvy z důvodu nenáležité implementace směrnice 93/13/EHS. Řízení proti České republice došlo v říjnu 2009 až do fáze zaslání odůvodněného stanoviska.⁵ Jasně signály, že právní konstrukce relativní neplatnosti nenaplnuje význam a účel článku 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS, nalezneme již v rozsudcích Soudního dvora EU ve věci *Océano Grupo Editorial*⁶ a ve věci *Cofidis AS*.⁷ Nicméně teprve rozsudkem ve věci *Pannon* bylo Soudním dvorem EU explicitně judikováno, že článek 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS musí být vykládán v tom smyslu, že „spotřebitel není zneužívající smluvní klauzulí vázán a že v tomto ohledu není nezbytné, aby tuto klauzuli nejprve úspěšně napadl.“⁸ Ve vnitrostátní právní úpravě pak to-

¹ Usnesení Pl. ÚS 1/10 ze dne 09. 02. 2011.

² Směrnice 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (CELEX 31993L0013).

³ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 9. března 1978, sp. zn. C-106/77 *Simmenthal SpA v. Amministrazione delle Finanze dello Stato* [1978] ECR 629.

⁴ K tomu srovnej: Melzer, F.: *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2011.

⁵ Řízení o porušení smlouvy (infringement č. 2007/2497).

⁶ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 27. června 2000, sp. zn. C-240/98 až C - 244/98 *Océano Grupo Editorial SA proti Rocio Murciano Quintero a Salvat Editores SA proti José M. Sanchez Pradesovi, José Luis Copano Badillovi, Mohammed Berroanemu a Emilio Vinas Felixovi*.

⁷ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 21. listopadu 2002 sp. zn. C-473/00 *Cofidis SA proti Jean-Louis Fredou*.

⁸ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 4. června 2009 sp. zn. C-243/08 *Pannon GSM Zrt. proti Erzsébet Sustikné Gyórfi*.

muto požadavku vyhovovala konstrukce absolutní neplatnosti nepřiměřeného smluvního ujednání, která nastává *ex lege* a kterou je vnitrostátní soud povinen zkoumat *ex offio*. Zákodárce reflektoval výše uvedenou kritiku relativní neplatnosti nepřiměřených ujednání a přijal zákon č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, který nabyt účinnosti ke dni 1. 8. 2010. Tímto předpisem došlo i k novelizaci § 40a obč. zák. a § 55 obč. zák., v tom směru, že relativní neplatnost nepřiměřených smluvních ujednání byla nahrazena neplatností absolutní. Teprve po celých deseti letech nesouladu vnitrostátní právní úpravy s právem EU (po šesti letech od plnohodnotného členství České republiky v EU) došlo k nápravě zákonné úpravy ve prospěch spotřebitele v tom smyslu, který evropský zákonodárce zamýšlel již v roce 1993.

Skutkový stav ve věci projednávané Městským soudem v Brně

Společnost Home Credit, a. s. uzavřela dne 21. 11. 2001 se spotřebitelem úvěrovou smlouvu⁹ ve smyslu § 497 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, na základě které byly žalované poskytnuty finanční prostředky ve výši 23 282 Kč se sjednaným úrokem ve výši 29,04 % p. a. Žalovaná do okamžiku tzv. sesplatnění úvěru uhradila na splátkách 22 400 Kč. Z této sumy si žalobce započel částku 18 413,96 Kč na úroky, na umoření jistiny pak pouze částku ve výši 3 986,04 Kč. Žalovaná se dostala do finanční tísně, z tohoto důvodu navštívila sociálně právní agenturu, která jí sestavila oddlužovací plán. Žalovaná o své situaci informovala žalobce a požádala o povolení splátek dluhu ve výši 1 000 Kč měsíčně s tím, že tato částka by se přednostně započítávala na jistinu a teprve po celkovém doplacení jistiny na úroky popř. na smluvní sankce. S tímto návrhem žalobce nesouhlasil a trval na tom, aby žalovaná své závazky plnila v souladu se smluvenými úvěrovými podmínkami, ke kterým se dobrovolně zavázala a které zakotvovaly jiné pořadí placení dluhů. Společnost Home Credit, a. s. podala proti spotřebitelce žalobu k Městskému soudu v Brně a požadovala uhrazení finančních prostředků v souladu s úvěrovými podmínkami. V projednávané věci se žalovaná nemohla domáhat neplatnosti dotčených smluvních ujednání z důvodu, že toto právo se již promlčelo, a to v obecné čtyřleté lhůtě, počítáno ode dne uzavření smlouvy.¹⁰ Během projednávání sporu Městský soud v Brně

dospěl k závěru, že ustanovení § 40a věty první obč. zák., ohledně slova § 55 a ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák., je v rozporu s ústavním pořádkem (resp. s čl. 1 odst. 1 a odst. 2, Ústavy a čl. 1 Listiny) a postupoval podle čl. 95 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Neexistence explicitních intertemporálních ustanovení v zákoně č. 155/2010 Sb.

Poté co se Městský soud v Brně se obrátil na Ústavní soud, nabyt dne 1. 8. 2010 účinnosti zákon č. 155/2010 Sb., kterým byla konstrukce relativní neplatnosti zneužívajících klauzulí nahrazena neplatností absolutní. S ohledem na tuto skutečnost Městský soud v Brně podal Ústavnímu soudu návrh na změnu svého původního návrhu v tom směru, aby bylo Ústavním soudem rozhodnuto, že ustanovení § 40a věty první obč. zák., ohledně slova § 55 a ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném do 31. 7. 2010, jsou rozporná s ústavním pořádkem. Nelze přehlédnout, že Městský soud v Brně prokázal znalost unijní judikatury, kterou využil při své argumentaci, poukazujíc na rozpornost konstrukce relativní neplatnosti s unijním právem. Městský soud v Brně zastával právní názor, že nahrazení relativní neplatnosti nepřiměřených ujednání neplatností absolutní nemá vliv na použitelnost a trvání právních účinků těchto ustanovení na veškeré právní úkony učiněné do 31. 7. 2010, s čímž jsou spojeny dle Městského soudu všechny protiústavní důsledky. Městský soud v Brně odůvodňoval své stanovisko tím, že i když nabyt účinnosti předmětná novela obč. zák., tak zákon č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, neobsahuje žádné přechodné ustanovení, které by vztahovalo účinky novely na právní úkony učiněné před nabytím její účinnosti. Městský soud v Brně, i když ve svém návrhu argumentoval rozporností vnitrostátní právní úpravy s právem EU, tak svůj návrh na zrušení dotčených vnitrostátních ustanovení požadoval z důvodu rozpornosti dotčené právní úpravy s ústavním pořádkem.

⁹ K tomu srovnej textaci ustanovení § 262 odst. 4 obč. zák. stipulující povinnost aplikovat i na absolutní obchodněprávní závazkové vztahy ustanovení o zneužívajících klauzulích ve prospěch spotřebitele.

¹⁰ K tomu srovnej: Vymazal, L.: Ochrana spotřebitele a její meze v obchodním závazkovém právu. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 2, s. 35–42.

Jak odpověděl Ústavní soud?

Ústavní soud aproboval závěry, že právní ochrana spotřebitele slouží jako nástroj k ochra- ně slabší smluvní strany a že tato ochrana kori- guje princip autonomie vůle. Konstrukce relativní neplatnosti vedla dle Ústavního soudu k nepřijatelným právním důsledkům a zřejmě nespravedlnosti vůči spotřebitelům, ze které profitovali jednotliví dodavatelé právě na úkor spotřebitelů. Niméně Ústavní soud uvedl, že Městský soud v Brně není aktivně legitimován k podání návrhu na zahájení řízení podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ve spojení s § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Ústavní soud odkázal na článek 87 odst. 1 písm. a) a čl. 88 odst. 2 Ústavy, podle nichž nemá pravomoc přezkoumávat souladnost vnitrostátního práva s právem unijním.¹¹ Dále Ústavní soud uvedl, že obecný soud není oprávněn se na něj obracet, pokud je přesvědčen, a své přesvědčení řádně odůvodní, že vnitrostátní úprava, která má být na daný případ aplikována, je rozporná s právem EU, v takovém případě musí obecný soud sám rozhodnout o neaplikaci rozporných vnitrostátních ustanovení při využití argumentů uvedených v rozsudku Soudního dvora EU ve věci *Simmenthal*, jehož závěry Ústavní soud výslovně aproboval. Úplně závěrem se v usnesení Ústavního soudu uvádí: „Z důvodu, že obecný soud může (musí) rozhodnout spravedlivě a v souladu s evropským právem, tedy tak, že ponechá nepoužitá napadaná ustanovení (jež byla zjevně v nesouladu s komunitárním právem), nevysloví protiústavnost těchto ustanovení.“ Kdyby tedy nebylo výše popsané situace, Ústavní soud by rozhodl o protiústavnosti napadaných ustanovení.

Princip přímé použitelnosti a princip přímého účinku

Zde je nutné za účelem pochopení dalších souvislostí učinit malý exkurs týkající se způsobu aplikace unijních předpisů resp. toho, jaké účinky působí ve vnitrostátním právu unijní právo. Rozsudek ve věci *Simmenthal* se týkal uplatnění principu aplikační přednosti (přímé použitelnosti), který nelze zaměňovat s principem přímého účinku.¹² Z hlediska práva EU je přímá použitelnost práva EU přiznána pouze některým ustanovením primárního práva, a podle čl. 288 Smlouvy o fungování EU pak i nařízením. Naproti tomu směrnici Soudní dvůr EU nikdy nepřiznal přímou použitelnost, ale uvedl, že za určitých podmínek mohou mít přímý účinek. Ústavní soud tak vystavěl svou argumentaci

k této otázce především na rozsudku, který se netýkal výkladu účinků směrnic. V souvislosti se směrnicemi se obecně dle mého názoru nabízí pouze možnost aplikace přímého účinku směrnice. Je možná aplikace přímého účinku směrnice 93/13/EHS, konkrétně čl. 6 odst. 1? Výchozím bodem mého zkoumání bylo, zda je možná aplikace konfliktního přímého účinku, tak jak je definován P. Břízou a M. Bobkem. Konfliktní přímý účinek spočívá v přímé aplikaci práva EU (směrnice) spolu s aplikační předností vůči právu vnitrostátnímu, tedy jde o situaci, kdy vnitrostátní úprava je rozporná s unijní úpravou, a tento rozpor je řešen za použití principu přednosti unijního ustanovení.¹³ Neaplikace nesprávně transponovaného vnitrostátního ustanovení by byla v tomto případě výsledkem uplatnění principu přímého účinku směrnice, nikoliv principu aplikační přednosti ve smyslu rozsudku *Simmenthal*. I kdybychom předpokládali, že jsou splněny všechny podmínky pro aplikaci přímého účinku, je ještě nutno odpovědět si na otázku, zda lze přímý účinek aplikovat ve vztahu mezi jednotlivci, resp. zda je možné použít ustanovení směrnice proti jednotlivci. Jak vyplývá z judikatury Soudního dvora EU, je obecně horizontální přímý účinek zakázán, jak vyplývá mimo jiné z rozsudku ve věci *Faccini Dori v. Recreb Srl*, kde se v bodě 20 uvádí: „směrnice sama o sobě nemůže zakládat povinnosti pro jednotlivce, a nelze se jí tedy vůči němu dovolávat“. ¹⁴ Kdyby tedy vnitrostátní soud aplikoval horizontální přímý účinek čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13/EHS, pak by de facto dodavateli, tedy společnosti *Home Credit*, vznikla vůči spotřebiteli povinnost zdržet se vymáhání placení dluhů v souladu se sjednanými smluvními podmínkami, ačkoliv jinak by takovou povinnost neměl.

Z toho, co zde bylo již uvedeno, dovozují následující závěry. (i) Argumentace založená na závěrech uvedených v rozsudku *Simmenthal* v daném případě není z pohledu unijního práva resp. z hlediska právních účinků právních

¹¹ Čuhelová, K.: Zamyšlení se nad aplikací § 401 obch. zák. ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*, 2012, č. 11, s. 401–403.

¹² S odkazem na článek 95 odst. 2 Ústavy a rozhodnutí Ústavního soudu (Pl. US 12/08) obecné soudy nejsou aktivně legitimovány k podání ústavní stížnosti v případě, kdy se v důsledku uplatnění principu přednosti práva EU dotčené ustanovení českého práva nepoužije, protože v důsledku toho není splněna podmínka vyplývající z tohoto článku. Obecný soud může podat návrh na zrušení pouze takového zákona, resp. jeho jednotlivých ustanovení, který má být aplikován při řešení sporu probíhajícího před obecným soudem.

¹³ Vztahem přímého účinku a přednosti se detailně zabývá liverpolský profesor evropského práva Michael Dougan. K tomu srovnej: Dougan, M.: When worlds collide! Competing visions of the relationship between direct effect and supremacy, *Common Market Law Review*, Vol. 44, 2007, str. 931–963.

¹⁴ Bobek, M., Bříza, M.: Vymáhání unijního práva v České republice. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 12, s. 23–31.

aktů EU přílehlavá; (ii) Neaplikace nesprávně transponovaného ustanovení směrnice z titulu aplikace přímého účinku směrnice není v tomto případě pravděpodobně možná z důvodu, že jde o spor mezi jednotlivci (zákaz horizontálního přímého účinku); (iii) Příslušný soud nemůže v daném případě ani aplikovat nepřímý účinek směrnice, resp. povinnost eurokonformního výkladu je omezena v tom směru, že takový výklad nesmí být *contra legem*, což by v daném případě bezesporu byl. Na tuto skutečnost konečně poukázal i sám Městský soud v Brně, když v této otázce sám odkazuje na rozsudek Soudního dvora EU ve věci *Von Colson a Kamann v. Nordrhein Westfalen*.¹⁵ Měl možnost Městský soud v Brně zvolit jiný efektivní postup ve věci? Návod lze hledat v článku publikovaném H. Bončkovou a M. Žondrou, kde se uvádí, že na jedné straně je vnitrostátní soud povinen interpretovat vnitrostátní právo souladně s právem EU, na druhou stranu je v tomto výkladu omezen zákazem interpretace právních předpisů *contra legem*, který vyplývá ze zásady právní jistoty. H. Bončková a M. Žondra navrhuje řešení dotčeného právního problému v podobě podání předběžné otázky Soudnímu dvoru EU, která by směřovala k možnosti (podmínkám) prolomení zákazu interpretace implementovaných právních předpisů *contra legem*.¹⁶

Jde o zneužívající klauzuli, pokud je spotřebitel zbaven práva určit, který splatný závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen?

Smluvní podmínka je nepřiměřená, pokud neprojde testem ne/přiměřenosti ve smyslu ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák., přičemž je povinností soudce interpretovat dotčené ustanovení eurokonformně resp. tak, aby byl naplněn význam a smysl článku 3 odst. 1 směrnice (tzv. generální klauzule) 93/13/EHS. Smluvní podmínka může být označena za nepřiměřenou pouze tehdy, pokud naplní všechny definiční znaky generální klauzule uvedené ve směrnici. Příloha č. I. směrnice 93/13/EHS obsahuje demonstrativní výčet podmínek, které mohou být považovány za nepřiměřené. Soudnímu dvoru EU byly několikrát předloženy předběžné otázky týkající se toho, zda ta konkrétní smluvní podmínka je či není zneužívajícím smluvním ujednáním ve smyslu směrnice 93/13/EHS. Soudní dvůr ve věci *Freiburger Kommunalbauten*¹⁷ stejně jako ve věci *Mostaza Claro*¹⁸ se držel maximy, že jeho úkolem je pouze interpretace obecných kritérií definujících zneužívající cha-

rakter smluvních klauzulí a nikoliv posuzování konkrétních smluvních podmínek, jejichž zneužívající charakter může posoudit pouze vnitrostátní soud, protože jen ten zná konkrétní okolnosti daného případu. Výjimkou je rozhodnutí ve věci *Océano Grupo*, kde Soudní dvůr EU explicitně uvedl, že změna místní příslušnosti soudiště (prorogační doložka), která je provedena k tíži spotřebitele, je zcela zjevně zneužívajícím smluvním ujednáním, ze kterého má prospěch pouze dodavatel. Ústavní soud ve svém usnesení uvádí příkladmo výčet smluvních podmínek (kombinované a kumulované sankce pouze pro spotřebitele za porušení jakékoliv smluvní povinnosti, prorogační dohody k tíži spotřebitele, ujednání, která umožňují dodavateli jednostranně měnit obsah závazku, ujednání, která zbavují spotřebitele práva určit, který splatný závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen), které považuje za protiprávní, aniž by argumentaci v tomto ohledu blíže rozvedl. Ve světle argumentů uvedených v rozsudku Soudního dvora EU ve věci *Océano Grupo Editorial* pak nelze než učinit závěr, že smluvní ujednání, které spotřebitele zbavuje práva určit, který splatný závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen, přináší výhradní prospěch pouze dodavateli, čímž takové ujednání naplňuje všechny znaky generální klauzule.

Právní úprava v novém občanském zákoníku

Jak se k této otázce staví zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „Nobč. zák.“)? Tvůrci Nobč. zák. v návaznosti na právní názor uvedený v usnesení Ústavního soudu zakotvili do Nobč. zák. ustanovení § 1814 písm. l), kterým se zakazují ujednání, která spotřebitele zbavují práva určit, který závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen. K takovému ujednání se dle ustanovení § 1815 Nobč. zák. nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá.¹⁹ V této souvislosti je nutné zmínit i ustanovení § 1932 Nobč. zák., které upravuje

¹⁵ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 14. července 1994 sp. zn. C – 91/92 *Faccini Dori v Recreb Srl*.

¹⁶ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. dubna 1984 sp. zn. C-14/83 *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann a Land Nordrhein - Westfalen*.

¹⁷ Bončková H., Žondra, M.: Aplikace práva EU českými soudy v soukromoprávních věcech v letech 2004–2008. *Právní forum*. 2011, č. 4, s. 145–159.

¹⁸ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 1. dubna 2004 sp. zn. C-237/02 *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v Ludger Hofstetter and Ulrike Hofstetter*.

¹⁹ Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 26. října 2006 sp. zn. C-165/08 *Elisa María Mostaza Claro proti Centro Móvil Milenium SL*.

1 zánik závazků. Na základě tohoto ustanovení
2 budou *ex lege* přednostně hrazeny náklady spo-
3 jené s uplatněním pohledávky, úroky z prodle-
4 ní, úroky a nakonec jistina, ledaže dlužník při
5 plnění projeví jinou vůli. Důvodová zpráva
6 k Nobč. zák. o vzájemném vztahu mezi ustano-
7 vením § 1814 a § 1932 mlčí. Je otázkou, jak bu-
8 dou soudy při interpretaci a aplikaci těchto
9 ustanovení postupovat.

10 Závěr

11
12 Dotčený článek ilustruje právní mnohvrstev-
13 natost zkoumaného případu. Soudce je v rámci
14 své rozhodovací činnosti vystaven vysokým ná-
15 rokům na znalost jak vnitrostátního práva, tak
16 práva unijního. V diskutovaném případě je pro-
17 blém o to složitější, že ustanovení stanovující re-
18 lativní neplatnost zneužívajících klauzulí bylo
19 výsledkem nesprávné transpozice směrnice
20 93/13/EHS. Nesprávnou transpozicí směrnice
21 a závěry uvedenými v usnesení Ústavního sou-
22 du došlo k narušení principu legitimního oče-
23 kávání účastníků smluvních vztahů. Aktuálnost
24 zkoumaného právního problému bude i v bu-
25 doucnu rezonovat při projednávání a rozhod-
26 vání sporů ze spotřebitelských smluv, které byly
27 uzavřeny před datem 1. 8. 2010.

V návaznosti na to, jak bude v podobných
případech rozhodováno vnitrostátními soudy,
bude na dotčených oprávněných osobách, zda
využijí možnosti domáhat se náhrady případné
škody přímo na členském státě z důvodu ne-
správné transpozice směrnice.²⁰

Závěrem lze uvést, že ke kultivaci právního
prostředí v oblasti spotřebitelských smluv mů-
že značně přispět i aktivní činnost organizací
založených za účelem ochrany zájmů spotřebi-
telů dle § 25 zákona č. 634/1992 Sb., na ochranu
spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, kte-
ré mohou aktivně monitorovat a vyhodnocovat
všeobecné obchodní podmínky podnikatelů za
účelem neformálního působení na tyto subjekty,
případně jsou tyto organizace oprávněny podat
negativní žalobu na zdržení se užívání nepři-
měřených smluvních podmínek, kterými jsou
např. dle judikatury Soudního dvora EU takové
podmínky, na základě kterých dochází k pře-
místění místa sudiště do značné vzdálenosti od
místa bydliště spotřebitele.

²⁰ K tomu srovnej zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²¹ K odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávnou
transpozicí směrnic více: In: Malíř, J. Odpovědnost členských
států za škodu v právu Evropské unie. Praha: Univerzita
Karlova, 2009.

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 367/2012

Datum rozhodnutí: 23. dubna 2013

Závěr: *Nárok na náhradu za omezení vlastnického práva v souvislosti s tzv. regulovaným nájemným z bytu vzniká jen v případě, kdy omezení dosáhne takové intenzity, že je zasažena samotná podstata vlastnictví, tedy tehdy, nedosahuje-li regulované nájemné po delší dobu ani nákladů na údržbu a opravy domu a přiměřeného zisku zajišťujícího návratnost vložených investic v rozumné době, přičemž omezení vlastníka není státem kompenzováno. Je třeba v každém jednotlivém případě zkoumat, zda vlastník domu byl regulací nájemného tak omezen, že tím bylo zasaženo do jeho základního práva vlastnit majetek.*

Obsah: Žalobce vedl spor s Českou republikou (původně i s nájemkyní bytu) o náhradu za nucené a protiústavní omezení svého vlastnického práva k domu. Žalovanou částku vyčíslil jako rozdíl mezi zaplaceným regulovaným nájemným a obvyklým nájemným, které odhadl ve výši 7.270 Kč měsíčně. Soud prvního stupně žalobě v podstatné části vyhověl, neboť dospěl k závěru, že žalobce byl „intenzivně omezen“ ve svém vlastnickém právu, když byl po 22 měsících nucen trpět užívání bytu za nájemné, které představovalo necelou čtvrtinu „tržní hodnoty užívání bytu“. Při určení výše náhrady za popsané omezení je třeba vyjít z rozdílu mezi regulovaným a obvyklým nájemným, neboť pronajmateli by měla být státem nahrazena hodnota, o kterou byl protiústavní regulací nájemného připraven. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Za nerozhodné pro úvahu o výši náhrady považoval námitky žalované k výši nákladů skutečně vynaložených žalobcem na opravy a údržbu bytu, k době koupě domu žalobcem v roce 2002 a tehdy dosažené kupní ceně. Při určení výše náhrady rovněž nelze přihlídnout k zákonu č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu, neboť v předmětném období žádný předpis umožňující zvyšování nájemného neexistoval. Dovolání podanému státem Nejvyšší soud vyhověl, přičemž vymezil následující kritéria, jimiž se má řídit stanovení výše náhrady za omezení

vlastnického práva. Nárok na náhradu za omezení vlastnického práva v souvislosti s tzv. regulovaným nájemným z bytu vzniká jen v případě, kdy omezení dosáhne takové intenzity, že je zasažena samotná podstata vlastnictví, tedy v případě, nedosahuje-li regulované nájemné po delší dobu ani nákladů na údržbu a opravy domu a přiměřeného zisku zajišťujícího návratnost vložených investic v rozumné době, přičemž omezení vlastníka není státem kompenzováno. Činilo-li tzv. regulované nájemné v daném místě a čase nikoliv významnou část obvyklého nájemného, lze považovat omezení vlastnického práva obecně za intenzivní. Náhrada za omezení vlastnického práva musí odrážet poměry jednoho konkrétního případu. Proto se soudy neobejdou při úvaze o výši této náhrady bez zjištění konkrétní výše nákladů na údržbu a opravy domu. Přihlídnout je třeba rovněž k tomu, jak velká část vlastníka domu byla regulovaným nájemným zatížena. Jednalo-li se pouze o malou část podlahové plochy, zatímco ze zbývajících bytů, popř. nebytových prostor, vlastník dosahoval příjmů v podobě „tržního nájemného“, které mu zajišťovalo dostatečný výnos pro pokrytí nákladů na údržbu a opravy domu a přiměřený zisk, nelze v zásadě považovat omezení jeho vlastnického práva za intenzivní. Obdobně to platí, byl-li vlastník věci regulací nájemného omezen pouze krátkodobě. Pokud by vlastník domu nevěnoval jeho údržbě a péči o něj žádnou pozornost, a to ani v rozsahu vybraného nájemného (či jeho části), aniž by k takovému postupu existoval závažný důvod, bylo by nutné i k takové okolnosti přihlídnout. Nárok na náhradu za omezení vlastnického práva není nárokem na náhradu škody, a proto se neuplatní zásada plné náhrady ve smyslu § 442 občanského zákoníku. Za referenční kritérium pro náhradu za omezení vlastnického práva je třeba vzít výši nájemného, kterou za předmětný byt mohl vlastník dosahovat podle zákona č. 107/2006 Sb. od 1. ledna 2007. Právo na náhradu za omezení vlastnického práva vzniklé pronajmateli bytu proti státu v důsledku protiústavní regulace nájemného se promlčuje v obecné třileté době podle § 101 občanského zákoníku, která počíná dnem omezení vlastnického práva; případná aplikace ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku tím není vyloučena.

1 **Související judikatura:** náleží Ústavního sou-
2 du sp. zn. Pl. ÚS 8/02, stanovisko Ústavního
3 soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09

4 **Relevantní ustanovení:** čl. 11 Listiny základ-
5 ních práv a svobod

8 **Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn.** 9 **22 Cdo 4211/2011**

11 **Datum rozhodnutí:** 15. května 2013

12 **Závěr:** *Podle § 151o odst. 3 občanského zákoníku*
13 *lze zřídit jen věcné břemeno cesty, nikoliv však věcné*
14 *břemeno s jiným obsahem, a to ani za použití jeho ana-*
15 *logické aplikace. Řešení dané situace (zřízení věcného*
16 *břemene pro vedení vodovodní přípojky) je možné hle-*
17 *dat ve stavebním právu (de lege lata lze poukázat na*
18 *§ 170 odst. 2 stavebního zákona č. 183/2006 Sb.).*

19 **Obsah:** Soud prvního stupně svým rozsud-
20 kem zřídil věcné břemeno vedení liniové stavby
21 vodovodní přípojky na parcele žalovaných. Vzal
22 za prokázané, že funkční vodovodní přípojka
23 pro žalobce, která také do jeho nemovitosti vo-
24 du již přivádí, se nachází pod pozemkem ve
25 vlastnictví žalovaných, přičemž realizace stav-
26 by této přípojky byla provedena před získáním
27 tohoto pozemku do vlastnictví žalovaných. Ko-
28 laudace přípojky nemohla být provedena pro
29 nevyjasnění majetkoprávního vztahu k pozem-
30 ku za situace, kdy přípojka byla vybudována
31 dříve, než žalovaní nabyli k pozemku vlastnic-
32 tví. Jediným možným řešením je tedy zřízení
33 věcného břemene spočívajícího v povinnosti ža-
34 lovaných snášet liniovou stavbu přípojky pro
35 žalobce. Odvolací soud rozsudek v konečném
36 důsledku potvrdil. V dovolání žalovaní uvedli,
37 že kromě taxativně (v zákoně) uvedených pří-
38 padů soud ke zřízení věcného břemene nemá
39 pravomoc. Nejvyšší soud dovolání vyhověl
40 z důvodu uvedeného ve shrnutí.

41 **Související judikatura:** rozsudek Nejvyššího
42 soudu ze dne 16. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1438/2004

43 **Relevantní ustanovení:** § 151o odst. 3 občan-
44 ského zákoníku

47 **Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn.** 48 **25 Cdo 11/2011**

50 **Datum rozhodnutí:** 17. dubna 2013

51 **Závěr:** *Prevenční povinnost podle § 415 občan-*
52 *ského zákoníku znamená, že každý je povinen zacho-*
53 *vávat takový stupeň pozornosti, který lze po něm*
54 *vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci poža-*
55 *dovat a který – objektivně posuzováno – je způsobilý*
56 *zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku*
57 *škod na životě, zdraví či majetku; toto ustanovení*
58 *však neukládá povinnost předvídat každý v budouc-*
nu možný vznik škody.

Obsah: Žalobkyně se domáhala náhrady ško-
dy na zdraví (bolesti a ztížení společenského
uplatnění), kterou utrpěla, když ve společných
prostorách bytového domu zakopla o ocelové
trubky, které tam zůstaly po rekonstrukci ply-
nového vedení v domě, a pádem si způsobila
komplikovanou zlomeninu ruky s trvalými ná-
sledky. Soud prvního stupně co do základu ná-
rok uznal. V daném domě byla prováděna
rekonstrukce. Po předání díla zůstaly trubky ja-
ko zbytkový materiál v uzavřených společných
prostorách domu (prádelna a sušárna), aniž
o tom byl objednatel díla (vlastník domu) infor-
mován. Žalobkyně v době, kdy v uvedených
společných prostorách domu probíhala schůze
členů bytového družstva, o složené trubky za-
kopla, upadla a utrpěla tříštivou zlomeninu ru-
ky. Na základě těchto zjištění soud dospěl
k závěru, že žalovaný měl buď v souladu se
smlouvou o dílo zajistit úklid zbylého materiá-
lu, nebo upozornit při předání díla objednatele
na skutečnost, že na místě zanechává nevyužitý
materiál. Jestliže tak žalovaný neučinil, odpoví-
dá za škodu, která žalobkyni vznikla v souvis-
losti s tím, že ve společných prostorách domu
zůstaly ležet nezajištěné trubky. Odvolací soud
rozsudek změnil a žalobu zamítl. Žalovaný
v době rekonstrukce plynového vedení v domě
užíval společné místnosti v suterénu – prádelnu
a sušárnu – k uložení a zpracování ocelových
trubek, po předání díla zůstalo 4 nebo 5 kusů
těchto trubek ležet na zemi, samotná otázka
vlastnictví trubek ani povinností žalovaného
stran úklidu pracoviště vyplývajících ze smlou-
vy o dílo však není z hlediska posouzení odpo-
vědnosti za škodu významná. Povinnost
žalovaného zajistit úklid pracoviště zanikla spo-
lu s předáním díla (a zánikem závazku ze
smlouvy) a žalovaný neměl ani žádnou povin-
nost informovat objednatele o skutečnosti, že na
místě zanechává zbylý materiál. Odvolací soud
nepovažoval za prokázané, že by se trubky se-
sypaly na žalobkyni či sesunuly jí pod nohy, te-
dy že by hrály aktivní roli na vzniku úrazu. Dle
odvolacího soudu je nutno rozhodující příčinu
vzniku škodní události hledat v neopatrném
jednání samotné žalobkyně, která jednak o exi-
stenci trubek věděla a jednak na ně byla opako-
vaně upozorňována, případně v jednání třetí
osoby, když schůze nájemníků domu byla pořá-
dána v místnostech, kde byly trubky složeny,
o čemž, jak vyplývá z dokazování, panovala
všeobecná povědomost. Žalobkyni podané do-
volání Nejvyšší soud zamítl. Podle § 441 občan-
ského zákoníku byla-li škoda způsobena také
zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně;
byla-li škoda způsobena výlučně jeho zavině-
ním, nese ji sám. V rozsahu, v jakém je jednání,
popř. opomenutí poškozeného jednou z příčin

vzniku jeho škody, chybí příčinná souvislost mezi škodou a jednáním či skutečnostmi, za něž nese odpovědnost žalovaný. Prevenční povinnost, kterou zákon v ustanovení § 415 obč. zák. ukládá každému (každý je povinen počínat si tak, aby nedošlo ke škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí), znamená, že každý je povinen zachovávat takový stupeň pozornosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci požadovat a který – objektivně posuzováno – je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku; uvedené ustanovení mu však neukládá povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody.

Související judikatura: usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4146/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 618/2001

Relevantní ustanovení: § 415 a § 441 občanského zákoníku

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 3177/2012

Datum rozhodnutí: 25. dubna 2013

Závěr: *Včasné podání mimořádného opravného prostředku proti rozhodnutí soudu ve věci určení neplatnosti rozhodnutí členské schůze o vyloučení z družstva je důvodem pro přerušení řízení o vyklizení bytu podle § 109 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Přerušování řízení trvá až do rozhodnutí o tomto mimořádném opravném prostředku, resp. bylo-li mu vyhověno, až do právní moci nového rozhodnutí ve věci určení neplatnosti rozhodnutí členské schůze o vyloučení z bytového družstva.*

Obsah: Spor byl veden o vyklizení družstevního bytu. Žalovaná byla rozhodnutím představenstva a následně i členské schůze družstva vyloučena z družstva. Proti rozhodnutí členské schůze o vyloučení z družstva podala žalovaná žalobu. Žalobě bylo vyhověno, následně však bylo usnesení o neplatnosti rozhodnutí členské schůze zrušeno. V mezidobí se družstvo domáhalo vyklizení bytu. Této žalobě soudy vyhověly. Mezitím pokračovalo řízení o určení neplatnosti usnesení členské schůze o vyloučení žalované z družstva a dostalo se do fáze, kdy žalovaná podala dovolání proti usnesení, jímž byla její žaloba zamítnuta. Soud rozhodující o vyklizení bytu konstatoval, že v řízení o vyklizení družstevního bytu není soud oprávněn přezkoumávat, zda vyloučení z družstva bylo platné. Je však povinen zkoumat, zda vyloučený člen uplatnil právo podle § 231 odst. 4 a 5 obchodního zákoníku. Může-li vyloučený člen postupovat podle citovaných ustanovení, resp. nebylo-li o jeho žalobě dosud pravomocně rozhodnuto,

nelze mu uložit povinnost byt vyklidit. Konstatoval, že žaloba žalobkyně o určení neplatnosti usnesení členské schůze o vyloučení žalobkyně z družstva byla zamítnuta, a je bezvýznamné, že proti citovanému usnesení podala žalovaná opět dovolání (o její žalobě bylo totiž pravomocně rozhodnuto a na tom nic nemění podané dovolání jako mimořádný opravný prostředek). V dovolání žalobkyně mj. uvedla, že dokud není řízení o platnosti vyloučení z družstva zcela skončeno, nelze presumovat platnost vyloučení. Nejvyšší soud dovolání vyhověl. Shledal podstatnou otázku, zda řízení o vyklizení bytu má být přerušeno nejen do doby pravomocného skončení řízení o určení neplatnosti usnesení členské schůze o vyloučení, nýbrž až do doby rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku, který byl podán proti rozhodnutí odvolacího soudu v takové věci. Soudní praxe je dlouhodobě ustálena v názoru, že v řízení o vyklizení družstevního bytu nepřísluší soudu přezkoumávat, zda bylo vyloučení z družstva platné; přihlíží pouze k tomu, zda vyloučený člen využil svého oprávnění napadnout platnost usnesení o vyloučení z družstva žalobou. Není pochyb ani o tom, že rozhodnutím představenstva o vyloučení z družstva nekončí účast člena v družstvu. Členství v družstvu končí (je-li proti rozhodnutí představenstva podáno včasné odvolání) teprve rozhodnutím členské schůze o vyloučení člena, popřípadě marným uplynutím lhůty k podání odvolání. V této souvislosti nelze především přehlédnout, že pro mimořádné opravné prostředky je charakteristické, že směřují proti pravomocným soudním rozhodnutím. Protože podáním mimořádného opravného prostředku nedochází k suspenzi právní moci napadeného rozhodnutí, znamená to, že řízení se pokládá dnem právní moci rozhodnutí za skončené, i když rozhodnutí má být (v budoucnu) přezkoumáno soudem cestou mimořádného opravného prostředku. Občanské soudní řízení (navzdory podanému mimořádnému opravnému prostředku) tedy již neprobíhá, pravomocné soudní rozhodnutí je (i když bylo napadeno mimořádným opravným prostředkem) závazné pro účastníky řízení, popřípadě též pro další osoby, stanoví-li to zákon, a v tomu odpovídajícím rozsahu též pro všechny orgány, a v jiném řízení je možné z něho vycházet; kdyby bylo cestou mimořádného opravného prostředku zrušeno a kdyby věc byla v novém rozhodnutí vyřešena jinak, může být v jiném řízení, v němž z něho soud nebo jiný orgán vycházel a v němž na něm založil své rozhodnutí, sjednána náprava pomocí obnovy řízení. Uvedená náprava by však mohla být vyloučena, resp. alespoň podstatně ztížena, v situaci, kdy by dovolatelka předmětný byt po právní moci

1 rozhodnutí o vyklizení ať už dobrovolně nebo
2 nuceně vyklidila a bytové družstvo by s ním na-
3 ložilo jako s bytem právně volným. Protože na-
4 stíněné právní následky jsou nežádoucí, dospěl
5 Nejvyšší soud k závěru, že včasné podání mi-
6 mořádného opravného prostředku proti roz-
7 hodnutí soudu ve věci určení neplatnosti
8 rozhodnutí členské schůze o vyloučení z druž-
9 stva je důvodem pro přerušení řízení o vyklize-
10 ní bytu podle § 109 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

11 **Související judikatura:** rozsudek Nejvyššího
12 soudu ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2259/99,
13 rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005,
14 sp. zn. 29 Odo 428/2004, rozsudek Nejvyššího sou-
15 du ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3945/2011

16 **Relevantní ustanovení:** § 231 obchodního zá-
17 koníku, § 109 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

20 Nejvyšší správní 21 soud

26 Rozsudek Nejvyššího správního soudu 27 sp. zn. 1 Aps 3/2013

29 **Datum rozhodnutí:** 15. května 2013

30 **Závěr:** *Veřejná vysoká škola nemůže pověřit
31 uskutečňováním určitého studijního programu jinou
32 svoji fakultu či součást, pokud by takový stav odpo-
33 roval údajům uvedeným v rozhodnutí o udělení akre-
34 ditace takového studijního programu či v rozhodnutí
35 o prodloužení platnosti akreditovaného studijního
36 programu. Žadatelem o prodloužení platnosti akredi-
37 tace je podle § 80 odst. 2 ve spojení s § 79 odst. 1 zá-
38 kona o vysokých školách vždy vysoká škola, nikoliv
39 její součást, která má studijní program uskutečňo-
40 vat. Samospráva vysoké školy při uskutečňování stu-
41 djího programu spadá pod § 6 odst. 1 písm. c)
42 zákona o vysokých školách a je limitována vnější kon-
43 trolou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy,
44 potažmo i Akreditační komise, spočívající v udělová-
45 ní, odnímání či prodloužování platnosti akreditací.*

46 **Obsah:** Žalobce byl v březnu 2011 zvolen čle-
47 nem studentské části Akademického senátu Fa-
48 kulty právnické Západočeské univerzity v Plzni
49 (dále též „AS FPR“) na tříleté funkční období
50 počínající 1. 5. 2011. Tento mandát žalobce vy-
51 konával až do 29. 10. 2012, kdy se konalo zase-
52 dání AS FPR, o němž žalobce nebyl řádně
53 vyzooměn. Přesto se na zasedání akademické-
54 ho senátu dostavil a snažil se vykonávat man-
55 dát senátora, vyjadřovat se v rozpravě
56 k jednotlivým bodům a hlasovat. Nic z toho mu
57 žalovanou nebylo umožněno s odůvodněním,
58 že již není senátorem ani studentem právnické
fakulty. Faktické odepření možnosti žalobce vy-

konávat na půdě AS FPR mandát senátora
představovalo podle žalobce přímý zásah, jímž
byl zkrácen na svých právech vyplývajících
z čl. 21 Listiny základních práv a svobod a z §
62 odst. 1 písm. h) zákona č. 111/1998 Sb., o vy-
sokých školách. Proti tomuto zásahu se žalobce
bránil správní žalobou. Domáhal se jednak urče-
ní, že zásah žalované vůči žalobci je nezákonný,
a jednak vyslovení zákazu dalšího pokračování
takového zásahu. Správní soud žalobě vyhověl
a určil, že zásah žalované vůči žalobci spočívá-
jící v odepření možnosti vykonávat funkci člena
AS FPR získanou ve volbách do tohoto orgánu
v roce 2011, ke kterému došlo na jednání AS FPR
dne 29. 10. 2012, byl nezákonný. Dále správní
soud žalované zakázal, aby pokračovala v od-
pírání možnosti žalobce vykonávat funkci člena
AS FPR. Západočeská univerzita v kasační stíž-
nosti tvrdila, že v důsledku rozhodnutí MŠMT
přestali být dosavadní studenti právnické fa-
kulty členy fakultní akademické obce. Právě
s členstvím v akademické obci FPR totiž vnitřní
předpisy spojují možnost výkonu funkce člena
akademického senátu právnické fakulty. Roz-
hodnutí MŠMT prodloužilo platnost „akreditace
magisterského studijního programu Právo a právní
věda se studijním oborem Právo na dobu platnosti do
31. října 2013, ..., pro Západočeskou univerzitu
v Plzni“. Na základě rozhodnutí MŠMT rektor-
ka ZČU pověřila právnickou fakultu, aby „... za-
bezpečila uskutečňování magisterského studijního
programu Právo a právní věda se studijním oborem
Právo, a to po stránce personální, přístrojové a in-
formační“. ZČU tvrdila, že takto formulovaným
rozhodnutím MŠMT udělilo akreditaci ZČU, ni-
koliv Fakultě právnické, které byl studijní pro-
gram původně akreditován. Proto došlo
k zániku funkce žalobce jakožto senátora aka-
demického senátu. Nejvyšší správní soud ka-
sační stížnost zamítl. Z rozhodnutí MŠMT
jednoznačně vyplývá, že MŠMT prodloužilo
platnost akreditace studijního programu „Právo
a právní věda“ do 31. 10. 2013 na žádost Zapa-
dočeské univerzity v Plzni. Samotná skutečnost,
že ve výroku ani v odůvodnění není specifiková-
váno, že je zmíněná akreditace udělena práv-
nické fakultě, nezpůsobuje změnu akreditace
studijního programu „Právo a právní věda“
uskutečňovaného do té doby FPR a převod stá-
vajících studentů tohoto programu na Zapa-
dočeskou univerzitu. V této souvislosti je určující,
že žadatelem o prodloužení platnosti akredita-
ce je podle § 80 odst. 2 ve spojení s § 79 odst. 1
zákona o vysokých školách vždy vysoká škola
(stěžovatelka), nikoliv její součást, která má
zmiňovaný studijní program uskutečňovat. Na
takovém závěru nic nemění ani faktické kroky,
k nimž Západočeská univerzita v Plzni přistou-
pila po vydání rozhodnutí MŠMT o prodlouže-

ní platnosti akreditace, vedena nesprávným přesvědčením, že v důsledku citovaného rozhodnutí ministerstva došlo k zásadní změně studijního programu „Právo a právní věda“. Nad rámec uvedeného Nejvyšší správní soud doplnil, že pokud v panující společensky vyostřené atmosféře týkající se prodlužování akreditací předmětného studijního programu měla Západočeská univerzita přeci jen pochybnosti o tom, zda studenti studijního programu „Právo a právní věda“ jsou v důsledku rozhodnutí MŠMT stále členy akademické obce FPR či pouze akademické obce univerzity, bylo na místě zachovat jejich příslušnost k oběma akademickým obcím.

Související judikatura: náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 553/03

Relevantní ustanovení: 6 odst. 1 písm. c), § 79 odst. 1 a § 80 odst. 2 zákona o vysokých školách

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 4787/12

Datum rozhodnutí: 13. května 2013

Závěr: *Rozhodování formou platebního rozkazu je výjimkou z (ústavního) pravidla garantujícího účastníkům řízení rovný přístup k soudu. Jakékoliv další umělé, formalistické či svévolné navyšování formálních či obsahových požadavků kladených na odpor proti platebnímu rozkazu je proto třeba považovat za ústavně nesouladné, neboť by ve své podstatě představovalo vytvoření zbytečných a nelegitimních překážek pro uplatňování ústavně garantovaných procesních práv. Za formálně bezvadný a obsahově dostatečný odpor je třeba považovat již samotné avízo žalovaného (zaslané soudu elektronicky s elektronickým certifikovaným podpisem), podle něhož je odpor podáván, a to bez ohledu na skutečnost, zda byla zvlášť podepsána i příloha zprávy, obsahující rozpracovanou verzi sdělení, že je odpor podáván. I kdyby snad „průvodní dopis“ takovou formulaci neobsahoval, bylo by dokument obsažený v příloze e-mailu –jenž tvoří součást zprávy –nutno rovněž považovat za řádně podaný odpor.*

Obsah: Stěžovateli byl doručen platební rozkaz, kterým mu bylo uloženo zaplatit žalobci žalovanou částku. Proti tomuto platebnímu rozkazu podal stěžovatel odpor. Tento odpor byl obvodnímu soudu zaslán faxem a e-mailem, který byl podepsán elektronickým certifikovaným podpisem. Obsahem e-mailu samotného byl průvodní dopis, obsahující formulaci „Dobrý den, v příloze zasíláme odpor proti platebnímu rozkazu ke sp. zn. ...“. Druhého dne bylo stěžovateli doručeno potvrzení o doručení po-

dání a dále potvrzení o doručení a ověření podání z podatelny obvodního soudu. Poté zaslal stěžovatel soudu vyjádření k žalobě, a to rovněž faxem a e-mailem, který byl podepsán elektronickým certifikovaným podpisem. I v tomto případě bylo stěžovateli doručeno potvrzení o doručení podání a dále potvrzení o doručení a ověření podání z podatelny soudu. Poté vydal soud usnesení, jímž konstatoval, že k podanému odporu proti platebnímu rozkazu nepřihlíží. Svůj závěr odůvodnil obvodní soud tím, že samotný odpor (příloha e-mailu) nebyl elektronickým certifikovaným podpisem opatřen, přičemž podpis průvodního dopisu nelze považovat za dostatečný z hlediska kritérií vyžadovaných ustanovením § 42 odst. 3 o. s. ř. Proti tomuto usnesení podal stěžovatel odvolání. Odvolací soud jej usnesením odmítl, neboť šlo o odvolání ex lege nepřipustné, jehož přípustnost nemohla být založena ani nesprávným poučením obsaženým v napadeném rozhodnutí. Jako obiter dictum však odvolací soud konstatoval, že samotný e-mail je třeba považovat za řádně podaný odpor. Podané ústavní stížnosti Ústavní soud vyhověl. Vydání platebního rozkazu je specifickou formou rozhodování v občanskoprávních věcech, s jejímž uplatněním je v zájmu rychlosti a efektivity soudního rozhodování pojmově spjata potlačení práva na přístup k soudu a jednoho ze základních principů spravedlivého procesu vyjadřovaného slovy „slyšena budiž i druhá strana“ (zakotveného v ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny). Takové potlačení práva na přístup k soudu by nemohlo být považováno za ústavně souladné, pakliže by nebylo podmíněno procesní nečinností žalovaného. S ohledem na uvedené zákonná úprava sice nezakotvuje žádný opravný prostředek k přezkoumání správnosti či zákonnosti platebního rozkazu, avšak počítá s možností podání odporu žalovaným. Využitím této možnosti je platební rozkaz bez dalšího – ex lege zrušen. Rozhodování formou platebního rozkazu je výjimkou z (ústavního) pravidla garantujícího účastníkům řízení rovný přístup k soudu. V této věci bylo tedy za formálně bezvadný a obsahově dostatečný odpor třeba považovat již samotné stěžovatelovo avízo (zaslané soudu elektronicky s elektronickým certifikovaným podpisem), podle něhož je odpor podáván, a to bez ohledu na skutečnost, zda byla zvlášť podepsána i příloha zprávy, obsahující mírně rozpracovanou verzi sdělení, že je odpor podáván.

Související judikatura: náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 224/98

Relevantní ustanovení: § 174 o. s. ř., čl. 38 Listiny základních práv a svobod

Připravil: Jan Tryzna

M O N I T O R I N G E V R O P S K É J U D I K A T U R Y

Soudní dvůr
Evropské unie
a Tribunál

OBDOBÍ: 1. KVĚTNA – 30. KVĚTNA 2013

Libert a další (věc C-197/11)

Datum rozhodnutí: 8. května 2013

Závěr: *Převod nemovitého majetku obce nesmí být podmínován tím, že provinční hodnotící komise ověří existenci „dostatečné vazby“ mezi potenciálním nabyvatelem nebo nájemcem a těmito obcemi. Některým hospodářským subjektům je však možno uložit „sociální povinnost“, pokud se jim vydává stavební povolení nebo povolení k parcelování za předpokladu, že je tato úprava nezbytná a vhodná k dosažení cíle spočívajícího v zajištění dostatečné nabídky bydlení pro osoby, které mají nízké příjmy, nebo pro jiné znevýhodněné kategorie místních obyvatel.*

Skutkové okolnosti: E. Libert, Ch. Van Eycken a M. Bleecx podali k Ústavnímu soudu návrh na zrušení ustanovení knihy 5 vlámského nařízení z důvodu, že tato ustanovení omezují právo nabývat nebo prodávat nemovitosti v cílových obcích. Uvedený soud ve svém předkládacím rozhodnutí v tomto ohledu uvádí, že ustanovení, která byla v řízení před ním napadena, brání osobám, které nemají „dostatečnou vazbu“ k cílovým obcím, aby nemovitosti, které se nacházejí v těchto obcích, nabývaly, najímaly na víc než devět let nebo k nim nechaly zřídít dědičný zemědělský nájem nebo dědičné právo stavby. Tato ustanovení dále mohou odradit občany Unie, kteří vlastní majetek v těchto obcích nebo jej mají v nájmu, od toho, aby tyto obce opustili a pobývali v jiném členském státu nebo v něm vykonávali výdělečnou činnost, jelikož po určité době pobytu mimo tyto obce k nim již nebudou mít „dostatečnou vazbu“. Ústavní soud se následně rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku

Právní stránka: V projednávané věci brání ustanovení knihy 5 vlámského nařízení osobám, které nemají „dostatečnou vazbu“ k cílové obci, v tom, aby nabývaly pozemky nebo stavby na nich zřízené, najímaly si nemovitosti na dobu delší nežli devět let nebo si k nim nechá-

valy zřídít dědičný zemědělský nájem nebo dědičné právo stavby. Uvedené ustanovení mimo to státní příslušníky Unie, kteří vlastní nebo najímají majetek v cílových obcích, odrazují od toho, aby tyto obce opustili a pobývali na území jiného členského státu nebo v něm vykonávali výdělečnou činnost. Po určité době pobytu mimo tyto obce totiž tito státní příslušníci nadále nemusí mít „dostatečnou vazbu“ k dotyčné obci, která je požadována pro výkon výše uvedených práv. Z toho vyplývá, že ustanovení knihy 5 vlámského nařízení nepochybně představují omezení základních svobod zakotvených v člancích 21 SFEU, 45 SFEU a 49 SFEU, jakož i v člancích 22 a 24 směrnice 2004/38.

Dále je nesporné, že podle ustanovení knihy 4 vlámského nařízení jsou někteří stavebníci nebo developoři za účelem získání stavebního povolení nebo povolení k parcelování povinni účastnit se řízení, v jehož rámci jim přísluší splnit sociální povinnost, která spočívá v tom, že část svého stavebního projektu určí na výstavbu sociálního bydlení, nebo v zaplacení finančního příspěvku obci, ve které je projekt uskutečňován. Za těchto podmínek je nutné konstatovat, že vzhledem k tomu, že dotyční investoři nemohou svobodně používat pozemky pro účely, pro které si je chtěli pořídit, představuje režim zavedený knihou 4 vlámského nařízení omezení volného pohybu kapitálu. Povinnost uvedených hospodářských subjektů spočívající ve splnění sociální povinnosti stanovené uvedeným nařízením v rozsahu, v němž se týká zajištění dostatečné nabídky ubytování pro osoby s nízkými příjmy nebo pro jiné znevýhodněné kategorie místních obyvatel, nicméně může být odůvodněna požadavky souvisejícími s politikou sociálního bydlení členského státu jakožto naléhavým důvodem veřejného zájmu.

Související judikatura: Rozsudek ze dne 1. října 2009, Woningstichting Sint Servatius, C-567/07, Sb. rozh. s. I-9021, rozsudek ze dne 17. září 2009, Glaxo Wellcome, C-182/08, Sb. rozh. s. I-8591.

Relevantní právní úprava: Čl. 21, 45, 49, 56 a 63 SFEU, jakož i články 22 a 24 směrnice EP a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.

Petroma Transports a další (věc C-271/12)

Datum rozhodnutí: 8. května 2013

Závěr: *Příjemcům služeb povinným k dani, kteří mají k dispozici neúplné faktury, lze odepřít nárok na odpočet daně z přidané hodnoty, i když jsou tyto faktury po přijetí takového zamítavého rozhodnutí doplněny poskytnutím informací, které mají prokázat realnost, povahu a částku fakturovaných plnění.*

Skutkové okolnosti: Fabian Martens, Geoffroy Martens a Thibault Martens jsou právními nástupci J.-P. Martense, který podnikal jako živnostník (entreprise unipersonnelle) pod označením „Margaz“. Z tohoto podnikání se vyvinula skupina Martens, jejíž společnosti provozují různé činnosti, jako je nákup, prodej a přeprava ropných produktů, jakož i poskytování stavebních prací. Petroma Transports SA byla hlavní společností skupiny Martens z hlediska zaměstnanců a poskytovala různé služby ostatním společnostem této skupiny. Využívání těchto zaměstnanců v rámci služeb uvnitř skupiny bylo upraveno smlouvami. Podle těchto smluv byly tyto služby odměňovány na základě hodin odpracovaných zaměstnanci. Při kontrolách prováděných od roku 1997 belgické daňové orgány zpochybnily jak v případě přímých daní, tak v případě DPH faktury vystavené v rámci skupiny a z nich vyplývající odpočty počínaje zdaňovacím obdobím 1994, a to především protože tyto faktury byly neúplné a nebylo možné prokázat, že odpovídají skutečným plněním. Většina uvedených faktur obsahovala celkovou částku bez uvedení jednotkové ceny a počtu hodin odpracovaných zaměstnanci společností poskytujících služby, což bránilo správci daně v jakékoliv kontrole správného výběru daně. Uvedený orgán tedy zamítl odpočty provedené společnostmi, které byly příjemci služeb, zejména z důvodu nesouladu s požadavky stanovenými v čl. 5 odst. 1 šestém pododstavci královského nařízení č. 1 a čl. 3 odst. 1 prvním pododstavci královského nařízení č. 3 ze dne 10. prosince 1969 o odpočtech pro účely DPH.

Právní stránka: Z ustanovení čl. 17 odst. 2 šesté směrnice tak vyplývá, že každá osoba povinná k dani má nárok na odpočet částek, které jsou jí účtovány z titulu DPH za služby, jež jsou jí poskytnuty, jsou-li tyto služby použity pro účely jejích zdanitelných plnění. Co se týče pravidel uplatňování nároku na odpočet daně, čl. 18 odst. 1 písm. a) šesté směrnice stanoví, že osoba povinná k dani musí vlastnit fakturu vystavenou v souladu s čl. 22 odst. 3 této směrnice. Podle čl. 22 odst. 3 písm. b) šesté směrnice musí faktura jednoznačně uvádět cenu bez daně a příslušnou daň podle jednotlivých sazeb

a také případná osvobození od daně. Tentýž odstavec 3 písm. c) uvedeného článku opravňuje členské státy ke stanovení kritérií pro posouzení toho, zda doklad slouží jako faktura. Odstavec 8 téhož článku kromě toho členským státům umožňuje ukládat další povinnosti, které považují za nezbytné k správnému uložení a výběru daně a k předcházení daňovým únikům. Z toho vyplývá, že co se týče uplatnění nároku na odpočet, šestá směrnice vyžaduje pouze fakturu obsahující určité údaje, a členské státy mají možnost stanovit dodatečné údaje, aby zajistily správný výběr DPH, jakož i jeho kontrolu správcem daně. Požadavek jiných údajů na faktuře, než které jsou uvedeny v čl. 22 odst. 3 písm. b) šesté směrnice, jako podmínky uplatnění nároku na odpočet, se však musí omezit na to, co je nezbytné k zajištění výběru DPH a jeho kontrole správcem daně. Takové údaje ani nesmí svým počtem nebo technickou povahou prakticky znemožňovat uplatnění nároku na odpočet nebo jej nadměrně ztěžovat.

Související judikatura: Rozsudky ze dne 29. dubna 2004, Faxworld, C-137/02, Recueil, s. I-5547, a ze dne 22. prosince 2010, Dankowski, C-438/09, Sb. rozh. s. I-14009, rozsudek ze dne 23. dubna 2009, PARAT Automotive Cabrio, C-74/08, Sb. rozh. s. I-3459.

Relevantní právní úprava: Šestá směrnice Rady 77/388/EHS o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu – Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně.

Alarape a Tijani (věc C-529/11)

Datum rozhodnutí: 8. května 2013

Závěr: *Doby pobytu v hostitelském členském státě skutečně rodinnými příslušníky občana Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného členského státu, nemohou být vzaty v úvahu pro účely nabytí práva trvalého pobytu těmito rodinnými příslušníky ve smyslu této směrnice, když nebyly splněny podmínky pro udělení práva pobytu na základě této směrnice.*

Skutkové okolnosti: Olaitan A. Alarape se narodila dne 9. července 1970, její syn O. A. Tijani dne 28. února 1988, a oba jsou nigerijští státní příslušníci. Po svém zabydlení ve Spojeném království získali v červenci 2004 a srpnu 2005 povolení k pobytu jakožto manželka a potomek mladší 21 let nebo svěřený do výchovy občana členského státu, který byl zaměstnán na území jiného členského státu, přičemž ukončení platnosti těchto povolení bylo stanoveno na den 17. února 2009. V době svého pobytu ve Spojeném království O. A. Alarape vykonávala sa-

1 mostatnou výdělečnou činnost na částečný úva-
2 zek, s měsíčním příjmem ve výši přibližně 1 600
3 GBP. Platila daně a pojistné na sociální zabez-
4 pečení. O. A. Tijani se od svého příjezdu do Spo-
5 jeného království plně věnoval dennímu studiu,
6 nejdříve ve škole, dále na London Metropolitan
7 University a konečně na London South Bank
8 University. Ke dni podání žádosti o rozhodnutí
9 o předběžné otázce před Soudním dvorem byl
10 řádně přijat na univerzitu v Edinburghu (Spoje-
11 né království) k doktorskému studiu. Měl
12 v úmyslu během školního roku bydlet v zásadě
13 v Edinburghu. V průběhu let 2006 až 2008 pra-
14 coval na částečný úvazek. Secretary of State roz-
15 hodnutím ze dne 29. ledna 2010 odmítl žádost
16 žalobců v původním řízení o získání trvalého
17 pobytu ve Spojeném království na základě
18 směrnice 2004/38. Dne 16. února následujícího
19 roku se O. A. Alarape rozvedla.

20 **Právní stránka:** Směrnice 2004/38 se týká
21 dvou různých situací, ve kterých rodinní pří-
22 slušníci občana Unie, kteří nemají státní přísluš-
23 nost žádného členského státu, mohou získat
24 právo trvalého pobytu ve smyslu této směrnice.
25 Podle čl. 16 odst. 2 uvedené směrnice se právo
26 trvalého pobytu podle odstavce 1 tohoto článku
27 vztahuje rovněž na rodinné příslušníky, pokud
28 s občanem Unie v hostitelském členském státě
29 nepřetržitě legálně pobývají po dobu pěti let.
30 Článek 17 téže směrnice stanoví za určitých
31 podmínek výjimky pro osoby již nepracující
32 v hostitelském členském státě a jejich rodinné
33 příslušníky. Podle článku 18 směrnice 2004/38
34 kromě toho rodinní příslušníci občana Unie, na
35 něž se vztahují její čl. 12 odst. 2 a čl. 13 odst. 2,
36 kteří splňují podmínky uvedeného ustanovení,
37 nabývají právo trvalého pobytu poté, co v hos-
38 titelském členském státě nepřetržitě legálně po-
39 bývají po dobu pěti let. Pro použití čl. 16 odst. 2
40 směrnice 2004/38 je třeba konstatovat, že naby-
41 tí práva rodinných příslušníků občana Unie,
42 kteří nemají státní příslušnost žádného členského
43 státu, na trvalý pobyt závisí každopádně na
44 okolnosti, zda sám tento občan splňuje podmín-
45 ky stanovené v čl. 16 odst. 1 této směrnice a zda
46 kromě toho uvedení rodinní příslušníci s tímto
47 občanem během dotčené doby pobývali. Přitom
48 pojem legálního pobytu, který je vyjádřen výra-
49 zem „legálně pobývají“ uvedeným v čl. 16 odst.
50 1 směrnice 2004/38, je třeba chápat jako pobyt
51 v souladu s podmínkami stanovenými touto
52 směrnicí, a zejména podmínkami stanovenými
53 v jejím čl. 7 odst. 1, a že v důsledku toho nelze
54 pobyt v souladu s právem členského státu, kte-
55 rý nesplňuje podmínky uvedené v tomto čl. 7
56 odst. 1, považovat za „legální“ ve smyslu uve-
57 deného čl. 16 odst. 1. Co se týče nabytí práva tr-
58 valého pobytu rodinnými příslušníky občana

Unie, kteří nemají státní příslušnost žádného
členského státu, povinnost pobývat s tímto ob-
čanem v hostitelském členském státě po dotče-
nou dobu předpokládá nezbytně, že zároveň
mají právo pobytu na základě čl. 7 odst. 2 směr-
nice 2004/38, jako rodinní příslušníci doprová-
zející nebo následující tohoto občana. Z toho
plyne, že pro účely nabytí práva rodinných pří-
slušníků občana Unie, kteří nemají státní pří-
slušnost žádného členského státu, na trvalý
pobyt na základě čl. 16 odst. 2 směrnice 2004/38,
mohou být vzaty v úvahu pouze doby pobytu
těchto rodinných příslušníků, které splňují pod-
mínky stanovené v čl. 7 odst. 2 této směrnice.

Související judikatura: Rozsudek ze dne
23. února 2010, Teixeira, C-480/08, Sb. rozh.
s. I-1107; rozsudek ze dne 23. února 2010, Ibra-
him a Secretary of State for the Home Depart-
ment, C-310/08, Sb. rozh. s. I-1065; rozsudek ze
dne 17. září 2002, Baumbast a R, C-413/99, Re-
cueil, s. I-7091.

Relevantní právní úprava: Nařízení Rady
(EHS) č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků
uvnitř Společenství.

Worten (věc C-342/12)

Datum rozhodnutí: 30. května 2013

Závěr: *Na takovou evidenci pracovní doby, která obsahuje informace o tom, v kolik hodin jednotliví pracovníci začínají a končí svou pracovní dobu, včetně informací o přestávkách v práci a o dobách, které se do pracovní doby nezapočítávají, se vztahuje pojem „osobní údaje“. Zaměstnavatel může být uložena povinnost zpřístupnit vnitrostátnímu orgánu příslušnému pro dohled nad pracovními podmínkami evidenci pracovní doby tak, aby bylo možné do ní bezprostředně nahlédnout, je-li tato povinnost nezbytná pro vykonávání úkolů tohoto orgánu v oblasti dohledu nad prováděním právní úpravy v oblasti pracovních podmínek a zejména pracovní doby.*

Skutkové okolnosti: Dne 9. března 2010 provedl ACT v provozovně Worten, která se nachází ve Viseu, kontrolu zakončenou sepsáním protokolu, v němž bylo konstatováno: 1) že uvedená společnost zaměstnávala v této provozovně čtyři osoby, které pracovaly na směny; 2) že v této provozovně nebyla k dispozici evidence pracovní doby, ve které musí být uvedena denní pracovní doba, denní a týdenní doba odpočinku, jakož i denní a týdenní součty hodin odpracovaných pracovníky, a do které by bylo možné bezprostředně nahlédnout; 3) že pracovníci evidovali svou pracovní dobu tak, že k přístroji umístěnému v prostorách prodejny, která se nachází vedle zmíněné provozovny, přikládali magnetickou kartu; 4) že nejenže nemohl

do evidence pracovní doby nahlížet kterýkoli pracovník podniku či provozovny, v níž pracoval, ale že tato evidence byla přístupná jen osobě, která k ní měla přístup prostřednictvím výpočetní techniky, v daném případě regionální ředitel společnosti Worten, který byl v době inspekce nepřítomen, takže v takovém případě mohlo informace z této evidence poskytnout jen personální oddělení na ústředí společnosti Worten.

Právní stránka: podle čl. 17 odst. 1 směrnice 95/46, týkajícího se bezpečnosti zpracování, mají členské státy povinnost stanovit, že správce osobních údajů musí přijmout vhodná technická a organizační opatření, jež s ohledem na stav techniky a na náklady na jejich provedení zajistí přiměřenou úroveň bezpečnosti odpovídající rizikům vyplývajícím ze zpracování údajů a z povahy údajů, které mají být chráněny. Z toho plyne, že citovaný čl. 17 odst. 1 členským státům neukládá – pokud samy nemají postavení správce – povinnost přijmout tato technická a organizační opatření, jelikož povinnost přijmout taková opatření má jen správce, v daném případě tedy zaměstnavatel. Toto ustanovení naopak ukládá členským státům povinnost přijmout ve svých vnitrostátních právních rádech předpis, který takovou povinnost stanoví. Jakékoli zpracování osobních údajů musí být „pro stanovené účely, výslovně vyjádřené a legitimní“, a musí být „přiměřené, podstatné a nepřesahující míru“ s ohledem na tyto účely. Pokud jde o povinnost zaměstnavatele poskytnout uvedenému vnitrostátnímu orgánu bezprostřední přístup k evidenci pracovní doby, může se tato povinnost ukázat jako nezbytná, pokud by přispívala k účinnějšímu provádění právní úpravy v oblasti pracovních podmínek.

Související judikatura: Rozsudky ze dne 8. března 2007, Campina, C-45/06, Sb. rozh. s. I-2089, a ze dne 14. října 2010, Fuß, C-243/09, Sb. rozh. s. I-9849; rozsudky ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další, C-397/01 až C-403/01, Sb. rozh. s. I-8835.

Relevantní právní úprava: Směrnice EP a Rady 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Arslan vs. Policie ČR (věc C-534/11)

Datum rozhodnutí: 30. května 2013

Závěr: Státní příslušník třetí země, který po svém zajištění na základě článku 15 směrnice 2008/115 podal žádost o mezinárodní ochranu ve smyslu směrnice 2005/85, může být ponechán v zajištění na základě ustanovení vnitrostátního práva, jestliže se po individuálním posouzení všech relevantních okol-

ností ukáže, že tato žádost byla podána pouze s cílem pozdržet nebo zmařit výkon rozhodnutí o navrácení a že je pokračování zajištění objektivně nutné k tomu, aby se dotýčný nemohl definitivně vyhnout svému navrácení.

Skutkové okolnosti: Dne 1. února 2011 byl M. Arslan zadržen hlídkou české policie a následně zajištěn. Dne 2. února 2011 bylo vydáno rozhodnutí o jeho správním vyhoštění. Rozhodnutím ze dne 8. února 2011 byla doba zajištění M. Arslana stanovena na 60 dnů, a to zejména s odůvodněním, že s ohledem na jeho chování v minulosti je možné mít za to, že bude rozhodnutí o vyhoštění mařit. V tomto rozhodnutí bylo uvedeno, že dotýčný vstoupil do schengenského prostoru nelegálně tak, aby se vyhnul hraničním kontrolám, a pobýval na území Rakouska a následně České republiky bez cestovního dokladu a víza. Toto rozhodnutí dále poukázalo na skutečnost, že se M. Arslan již v roce 2009 prokazoval na řeckém území padělaným cestovním pasem a následně byl vrácen zpět do země původu a byl zařazen do Schengenského informačního systému jako osoba se zákazem vstupu na území států schengenského prostoru v období od 26. ledna 2010 do 26. ledna 2013. V den, kdy bylo vydáno posledně uvedené rozhodnutí, učinil M. Arslan před českými orgány prohlášení o mezinárodní ochraně. Rozhodnutím ze dne 25. března 2011 bylo zajištění M. Arslana prodlouženo o 120 dnů z důvodu, že toto prodloužení je nezbytné pro pokračování přípravy výkonu rozhodnutí o vyhoštění jmenovaného, a to zejména vzhledem k tomu, že řízení o žádosti o udělení mezinárodní ochrany podané M. Arslanem dosud neskončilo a během doby, po kterou je tato žádost posuzována, není rozhodnutí o vyhoštění vykonatelné. V rozhodnutí ze dne 25. března 2011 bylo uvedeno, že žádost o udělení mezinárodní ochrany byla podána s cílem ztížit výkon rozhodnutí o vyhoštění. Toto rozhodnutí dále poukázalo na skutečnost, že zastupitelský úřad Turecké republiky dosud nevystavil M. Arslanovi náhradní cestovní doklad, což rovněž mohlo bránit výkonu rozhodnutí o vyhoštění.

Právní stránka: Je prozatím na členských státech, aby za plného respektování závazků vyplývajících z mezinárodního práva i z práva unijního stanovily důvody, pro něž smí být žadatel o azyl zajištěn nebo ponechán v zajištění. V situaci, kdy byl státní příslušník třetí země zajištěn na základě článku 15 směrnice 2008/115 z důvodu, že jeho chování vyvolávalo obavu, že nebyť takového zajištění, uprchl by a mařil své vyhoštění, a kdy byla žádost o azyl patrně podána pouze s cílem pozdržet, či dokonce zmařit výkon rozhodnutí o navrácení, které vůči němu

1 bylo vydáno, je třeba konstatovat, že takové
2 okolnosti skutečně mohou odůvodnit ponechá-
3 ní uvedeného státního příslušníka v zajištění
4 i po podání žádosti o azyl. Vnitrostátní ustano-
5 vení, které za takovýchto podmínek umožňuje
6 ponechat žadatele o azyl v zajištění, je totiž
7 v souladu s čl. 18 odst. 1 směrnice 2005/85, ne-
8 boť toto zajištění nevyplývá z podání žádosti
9 o azyl, nýbrž z okolností, jež charakterizují in-
10 dividuální chování tohoto žadatele před podá-
11 ním této žádosti a při něm.

12 Evropský soud 13 pro lidská práva

14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

OBDOBÍ: 3. KVĚTNA 2013 – 7. ČERVNA 2013

N. K. M. v. Maďarsko (stížnost č. 66529/11)

Datum rozhodnutí: 14. května 2013

Závěr: *Opatření nelze ospravedlnit ohledem na veřejný zájem, jestliže zbavilo stěžovatelku valné části zákonem zaručeného nabytého práva, jehož cílem je podpořit pracovní reintegraci.*

Obsah: Stěžovatelka pracovala jako státní zaměstnankyně, a při ukončení služebního poměru bylo její odstupné zdaněno 98 %. Stěžovatelka poukazuje také na to, že daň byla diskriminační, protože se vztahovala pouze na osoby propuštěné z veřejného sektoru. Vláda členského státu odkazovala na širokou míru uvážení členského státu v daňových otázkách a tvrdila, že zavedením zvláštní daně zákonodárce sledoval vyvážení individuálního a veřejného zájmu. V situaci rozsáhlé celosvětové hospodářské krize dle tvrzení vlády nová finanční břemena nemohou být nesena jen státem, ale také ostatními účastníky tržního prostředí. Soud jednomyslně rozhodl o porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Poznámka: Soud nepochyboval o tom, že cílem opatření bylo ochránit státní rozpočet před výplatami vysokého odstupného, nicméně neměl za to, že zvolené prostředky byly vhodné a přiměřené. Poukázal na čl. 34 Listiny základních práv EU, z něž vyplývá, že cílem výplaty některých dávek je poskytnout ochranu pro pří-

Související judikatura: Rozsudek ze dne 28. dubna 2011, *El Dridi*, C-61/11 PPU, Sb. rozh. s. I-3015, rozsudek ze dne 30. listopadu 2009, *Kadzoev*, C-357/09 PPU, Sb. rozh. s. I-11189, rozsudek ze dne 6. prosince 2011, *Achughbaban*, C-329/11, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí.

Relevantní právní úprava: Směrnice Rady 2003/9/ES, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl.

Připravil: Jan Tlamycha

pad ztráty zaměstnání, a na to, že i Soudní dvůr EU konstatoval, že odstupné naplňuje cíl pomoci propuštěným zaměstnancům nalézt nové zaměstnání, což je součástí legitimních cílů politiky zaměstnání.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 5. 1. 2000, *Beyeler v. Itálie*, č. 33202/96, ECHR 2000-I, rozsudek Velkého senátu ze dne 28. 9. 2005 *Broniowski v. Polsko*, č. 31443/96, ECHR 2004-V, rozsudek Velkého senátu ze dne 29. 4. 1999, *Chassagnou a ostatní v. Francie*, č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95, ECHR 1999 III, rozsudek ze dne 5. 4. 2007, *Church of Scientology Moscow v. Rusko*, č. 18147/02, rozhodnutí o nepřijatelnosti stížnosti ze dne 9. 10. 2012, *Eparhijska Budimljansko-Nišicka a ostatní v. Montenegro*, č. 26501/05, rozsudek ze dne 8. 7. 1986, *Lithgow a ostatní v. Spojené království*, č. 9006/80, 9262/81, 9263/81, 9265/81, 9266/81, 9313/81, 9405/81, Series A 102, rozsudek ze dne 23. 9. 1982, *Sporrong a Lönnroth v. Švédsko*, č. 7151/75, 7152/75, Series A 52.

Relevantní ustanovení: Čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (ochrana vlastnictví).

Garnaga v. Ukrajina (stížnost č. 20390/07)

Datum rozhodnutí: 16. května 2013

Závěr: *Orgány členského státu nesděly žádné kontextuální úvahy, které by odůvodňovaly zákonná omezení možnosti změnit jméno.*

Obsah: Vnitrostátní orgány odmítly vyhovět stěžovatelčině žádosti o změnu patronyma – prostředního jména, které se odvozuje ze jména otce. Stěžovatelka chtěla změnit patronymum

z Vladimirovna – podle jména svého skutečného biologického otce – na Jurijevna, podle jména adoptivního otce. Vnitrostátní soudy zdůvodnily odmítnutí odkazem na vnitrostátní právní normy, z nichž vyplývalo, že změna patronyma je možná jen v případě, kdy došlo ke změně jména otce. Soud jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Mezi stranami byl sporný i samotný výklad rozhodných právních norem. Ukrajinské soudy vykládaly příslušná ustanovení tak, že změna otcova jména je jediným přípustným důvodem pro změnu patronyma dítěte. Dle názoru stěžovatelky naopak dotčená ustanovení nezakazují změnu patronyma v jiných situacích. Soud k tomu uvedl, že v době projednávání stěžovatelčiny věci existovala celá řada aplikovatelných právních norem, v nichž pravidla pro změnu patronyma nebyla definována dostatečně jasně.

Související judikatura: rozsudek ze dne 11. 9. 2007, *Bulgakov v. Ukrajina*, č. 59894/00, rozsudek ze dne 22. 2. 1994, *Burghartz v. Švýcarsko*, č. 16213/90, Series A 280-B, rozsudek ze dne 24. 10. 1996, *Guillot v. Francie*, č. 22500/93, Reports of Judgments and Decisions 1996-V, rozsudek ze dne 6. 9. 2005, *Gurepka v. Ukrajina*, č. 61406/00, rozsudek ze dne 21. 10. 2008, *Güzel Erdagöz v. Turecko*, č. 37483/02, rozhodnutí o částečné přijatelnosti stížnosti ze dne 10. 1. 2002, *Hazar a ostatní v. Turecko*, č. 62566/00, rozsudek ze dne 25. 11. 1994, *Stjerna v. Finsko*, č., Series A 299-B.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování rodinného a soukromého života).

Nedelcheva a ostatní v. Bulharsko (stížnost č. 5516/05)

Datum rozhodnutí: 28. května 2013

Závěr: Vnitrostátní orgány neposkytly stěžovatelům odškodnění podle vnitrostátních předpisů a odpovídají za průtahy v restitučním řízení.

Obsah: Státní orgány odmítly vrátit stěžovatelům pozemky vyvlastněné jejich předkům po roce 1945, a ani nevykonaly pravomocné soudní rozhodnutí ze 4. ledna 2008, kterým bylo stěžovatelům přiznáno namísto restituce odškodnění. Stěžovatelé dále namítali, že jsou státní orgány odpovědné za průtahy v řízení o navrácení pozemků a odškodnění. Soud jednomyslně rozhodl o dvojnásobném porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě (nevyplacení odškodného a průtahy).

Poznámka: V obdobné věci *Kupenova a ostatní v. Bulharsko* (č. 12664/05), která se týkala ob-

dobných skutkových okolností, naproti tomu Soud rozhodl o nepřijatelnosti stížnosti proto, že věc se netýkala práva na odškodnění za ztrátu majetku, ale zajištění alternativních možností dokončení restitučního řízení. I když v této druhé věci bylo zjevné, že restituce není možná, stěžovatelé stále měli možnost požádat o odškodnění podle vnitrostátních právních předpisů.

Související judikatura: rozsudek ze dne 3. 12. 2009, *Mutishev a ostatní v. Bulharsko*, č. 18967/03, rozsudek ze dne 15. 11. 2011, *Sivova a Koleva v. Bulharsko*, č. 30383/03, rozsudek ze dne 7. 1. 2010, *Lyubomir Popov v. Bulharsko*, č. 69855/01, rozsudek ze dne 31. 5. 2012, *Vasilev a Doycheva v. Bulharsko*, č. 14966/04, rozsudek ze dne 26. 11. 2009, *Naydenov v. Bulharsko*, č. 17353/03, rozsudek ze dne 25. 9. 2012, *Petkova a ostatní v. Bulharsko*, č. 19130/04, 17694/05 a 27777/06, rozsudek ze dne 11. 12. 2012, *Ivanov v. Bulharsko*, č. 19988/06.

Relevantní ustanovení: Čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (ochrana vlastnictví).

Eremia a ostatní v. Moldavsko (č. 3564/11)

Datum rozhodnutí: 28. května 2013

Závěr: Selhání státu při ochraně žen proti domácímu násilí porušuje jejich právo na rovnou ochranu zákona.

Obsah: Stěžovatelkami jsou matka a její dcery, které tvrdí, že státní orgány ignorovaly domácí násilí, jemuž byly vystaveny, a nevymáhaly vykonatelný soudní příkaz k jejich ochraně. Dcery si stěžují, že byly terčem verbálních útoků a byly svědky fyzického napadání své matky, aniž by jí byly schopny pomoci. Matka dcer žádala neúspěšně o urychlený rozvod a také o ochranný příkaz, na jehož základě bylo jejímu manželovi uloženo nepřibližovat se po devadesát dní ke společnému příbytku na více jak 500 metrů, a nepokoušet se jakkoliv stěžovatelky kontaktovat. Manžel tento příkaz nerespektoval, přesto moldavské soudy na základě jeho odvolání částečně příkaz zrušily. Policisté údajně přemlouvali stěžovatelku, aby stáhla podané trestní oznámení na manžela s tím, že pokud bude mít záznam v trestním rejstříku, přijde o práci a to negativně ovlivní vzdělávací vyhlídky obou dcer. Přes existenci pádných důkazů o vině manžela stěžovatelky státní zástupce přerušil trestní stíhání na rok s tím, že bude obnoveno, pokud se v tomto období dopustí stěžovatel dalších skutků. Soud jednomyslně rozhodl o porušení čl. 3 ve vztahu k první stěžovatelce, porušení čl. 8 ve vztahu k jejím dcerám a poru-

šení čl. 14 ve spojení s čl. 3 pokud jde o první stěžovatelku.

Poznámka: Soud konstatoval, že v Moldavsku existuje právní rámec umožňující podniknout konkrétní opatření proti osobám obviněným z domácího násilí, včetně možnosti vydat příkaz k ochraně oběti. Vnitrostátním orgánům bylo navíc dobře známo, že se manžel stěžovatelky dopouští na ní násilí, stěžovatelka obratem podala stížnost na porušování příkazu k ochraně. Pro Soud bylo nepochopitelné, jak státní zástupce dospěl k názoru, že manžel stěžovatelky není nebezpečný pro společnost a proč dočasně přerušil vyšetřování, ačkoliv čtyři dny předtím moldavské soudy prodloužily ochranný příkaz s odůvodněním, že manžel představuje pro svou ženu významné nebezpečí. Soud uzavřel, že nečinnost úřadů tváří v tvář domácímu násilí ve skutečnosti přispívala k jeho pokračování, což bylo projevem diskriminačního postoje ke stěžovatelce jako k ženě.

Související judikatura: rozsudek ze dne 14. 10. 2010, *A v. Chorvatsko*, č. 55164/08, rozsudek ze dne 12. 6. 2008, *Bevacqua a S. v. Bulharsko*, č. 71127/01, rozsudek ze dne 30. 11. 2010, *Hajduová v. Slovensko*, č. 2660/03, rozsudek ze dne 9. 6. 2009, *Opuz v. Turecko*, č. 33401/02, ECHR 2009.

Relevantní ustanovení: Čl. 3 (zákaz mučení) čl. 8 (ochrana rodinného a soukromého života), čl. 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Leventoglu Abdulkadiroglu v. Turecko (stížnost č. 7971/07)

Datum rozhodnutí: 28. května 2013

Závěr: *Povinnost vdaných žen přijmout manželo-vo jméno nemá rozumné ospravedlnění.*

Obsah: Stěžovatelka poukazuje na skutečnost, že jako vdaná žena podle tureckého práva nemůže používat pro úřední účely pouze své dívčí příjmení, zatímco muži si své příjmení ponechávají. Soud jednomyslně rozhodl o porušení čl. 8 ve spojení s čl. 14 Úmluvy.

Poznámka: Soud nepovažoval za dostatečné odůvodnění právní úpravy sdělení turecké vlády, že vztažení příjmení manžela na celou rodinu je dílem tradice, která má odrážet jednotu rodiny. Podle názoru Soudu právě tak může jednotu rodiny vyjadřovat příjmení ženy nebo jiné společné příjmení, které si pár zvolí.

Související judikatura: rozsudek ze dne 16. 11. 2004, *Ünal Tekeli v. Turecko*, č. 29865/96, ECHR 2004-X.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 (právo na respektování rodinného a soukromého života), čl. 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Lavida a ostatní v. Řecko (stížnost č. 7973/10)

Datum rozhodnutí: 30. května 2013

Závěr: *Postoj, který toleruje vzdělávání romských dětí v segregovaných školách a zavrhuje jakákoliv desegregační opatření, nesměřuje k žádnému legitimnímu cíli.*

Obsah: Stížnost se týká romských dětí, jejichž výběr školy byl omezen pouze na školu navštěvovanou výhradně romskými dětmi. V městečku Sofades jsou čtyři základní školy, z nichž jedna sídlí v jednom ze dvou romských sídlišť a navštěvují ji jen romské děti. Z patnácti stěžovatelů jich dvanáct navštěvuje tuto školu. Organizace Greek Helsinki Monitor od roku 2009 upozorňuje místní samosprávu i státní orgány, že děti z nového romského sídliště chodí do této školy rovněž, ačkoliv mají blíž jinou základní školu. Oslovené orgány na tato upozornění dlouhodobě nereagují. Rodiče stěžovatelů údajně požadovali, aby jejich děti mohly bližší školu navštěvovat, byli ale odmítnuti. Soud rozhodl o porušení čl. 14 ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Poznámka: Soud konstatoval, že segregační situace se za několik let nijak nezměnila, na výzvy k jejímu řešení nebylo ze strany státních orgánů reagováno a nebyla přijata žádná protisegregační opatření. Státní orgány přitom byly dostatečně informovány o problému segregace romských dětí v Sofades. Zprávy vypracované pro Ministerstvo školství otevřeně identifikovaly problém segregace přetrvávající v Sofades, včetně nepřátelského postoje neromských rodičů k možnému přestupu romských dětí na školy, které navštěvují neromské děti. Soud nepřítakal argumentu vlády, že v roce 2009 – 2010 mohli rodiče romských dětí prostě přemístit děti do jiné základní školy a diskriminaci ukončit sami.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 13. 11. 2007, *D. H. a ostatní v. Česká republika*, č. 57325/00, CEDH 2007-XII, rozsudek Velkého senátu ze dne 16. 3. 2010, *Oršuš a ostatní v. Chorvatsko*, č. 15766/03, rozsudek ze dne 5. 6. 2008, *Sampanis a ostatní v. Řecko*, č. 32526/05.

Relevantní ustanovení: Čl. 14 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (zákaz diskriminace), čl. 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (právo na vzdělání).

**Maschadova a ostatní v. Rusko
(stížnost č. 18071/05) a Sabanchiyeva
a ostatní v. Rusko (stížnost
č. 38450/05)**

Datum rozhodnutí: 6. června 2013

Závěr: Státní orgány mohou důvodně zasáhnout do rozhodování o pohřbu, pokud charakter a důsledky nezákonného jednání zemřelého odůvodňují obavy z možných nepokojů doprovázejících pohřeb.

Obsah: Stížnosti se týkají odmítnutí ruských orgánů vydat těla zabitých čečenských povstalců k pohřbení jejich rodinným příslušníkům – stěžovatelům. Aslan Maschadov, příbuzný stěžovatelů v první stížnosti, byl obviněn z účasti na mnoha teroristických činech, mimo jiné z naplánování teroristického útoku na školu v Beslanu, který si vyžádal 334 mrtvých včetně 86 dětí. Manžel stěžovatelky Maschadové zemřel za nevyjasněných okolností a stěžovatelé mají za to, že byl zabit ruskými vojáky. Ostatní stěžovatelé jsou příbuzní jiných povstalců, kteří byli zbiti v boji. Stěžovatelé v této druhé věci poukazují také na nedůstojný způsob, jímž bylo s těly jejich příbuzných zacházeno. Ve všech případech nadto ruské státní orgány odmítly s odkazem na protiteroristickou legislativu vydat příbuzným těla mrtvých k pohřbení. Soud rozhodl o porušení čl. 8 ve spojení s čl. 13 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že státní orgány zbavily stěžovatele v obou případech mož-

nosti zaručené příbuzným zemřelých v Rusku uspořádat pohřeb zemřelého a zúčastnit se ho. Jde o opatření zvláště přísné, zejména jestliže je s ním spojen i absolutní zákaz zjistit místo pohřbení zesnulého. Soud nicméně vzhledem k okolnostem věci měl za to, že takové opatření týkající se pohřbu lze ospravedlnit podle čl. 8 Úmluvy. Soud uvedl, že okolnosti věci neodůvodňovaly takové úplné odepření možnosti pozůstalým účastnit se pohřebních obřadů či alespoň naposledy vzdát zesnulému úctu. Příslušná rozhodnutí úřadů totiž měla vždy zcela automatickou povahu a okolnostmi věci případ od případu se vůbec nezabývala.

Související judikatura: rozsudek ze dne 3. 11. 2011, *Aleksandra Dmitriyeva v. Rusko*, č. 9390/05, rozsudek Velkého senátu ze dne 18. 1. 2001, *Chapman v. Spojené království*, č. 27238/95, ECHR 2001-I, rozsudek ze dne 27. 5. 2004, *Connors v. Spojené království*, č. 66746/01, rozsudek Velkého senátu ze dne 27. 6. 2000, *Ilhan v. Turecko*, č. 22277/93, ECHR 2000-VII, rozhodnutí o částečné přijatelnosti stížnosti ze dne 8. 7. 2008, *Maschadova a ostatní v. Rusko*, č. 18071/05, rozsudek ze dne 27. 9. 1995, *McCann a ostatní v. Spojené království*, č. 18984/91, Series A 324.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 (právo na respektování rodinného a soukromého života), čl. 13 (právo na účinné opravné prostředky) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Připravila: Pavla Boučková